kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

ISSN 1300-8536

SAYI: 63 HAZİRAN 2000

750.000 TL. (KDV DAHİL)

• İNTERNETTE ÇOCUK PORNOSU
• YILDIZ TİLBE: Müziğin yanlış kızı • İLERİCİ KADIN DERNEĞİ (İKD): Hep birlikte koşmuşlardı • AMERİKA'DA ANNELER YÜRÜDÜ: Silah satışı sınırlandırılsın!

kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

Ayıplayan çok ama denetleyen yok!..

Kuruluş yıldönümü vesilesiyle, İKD'yi anıyoruz

Müziğin yanlış kızı: "Değişmek istemiyorum"

***Pazartesi*, Uçan Süpürge Kadın Filmleri Festivali'ndeydi**

Hazırlanın, pikniğe gidiyoruz! 11 Haziran Pazar günü buluşmak üzere

Merhaba,

Haziran sayımızın "Merhaba" yazısında iyi ve olumlu gelişmeler aktarabildiğimiz için mutluyuz. Bu olumlu haberlerden biri, üç ay önce adımları atılan ve sonuç alınan, **Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Girişim**'in örgütlendiği kurultay. 10-11 Haziran'da Muammer Karaca Tiyatrosu'nda yapılacak kurultaya, kamu ve bağımsız örgütlerden kadınlar, yurtdışından konuklar katılacak. Siz de davetlisiniz.

Bir başka olumlu ve güzel olay ise Ankara'da gerçekleşti. **Uçan Süpürge**'nin her yıl mayıs ayında düzenlediği Kadın Filmleri Festivali, yabancı kadın yönetmenlere, barış örgütlerinden kadınlara, yerli ve yabancı filmlere ev sahipliği yaptı. Sekiz gün süren festival, çeşitli kültür ve ulustan birçok kadını biraraya getirdi. Festivalle ilgili dosya haberini dergi sayfalarında bulabilirsiniz.

2000 Yılı Dünya Kadın Yürüyüşü çalışmalarını sürdürüyor. Ekim ayına kadar Birleşmiş Milletler'e gönderilecek kartlar birikecek. Türkiye ayağında, yapılan çalışmayla, destek kartları için ortak talepler de belirlendi. Konuyla ilgili olarak, Handan'ın 1 Mayıs'taki katılıma ilişkin eleştiri ve görüşlerini içeren yazısını okuyabilirsiniz.

Bu ay kapak sayfalarımızda irkiltici bir konu var: İnternette çocuk pornosu. Bu konuyu Ayşe araştırdı ve yazdı.

Yıldız Tilbe, müzik piyasasında farklılığı ve güzel sesiyle dikkat çeken bir şarkıcı. Aranızda onu beğenenler ve hakkındaki gelişmeleri izleyenler uzun zamandır Tilbe'yle ilgili hiçbir haber çıkmadığını, kliplerinin hiç yayınlanmadığını fark etmiştir. Yıldız Tilbe'ye başkalarının sormadığı soruları sormaya çalıştık.

Ayrıca bu sayıda, geçtiğimiz ayın son günlerinde, doksan sekiz yaşında hayata veda eden Barbara Cartland'la ilgili bir yazıyı, orta sayfada yurtta kalan genç kızların yaşadıklarını, tarih sayfasında "kadın, sağlık ve osmanlı"yı, öteki sayfalarda ise haber, makale ve köşe yazılarını okuyabilirsiniz.

Geçen ay duyurduğumuz gibi beşinci kuruluş yıldönümümüzü 11 Haziran'da yapacağımız bir piknikle kutlayacağız. Bu fırsattan istifade ederek sizlerle sohbet olanağı bulacağımız için mutluyuz. Pikniğimizle ilgi ayrıntıları derginizin 15. sayfasında bulabilirsiniz.

Bu ay *Pazartesi*'ye yeni bir isim katıldı. Halen *Öküz Dergisi*'ndeki karikatürlerini severek izlediğimiz Gülay Batur, bundan böyle derginiz için de çizecek.

Sizinle paylaşmak istediğimiz bir şey daha var. Dağıtımla ve satış bayileriyle ilgili sorunlarımız hâlâ devam ediyor. Yaşadığınız semtte, *Pazartesi*'yi satın aldığınız bayilerle ilgili bilgileri bize iletirseniz çok seviniriz. Lütfen *Pazartesi* bulamadığınız bayinin açık adresini bize bildirin. Ayakta kalmamızın tek yolu derginin satışının yükselmesi ve daha çok kadına ulaşması. Hepinize mutlu bir ay diliyoruz. Temmuz sayısında buluşmak üzere hoşçakalın...

Diyarbakır belediyesinin bilgisayarı gözaltınd

aile albümünden değil,

bu yazıda size kimsenin bahsetmek, üzerinde konuşmak istemediği pis bir konudan bahsetmek zorundayım. üslubu konunun gerektirdiği kadar sade ve sarih tutmak istiyorum doğrusu. ifade hünerlerine gerek yok. bazı erkekler küçük çocukları düzmek istiyorlar, bazıları bunu yapıyorlar da. genç, yaşlı, güzel çirkin kadınlar, kimisi geniş omuzlu, kimisi bir genç kız zarafetinde erkekler, sarışınlar, esmerler, kızıllar yetmiyor onlara. kendileri ve yapmak istedikleri şey karşısında en aciz olanları istiyorlar. kendilerine bunun yapılmasını en istemeyenleri, çocukları arzuluyorlar.

yeterince para sahibi olanlar bu arzularını gerçekleştiriyor da, doğu asya'nın yoksullukla çaresizleştirilmiş ülkelerine seks turları düzenlendiğini herkes biliyor artık. bizim çocuklarımıza benzemeyen, narin, çekik gözlü çocuklar, avrupa ve kuzey amerika'nın zengin erkeklerinin kollarına, en azından kucaklarına teslim ediliyorlar. herhalde bizim çocuklarımıza benzemedikleri için bu konunun üzerinde fazla durmuyoruz. onlara uzanan erkekler bizim erkeklerimize benziyor oysa, oralarda bizim erkeklerimize de rastlanıyor.

bir-iki sapığın işi?

çocuk düşkünlüğünün ya da sübyancılığın sapıklık olduğunu duyduk hep. sapıklık, yani normal çoğunluğa benzemeyen ufacık bir azınlıkçık. istendiğinde tedavi edilebilir, varolan halde göz ardı edilebilir. bu bir hastalık, yani çocuğu değil de yetişkin erkeği mağdur eden bir durum.

fatma gülay erginsoy'un gelecek sayılarımızda

ama çocuk pornografisini denetleyen yok!

porno sitesinden

gemiş yer vereceğiniz bir araştırması var. bu araştırmaya göre fuhuş piyasasında 11-18 yaş arasındaki kız çocuklarına talep yoğun. burası o uzakdoğu ülkeleri değil herhalde, çocuklarla cinsel münasebette bulunmak, onları fuhuş amacıyla pazarlamak falan hep yasak!

belki bu yüzden küçük çocuklara düşkün olanlar her zaman para karşılığı cinsel ilişki kadar cesur ve doyurucu yöntemlere başvurmuyorlar.

iki üç defa tıklamak yeterli

sitenin adında kurt kelimesi geçiyor, amblemde havlayan kurt da aynı mhp'nin hayvanı gibi. yani erkekliğin insanlıktan uzaklaşmak olduğunu akla getiren bütün göstergeler kullanılmış. bir türkçe porno sitesi bu. girişinde nal kadar harflerle sitede çocuk pornosunun olmadığına yemin billahi ediliyor.

ama internete azıcık aşinaysanız, sanal denen bu ortamın aslında gerçek hayatımızı ne kadar yansıttığını fark etmişsinizdir. o yüzden internette bir porno sitesinde şiddet katiyen yok deniyorsa en sert pozisyonlarla karşılaşacağınızı bilirsiniz, çocuk pornosu yok ibaresi de "her yaştan çocuk bulunur," anlamına gelir burada.

birkaç satır alta iniyorsunuz, dil türkçe'den ingilizce'ye dönüyor. "lolita" vaat eden siteler göze çarpmaya başlıyor. lolita sitelerinde kızların yaşı 14-17 civarında; çocukluktan henüz çıkmış bedenler, gelişimini ancak tamamlamış memeler. cinselliğin merak ve ilgi konusu olduğu yaşlarda genç kızlar, kendilerince tahrik edici pozlar vermişler.

ama bu yazının konusu bu siteler de değil. biraz daha aşağıya iniyorsunuz. ingilizce devam ediyor. *underteen* diye bir laf dolaşmaya başlıyor, yani on üç yaşın altında çocuklar!

"çocuğumuz olduğu için hemen bakamadık"

bu konuda *pazartesi* için araştırma yapan iki kadın duygularını böyle aktardılar. küçücük kızlar, çektirdikleri resimlerin ne işe yarayacağından haberleri olduğu şüpheli. ama iş bununla da bitmiyor. hiçbir biçimde bakılamayacak şeylerden söz ediliyor.

"babaları onları becerirken nasıl da bağırıyorlar!"

video filmler de bulabileceğiniz sitenin tanıtımında bu sözler ingilizce yazıyor. buraya aktaramayacağımız, hatta tasvir bile edemeyeceğimiz fotoğraflar.

bu çocuklar kim?

bir rus lafı dolaşıyor her yerde. lolitalar rus, çocuklar rus. gerçekten de çoğunda slavlar'a özgü renk ve hatlar göze çarpıyor. slavlar'ın son zamanlardaki ortak kaderini hatırlayalım. reel sosyalist rejimlerin yıkılıp kapitalizme dönülmesi ve bu sebeple başlayan ağır yoksulluk koşulları.

yani rus ve romen kadınlarının türkiye'de fahişelik yapmak zorunda kalmasına sebep olan fakirliğin daha da ağır sonuçları var. bu toplumsal karmaşa içinde, bazı rus çocuklar porno sektöründe oyuncu olarak istismar edilir olmuş.

çare ne?

uluslararası çalışma örgütü **ilo**, mayıs ayı içinde çocukların porno ve fuhuş sektöründe çalıştırılmaları konusunu ele aldı. on sekiz yaşın altındaki herkesin çocuk sayılması gerektiğini hatırlatan **ilo** açıklamasında, çocukların bu tür kötü işlerde çalıştırılmasının engellenmesi için eğitilmeleri gerektiği vurgulanıyor.

uzun lafın kısası, çocukları fuhuş ve pornodan uzak tutmak istiyorsak, çocukluk çağlarını eğitim ve oyunla geçirme lüksüne sahip olmayan nüfusa, bari başka işlerle hayatlarını kazanacak eğitimi verelim.

buradan alınan olumlu ve zalim bazı mesajlar var

1) herkesi birden bu işlerden kurtarmamız mümkün değil.

2) o halde bari on sekiz yaşın altındakileri kurtaralım.

3) onları bu yola iten yoksulluk ama yoksulluğu önlemek mümkün değil.

4) birçok insan çocukluk çağını para kazanarak geçirmek zorunda.

5) öyleyse onlara daha iyi işler sunalım.

görüyorsunuz işte, **ilo** çocukları korumak istiyor.

hırsızın hiç mi suçu yok?

konuyu ele alanların çoğu bu bakış açısını taşır. bu işlerin sebebi fakirlik. fakirliğe çare bulalım, mevzu kapansın. bir kısmı fakirliğin sebebinin kapitalizm olduğunu fark ediyor ve kapitalizmi ortadan kaldıralım, bu zulüm bir son bulsun diyor. reel sosyalist ülkelerde kapitalizmin canlanışıyla birlikte başlayan yoksulluğun çocukların porno sektöründe kullanılmasına yol açması bu bakış açısının önemli kanıtlarından birisi.

ama çocuk pornosunun yalnızca yoksul ülkelerle sınırlı olmadığını, bundan birkaç sene önce belçikalı bazı parlamenterlerin isimlerinin bir çocuk pornosu skandalına karıştıklarını hatırlatalım. kapitalizm yoksulluğu artırdıkça, çocuk pornosunun acımasız ağına düşen çocuklar hep var olacaktır. ama erkeklik şimdiki gibi bir şey olduğunda, çocukların bu biçimde istismar edilmelerine yönelik talep de olacaktır.

"erkek doğulmaz, erkek olunur"

bilirsiniz, bir kadın, hele de bir feminist, erkekler aleyhine konuştuğunda, bir mağdurlar korosunun tespitiyle karşılaşır, "ama bu erkek düşmanlığı!"

bir an için erkeklerin kadınlara karşı hiç düşmanlık yapmadıklarını ve kadınların düşmanlığını hiç hak etmediklerini varsayalım (daha sonra da sakıp sabancı'nın kapitalizmden dolayı suçsuz olduğunu varsayarız.)

erkeklerin düşmanlığa maruz kalmaları gibi korkunç bir ihtimali bir an için gözardı edip, erkekliğin tam olarak ne olduğu üzerine düşünelim, bir penis ve en az bir testis sahibi olan herkes erkek midir? muhakkak ki hayır. kadınlığın biyolojik değil, esas olarak toplumsal bir kategori olduğunun, en azından simone de beauvoir'dan beri farkındayız. öyleyse erkeklik de buna simetrik biçimde esasında toplumsal olarak yapılandırılır.

iki cinsiyetin farklı cinsel talepleri, farklı arzuları bu yapılandırmanın ürünü. o yüzden toplumsallıktan bağımsız, saf arzudan bahsetmek mümkün değil. o yüzden bazı erkeklerin çocuklarla cinsel ilişkiyi tercih etmeleri değiştirilemez bir "fıtrat"tan değil, bal gibi dönüştürülebilecek bir toplumsallıktan kaynaklanıyor. pedofili ya da daha popüler bir deyimle sübyancılık, genel geçer anlayış tarafından sapıklık olarak tanımlanıyor ama bu eğilimin kökeninde "erkekliğin" iki "normal" unsuru yatıyor: bunlardan birincisi cinsel ilişkide bulunduğu varlığı tamamen nesneleştirmek ve böylece onun masa, sandalye, yorgan ya da şişme bebekten farklı olarak tıpkı kendisi gibi acı çeken, üzülen bir insan olduğunu içselleştirememek. ikinci özellik de iktidara dayanan bir ilişkiyi cinselliğin ve arzunun temeline koymak; yani kendinden güçsüz olan, iktidarı altında olan karşısında, daha yoğun bir tahrik hissetmek.

erkeklik ve erkek cinselliği bu iki temel unsuru içerdikçe, çocuk istismarı ihtiyacı sürecek, bu ihtiyaç sürdükçe de çocuk pornografisi sermaye için kârlı bir yatırım alanı olmaya devam edecek.

ayşe düzkan

"izleyen çocuklar da istismara uğruyor"

Dr. Sumru Bilge, Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanı, Şişli Etfal Hastanesi'nde çalışıyor, kendi muayenehanesi de var. Çocuk pornosu üzerine görüşlerini, bu sektörün çocuklara nasıl zarar verdiğini *Pazartesi*'ye anlattı.

Pornografi tanımı, temel olarak uyarılma oluşturan açık cinsel materyalden, cinselliği ve/veya cinsel bölge gösterimini sömürücü veya aşağılayıcı şekilde kullanan ve böyle davranışları onaylayıcı ya da cesaretlendirici gözüken materyale kadar değişmektedir. Çocukların bu amaçla kullanılması da çocuk pornografisini oluşturmaktadır.

On sekiz yaş altındaki çocukların erişkinlerin cinsel doyumu amacıyla kullanılmaları çocuk istismarıdır. Çocukların pornografide kullanılması ya da bu materyalleri seyretmesi de çocuk istismarı/çocuk örselenmesi kapsamındadır.

Cinsel olgunluğa erişmeden cinselliğe maruz kalma, çocuklarda farklı şekillerde ruhsal örselenme ve değişiklikler yaratır. Çocuklar yaşadıkları örseleyici olayın yarattığı korkuyu kontrol etmek için, bu deneyimi gerek oyunlarında gerekse diğer çocuklara ve büyüklere gösterdikleri davranışlarla tekrarlama eğilimi gösterirler.Yaşına uygun olmayan bir şekilde cinsel olarak uyarılan çocuğun normal, sağlıklı cinsel gelişimi zedelenir ve bundan sonraki dönemde, maruz kaldığı uygunsuz cinsel davranışları uygulama eğilimi gösterir. Böylece hem kendini istismar açısından daha tehlikeli bir konuma sokar hem de diğer çocuklar için örseleyici olabilir. Ayrıca belirli cinsel davranışlar için büyükler tarafından takdir edildiğini, beğenildiğini ve sevildiğini düşünen çocuk, bu davranışları sık sık tekrarlayacaktır: zira her çocuğun sevildiğini, beğenildiğini ve değerli olduğunu hissetmeye ihtiyacı vardır.

Ayrıca çocuk ve ergenlerin davranışları ve kişiliklerinin şekillenmesinde 'model alma' kuramı önemli bir rol oynamaktadır. Çocuklar ve ergenler gördükleri davranışlardan/eylemlerden etkilenirler ve bilincinde olmayarak bu eylemleri içselleştirmeye yani kendilerine ait kılmaya çalışırlar. Özellikle cinsellik gibi sosyal olarak öğrenilemeyen, gizli kalan bu alanda maruz kaldıkları ya da ulaştıkları her bilgiyi doğru olarak benimsemeye ve model almaya başlayacaklardır.

Böylece çocuklar kişiliklerindeki ilk cinsellik izlerini/öğretilerini canlı bir insandan ya da hayallerinden değil, toptan üretilen, kasıtlı olarak insanlıktan çıkmış görüntülerden öğrenerek büyüyeceklerdir.

Karşı cinsteki yaşıtları ile sağlıklı, sevgi ve yakınlığa dayanan ilişkiler yerine gençler, duygusal ihtiyaçlarını gözardı ederek yoğun bir şekilde cinsel doyum arayışına yönelecekler ve karşı cinstekileri cinsel bir nesne olarak görmeye başlayacaklardır.

Ayrıca çocuklar güçsüz oldukları, kolay boyun eğdikleri/kandırıldıkları ve bulaşıcı hastalıklar açısından güvenli oldukları için, tacize daha çok maruz kalmaktadır. Özellikle yeni gelişmekte olan ve cinselliklerini denemek isteyen, kendini yetersiz, güvensiz hisseden gençler ve cinsel olarak kendini yetersiz hisseden erişkinlere, çocuk pornografisi çocukların cinsel olarak istismarı açısından yol göstermiş olur.

Pornografik materyallerde çocuk ve gençlere giden bazı mesajlar şunlardır:

1. Bu görüntüler cinselliğin sağlıklı, normal şeklini yansıtmaktadır, bu nedenle bunları uygulayarak erişkin olunur,

2. Çocuklar cinsel davranışlar/doyum için kullanılabilirler, çünkü kolay boyun eğerler, başka küçük çocuklara bu davranışları uygulamak normaldir,

3. Cinsellik şiddeti, aşağılamayı, acı vermeyi içerir ,

4. Bu davranışları uygulamak bir güç gösterisidir, uygulayabilen güçlüdür.

Bu anlamda cinselliğin sağlıklı olmayan şekillerde sergilendiği pornografik materyale dergiler, internet gibi çeşitli kanallarla ulaşan çocuk ve ergenler büyük bir tehlike altındadır.

Amerika'da yapılan çeşitli araştırmalarda, pornografiye ilk kez ulaşma yaşının çocuklarda ortalama 11 yaş olduğu ve pornografik materyallerin en yoğun tüketicisinin de 12-17 yaş arasındaki ergenler olduğu saptanmıştır.

Son yıllarda gençlerin neden olduğu artan oranda şiddet ve vahşet olaylarının kökeninde erken yaşta maruz kaldıkları örseleyici görüntülerin ve deneyimlerin büyük rolü olduğu kesindir. Kanada'da yapılan araştırmalarda çocuklara karşı girişilen cinsel tacizlerde, pornografinin bir uyaran olarak eylemi başlattığı saptanmıştır.

Toplumun aydın bireyleri olarak erken çocukluk deneyimlerinin karakter gelişimi ve erişkinlikteki davranışlar üzerindeki derin etkilerini bilerek, geleceğimiz olan çocuk ve gençlerimize çok duyarlı oldukları insan davranışları ve cinsel davranışlar hakkında mesajlar gönderen medyanın etkilerinden korumalıyız.

Gülay Göktürk: "amaç sansür değil, çocukların korunması olmalı."

Gülay Göktürk, ifade özgürlüğü konusundaki liberal tavrıyla tanınan bir yazar. Ona çocuk pornografisiyle ilgili düşüncelerini sorduk.

Sorunuzu meseleyi ikiye ayırarak cevaplamaya çalışayım: Benim görebildiğim kadarıyla, çocuk pornografisini yasaklama isteğinin iki farklı kaynağı var. Bunlardan biri sübyancı büyüklerin bir fantezilerinin yasaklanması... Koskoca adamlar nasıl olur da bacak kadar çocuklara cinsel haz nesnesi olarak bakarlar! İşte sansürün asıl dürtüsü bu. Asıl bu arzu lanetleniyor, yasaklanmaya ve cezalandırılmaya çalışılıyor. Çünkü mevcut cinsel ahlak çocuk bedeninin arzulanmasını en büyük cinsel suç olarak görüyor.

İşte ben bu ahlaka karşı çıkıyor, çocukların da bir cinselliği olduğunu ve yetişkin erkeklerin bundan etkilenmesinin normal olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla, çocuk pornografisinin yasaklanmasının bu yönü büyüklerin bu "sapıklığının" engellenmesi olduğu için, sansüre bu açıdan karşı çıkıyorum.

Ama öte yandan, pornografinin konusu olan çocuklar, bu işi kendi iradeleriyle, kendi kararlarıyla yapmadıklarından ve zaten o yaşta böyle bir şey mümkün olmadığından, ayrıca bu çekimler onları fiziksel ve psikolojik olarak örseleyebileceğinden, çocukların porno filmlerde oynatılmasına karşı çıkıyorum. Yani bu açıdan yasağı destekliyorum.

Fikrimi daha iyi açmak için şöyle söyleyebilirim: Diyelim ki, çocuk pornografisi çekenler, o filmlerde gerçek çocukların yerine bilgisayarda yaratılmış sanal çocuklar kullansalardı, yani filmin kahramanı animasyonla yaratılmış olsaydı, benim hiçbir itirazım kalmazdı. Böylece hem sübyancı erkeklerin özgürlüğü kısıtlanmamış, hem de hiçbir çocuk örselenmemiş ya da ileride belki de utanacağı, istemeyeceği, kendi ahlakına uygun bulmayacağı bir rolde oynamamış olurdu.

Bu tip filmlerin sübyancılığı teşvik edeceği ve çocuklar için varolan tehdidi artıracağı savına gelince: Unutmayın ki şu andaki şiddetli yasak, bu eğilimi azaltmıyor, aksine kamçılıyor. Hepimiz biliyoruz ki, cinsellik alanında en yaygın tutkular, en koyu yasakların yaşandığı alanlarda ortaya çıkıyor.

kadınlar "yeter!" derse...

İngilizce'de "arm" hem silah, hem de kol anlamına geliyor. "Lay down your arms- Wrap them around your children!" Silahları bırak, kollarını çocuklarına dola! Bir kelime oyunundan yararlanılan etkileyici bir slogan bu.

Her şey, Amerikalı anne Donna Dees-Thomases'ın ülkesinde şu ursuzca kullanılan ateşli silahlarla insanların hayatlarını kaybetmesine engel olmak, özellikle çocukları bu vahşetten korumak için bir çağrı kaleme almasıyla başlamış. Kamuoyuna yönelik 10 Ağustos tarihli bu çağrı, "Silahlardan kaynaklanan dehşeti ne yazık ki uzun süre görmezden geldik; kendi başımıza gelmez sandık. Bu aymazlık daha fazla devam edemez. Çocuklarımızın hayatı herşeyden değerli," sözleriyle başlıyor.

Bundan kısa bir süre sonra Donna Dees.14 Mayıs Anneler Günü'nde **Million Mom March** (1 Milyon Anne Yürüyüşü) adıyla Washington'a bir yürüyüş düzenlemek üzere harekete geçiyor. Tabandan başlayan bu hareket kısa zamanda dallanıp budaklanıyor. "Sağduyulu bir silah politikası"nın hayata geçirilmesini talep ediyor anneler. Tüm ateşli silahların alım satımının ruhsata tabi olmasını istiyorlar. Zira ABD'de silah satın almak, bakkaldan peynir almak kadar kolay.

Silah ruhsatı zorunluluğunun, anayasanın güvencesi altındaki sınırsız özgürlük hakkını çiğneyeceği görüşünde olan bir kesim ise bu taleplere şiddetle karşı çıkıyor. Kongre seçimlerinin yakın olduğu şu sırada adaylar, ciddi bir ikilemle karşı karşıya: Silah sahibi erkek seçmenlerin oyunu kaybetmeyi göze alabilecekler mi, yoksa "özgürlük" adına bu kıyımın devam etmesine göz mü yumacaklar?

14 Mayıs günü Kongre Binası'nın önünde yaklaşık 850 bin kişi toplanıyor. ABD Kongresi'ni silah satışlarının denetlenmesi konusunda uyarmak üzere Amerika'nın dört bir yanından kopup gelen insanlar bunlar. Ateşli silahlarla yaralanmış ve sakat kalmış, kimi tekerlekli sandalyelerdeki on iki kız ve oğlan çocuk da. ABD'de her gün on iki çocuğun öldürülmesini temsilen miting alanında bulunuyor. Amerikan tarihinde bir dönüm noktası, silah vahşetine karşı düzenlenen en kitlesel gösteri bu.

Aynı gün ABD'nin altmış kentinde daha benzer gösteriler yer alıyor. Anneler başta olmak üzere, her milliyetten ve sınıftan, ünlü -ünsüz, kadın-erkek, yaşlı-genç yüzbinlerce insan, okullarda meydana gelen seri katliamlara karşı tepkilerini, kişisel acılarını ve kayıplarını dile getiriyor. Konuşmacılar, oylarını verirken tek bir şeyi, silah denetimi meselesini akıllarından çıkarmamaları konusunda anneleri uyarıyor.

Başkanlık seçimlerinin yaklaştığı şu günlerde, güçlü silah endüstrisine, sözde özgürlük söylemiyle silahların denetlenmesinin önündeki yasal engellere, insanları körü körüne yok etmenin aracı olan kültürel ve politik baskılara karşı çıkıyor yüzbinler. Yani kişisel acılar politik bir protestoya dönüşüyor meydanlarda. Taleplerinden ödün vermeyeceklerini; örgütlenerek silah denetiminin takipçisi olacaklarını; siyasetçilere, silah politikasıyla ilgili tutumlarına göre oy vereceklerini haykırıyorlar kararlılıkla.

Bu satırları yazdığım sırada, *Radikal*'in "Zafere kan bulaştı" manşeti gözüme çarpıyor. Galatasaray'ın UEFA Kupası'nı kazanmasının ardından, sokaklara dökülen erkek vatandaşlarımız sevinçten havaya! ateş açmış, otuz bir kişi yaralanmış, bir yaşındaki Yasemin tüm çabalara rağmen kurtarılamamış. Ulkemizde de derin bir vahşet yaşandığının farkında değil miyiz yoksa! Ev baskınları, yargısız infazlar, "terörist" zannıyla kurşunlanan küçük çobanlar, asker uğurlamaları sırasında patlatılan silahlar, sevinçten kabına sığamayanların rast gele sıktığı kurşunlarla canından olanlar... Biz niye susuyoruz, "Artık yeter!" demeyi ne zaman akıl edeceğiz?

Beril Eyüboğlu

Pekin'den beş yıl sonra

bakalım neler olacak?

haziran ayının üçüncü haftasında new york'ta yapılacak olan pekin+5 toplantısında, beijing'de 1995 yılında yapılmış olan uluslararası birleşmiş milletler kadın konferansı'nda alınan kararların ve atılan adımların ne ölçüde hayata geçtiği araştırılacak. arkadaşımız yelda yücel bu toplantıyı izleyecek ve gelecek ay geniş biçimde ele alacak. aşağıda gördüğünüz yazıyı kapsamlı bir değerlendirme şeklinde değil, konuyla ilgili serbest notlar olarak okumanızı rica edeceğim.

Beijing toplantısından bu yana değişen bir çok şey var. bunlardan bir tanesi uluslararası bir kurum olarak birleşmiş milletler'in etkisinin azalması. beijing toplantısının yapıldığı 1995 yılında bosna savaşına bm'nin müdahalede gecikmesi. savaşın dayton anlaşmasıyla, yani amerikan müdahalesiyle son bulması da aslında nato'nun abd'nin yerini alması sürecinin göstergesiydi. ama geçen yıl kosova'ya nato müdahalesiyle birlikte bm'nin göstermelik bir örgüt haline geldiği iyice ortaya çıktı.

dünyanın nato'nun at oynattığı bir alan haline gelmesi kadınlar açısından da önemli bir mesele. bm argosunda, özellikle "uluslararası çatışmaların sona erdirilmesi" adı verilen barış mücadelesi konusunda bm'ye güvenemezken nato'ya güvenmemiz söz konusu bile olmaz. bu bir yana, abd, uluslararası kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesi'ni henüz kabul etmemiş olan ülkelerden birisi. yani "kendi içişlerine karışılmasına asla izin vermiyor". bu cümleyi bir yerden hatırladınız mı? aynen öyle...

bu şartlar altında bm'nin alacağı kararların hükümetler açısından herhangi bir bağlayıcılığının olabileceğine inanmak güç.

ama beijing'den bu yana değişen önemli bir nokta var: pekin'in sloganı, "yerel düşünün, küresel hareket edin"di. pekin+5'in sloganı ise, "küresel düşünün, yerel hareket edin."

türkiye raporunun ele aldığı kadınlar arasında ben yokum galiba!

kendilerini kadın alanında çalışan sivil toplum kuruluşları olarak tanımlayan bir grup. 5-6 şubat 2000 tarihlerinde ankara'da bir toplantı yapmış ve türkiye raporunu hazırlamış.

rapor ele aldığı başlıklar itibariyle kapsamlı pekin sonrası kazanımlar, devamlılık gösteren sorunlar, yeni ve olağanüstü durumlar, sorunlar, geleceğe yönelik öneriler bu başlıklardan birkaçı.

ama "hükümet-dışı örgütler" raporu devlet politikalarıyla şaşırtıcı bir uyum içinde. raporda kürt kelimesinin geçmemesi diyelim ki bir tesadüf, ancak "Göç ve terör eylemleri nedeniyle yerlerinden edilmiş kadınlara yönelik destek/dayanışma mekanizmaları yetersizdir." cümlesi, raporu yazanların on beş yıllık savaşı "düşük yoğunluklu çatışma" olarak niteleyen resmi devlet söyleminden bile daha tedbirli davranıp "terör" kavramına sığındıklarını gösteriyor. dünyanın bir çok yerindeki kadınlar savaşın kendilerini nasıl mağdur ettiğini anlatırken ve bm nezdinde bile silahlı çatışmaları önleme çalışmalarında kadın örgütlerine yer verilirken özellikle kürt kadınlarının hiçbir biçimde temsil edilmediği bir topluluğun, onları savaşın nasıl mağdur ettiğine de kulaklarını tıkadığı bu yaklaşımla türkiye ne kadar gerçekçi değerlendirilebilir?

raporda, "Askeri hizmetler cinsiyetçidir," ifadesi de dikkatimi çekti. düşündüm, askerlerden aldığını herhangi bir hizmet hatırlamadım. ayrıca estağfurullah, hiç "askeri" herhangi bir şey cinsiyetçi olabilir mi! ya da sadece cinsiyetçi olabilir mi? rapor bu kavramla yetinmiş.

türkiye raporunun gerçekçi hazırlanmadığıyla ilgili kuşkumu uyandıran bir başka nokta da şu: raporda pekin sonrası yasal kazanımlar arasında,"Kimliklerde 'dul', 'boşanmış' gibi belirtmeler kaldırılmıştır," ifadesine yer veriliyor. geçen yıl kadıköy nüfus müdürlüğü'nden aldığım kimliğime baktım, "boşandı" diye yazıyor!

hükümet-dışı örgütlerin ya da türkiye'de tercih edilen terimle, sivil toplum kuruluşlarının devlet politikaları karşısında biraz daha eleştirel ve mesafeli olmasını beklemek hakkımız.

başka ülkelerin ngo raporlarının daha gerçekçi ve eleştirel olabildiğini görüyoruz. ama dünyanın hemen her yerinde, bu gibi kadın kuruluşları içindeki feministlerin oranı azalıyor. bunun yanında, bu örgütlerin kadın hareketini temsiliyet güçleri de zayıflıyor.

1985'teki nairobi toplantısı kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi için sözleşmenin ortaya çıkmasına ve çeşitli devletlerce kabul edilmesine aracı olmuştu. pekin'de bu anlaşmanın uygulanması konusunda fazla bir yol katedilemediğini gördük. bu sözleşme bir referans olarak her zaman anlamlı olacaktır. ama bir kısmını yukarıda saydığımız sebeplerle bu defa yapılacak çalışmanın akademik bir tartışmadan öte bir anlamı olmayacak gibi görünüyor.

ayşe düzkan

başka ülkelerin kadınları...

aşağıdaki parçaları çeşitli bölgelerin ngo raporlarından aldık.

Asya-Pasifik Kadınları 2000,

- Kaynakların kadınlarla erkekler arasında, ülkelerin içinde ve ülkeler arasında eşit paylaşılması için mücadele edeceklerini açıklıyor.
- Küreselleşmenin ve yapısal uyum programlarının olumsuz etkilerinin, kazanımları tehdit ettiğini saptıyor ve "yoksulluğun kadınlaşması"nın hızlanmasını, üstesinden gelinmesi gereken yeni bir hedef olarak belirliyor.

Latin Amerika ve Karaipli Kadınlar Bölgesel Konferansı

- Kadınlar, özellikle de yaşlı kadınlar için daha nitelikli bir yaşamın koşullarını yaratmak için önlemler alınmasını,
- Silahlı çatışma mağduru kadın ve çocukların rehabilitasyonu için uluslararası destek sağlanmasını talep ediyor.

"her taraftan şamar yiyoruz"

Yurtsever Kadınlar Birliği, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki kadınların 1977 yılında kurdukları bir örgüt. Bir yıldır Kıbrıs Rum kesiminden kadınlarla, Barış İçin Sivil Girişim adlı ortak platformda çalışıyorlar. Yurtsever Kadınlar Birliği'nden Sevgül Uludağ barış için yaptıkları çalışmaları ve yaşadıkları sorunları anlattı.

Ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?

Barış İçin Sivil Girişim çalışmasıyla özellikle kadınların barıştaki rolüne vurgu yapmak istedik ve öne çıkarmaya çalıştık. Bir dizi atölye çalışması ve seminer düzenledik. Bir Kıbrıslı Rum kadını, uzun yıllar sonra kuzeyde konuk ettik. O Kıbrıs sorunuyla ilgili kendi araştırmalarını sundu bize. İrlandalı kadın yazar Brendan O'Maiyle'in *Kıbrıs Komplosu* isimli bir kitabı çıkmıştı. Bu kitap Kıbrıs'ın bölünmesi için Amerika'nın bir takım planlarından söz ediyordu. Kıbrıs'ın neden Amerika için önemli olduğu, Kıbrıs'ın soğuk savaş döneminde Ortadoğu'ya ve Sovyetler Birliği'ne karşı bir casusluk bölgesi olarak kullanıldığı, Kıbrıs'taki İngiliz üstlerinin erken uyarı sistemi olarak görev yaptığı anlatılıyordu kitapta.

Ben çatışmaların çözümü ve toplumsal cinsiyet konusunda eğitmenim. Son beş yıldır yaklaşık 300-350 kadına eğitim verdik bu konularda. Ayrıca çeşitli örgütlerden kadınları ve bireyleri bir araya getirmeye çalıştık. Bu gruplarda yine "Kıbrıs Sorunu Kadınları Nasıl Etkiliyor", "Kıbrıs'ta Acıları Yaratan Faktörler Nelerdir", konularında ortak projeler oluşturduk. Fakat biliyorsunuz erkek egemen sistemde, hiyerarşik bir yapılanma vardır ve farklı gruplara, farklı toplumlara, farklı cinsiyetlere hiyerarşik değerler atfedilir, üstün ve aşağı diye. Oysa kadın gruplarında hiyerarşik değerler olmadığı için, hep mutabakatla karar aldıkları için, sağ ve sol birlikte çalıştığı için bu büyük bir rahatsızlık yarattı egemen çevrelerde. Ve buluşması yasaklanan gruplar hep kadın grupları oldu Kıbrıs'ta. Saldırıya uğrayan ve aşağılanan her zaman kadın grupları oldu. Örneğin bir Brüksel Kadın Grubu oluşturulmuş, eşit sayıda Rum ve Türk kadın birlikte Brüksel'e gitmişti. Döndüğümüz zaman bizzat Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş basının önünde bize çok aşağılayıcı suçlamalarda bulundu. Dedi ki, "Gidip mıhallebi gibi Avrupa Birliği yetkililerinin kucağına oturdunuz." Ortam böyle.

Kıbrıs'ta kadın örgütlenmeleri nasıl?

Kıbrıslı Türk kadınlar daha sivil bir örgütlenme içindeyken, Rum toplumunda kadınlar daha çok siyasi partilerde, sendikalarda yer alıyorlar. Yani Kıbrıs Rum toplumunda sivil kadın örgütü, yani yalnızca kadınlardan oluşan bağımsız kadın örgütü bulmak çok zordur. Bu rahatlıktan ötürü Rum toplumundaki kadınlar yaptıkları projelere, düzenledikleri etkinliklere Kıbrıslı Türkler'i katmayı unutuyorlar. Kıbrıslı Türkler olarak biz onlar için görünmeyen bir kitle gibiyiz yani bir merak yok bize karşı. Çünkü onların tezine göre Türkiye geldi bizi böldü, Türk askeri Kıbrıs'tan çıkarsa biz kardeş kardeş yaşarız.

Biz her taraftan bir şamar yiyoruz. Bizim kendi yönetimimize de eleştirilerimiz var, Rum toplumuna da eleştirilerimiz var. Biz bir sandviç gibi arada kalıyoruz. Türkiye'yle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin arasında sağlıklı bir ilişki yoktur. Çünkü ana-yavru ilişkisidir. Aslında bizim istediğimiz eşit bir ilişkidir. Bu ister Rum kesimi olsun, ister Türkiye, isterse başka bir ülke olsun, biz eşit bir ilişki istiyoruz. Çünkü bu bir insani ihtiyaçtır. Kadınlar için bu daha da önemli, çünkü yaşamın her alanında ezildikleri için bu eşitlik daha da önem kazanıyor kadınlar için. Bizde kadının statüsü diğer ülkelerdekinden farklı değil. Kadınlar tüm karar mekanizmalarında yüzde 10'un altında temsil ediliyor. Kadın hareketinin içinde sağ kadın hareketi de var, sol kadın hareketi de var, barışa daha yakın olanlar da var, statükoyu savunanlar da var. Ama ne yazık ki erkek egemen sistemde çeşitliliğe tolerans yoktur, farklılığa tolerans yoktur. Onlar istiyor ki sadece tek bir resmi görüş olsun. Biz buna razı değiliz. Çünkü zaten yaşamın kendisi öyle değil. Zaten toplumlar sınıflara bölünmüştür, sağ sol olarak bölünmüştür, etnik gruplara bölünmüştür. Kadınlarda da bu bölünmüşlük var. Fakat her dönem biz soldan gelen kadınlar, sağdaki kadınlarla işbirliği yapmaya çalıştık, birlikte platformlar kurduk.

Birlikte çalışılacağını kanıtladık. Çünkü orada da tolerans gerekiyor. Bir çok yerden eleştiri aldık bu yüzden, hazmedemiyorlar. Farklı görüşlerden insanların farklılıklarına rağmen birlikte iş yapmalarını, sonuç almalarını tehlikeli görüyorlar. Bizim demokrasiye, sivilleşmeye daha çok ihtiyacımız var.

Kıbrıs sorunu sizi hangi yönlerden etkiliyor?

Bizde Kıbrıs sorunu yüzünden göçler oluyor, özellikle gençler durmuyorlar. Okumak için başka ülkelere gidiyorlar, dönmüyorlar, Kıbrıs'ta bir gelecekleri olduğunu düşünmüyorlar. Bizim esas nüfusumuz dış ülkelerde. Kıbrıs'a Türkiye'den yoksulluk nedeniyle gelip yerleşen Türkler var, onlar da farklı bir grup oluşturuyorlar. Bir 1974'te gelen, çocukları bizim çocuklarımızla okumuş, ortama ayak uydurmuş Türkler var, onlar sorun değil ama bir de oynak bir nüfus var. Mesela on kişi geliyor beş kişi gidiyor, otuz kişi geliyor kırk kişi gidiyor. Kaçak işçi var 30 bin kadar. Özellikle Güneydoğu Anadolu'dan geliyorlar, çok düşük ücretlerle sigortasız çalıştırılıyorlar. Ve bu insanlar vatandaş oluyor, ben buna itiraz ediyorum. Kuzey Kıbrıs'ta vatandaşlık çok kolaydır.

Türkiye'den kadın gruplarıyla ilişkileriniz var mı?

Türkiye'yle maalesef pek fazla ilişkimiz yok. Biraz **Uçan Süpürge**'yle ilişkimiz var. Türkiye'den de pek fazla merak yok bize karşı. Kıbrıs sözcüğünü duymak istemiyenler bile var. Çünkü biliyorum Kıbrıs sorunu Türkiye'nin önüne engeldir. Türkiye Avrupa Birliği'ne girmek istiyor ama Kıbrıs sorunu yüzünden engelleniyor. Ama Kıbrıs sadece Kıbrıslılar'ın sorunu değil. Ayrıca Kıbrıs'tan Türkiye'nin, Amerika'nın, İngiltere'nin, Yunanistan'ın çıkarı var. Onun için 'siz çözün sorununuzu' demek naifliktir. Çünkü biz çözemeyiz sorununuzu, ayrıca çok karışanımız var. Bu nedenle Türkiye'deki kadın örgütlerinin bizimle ilişkiye girmesi gerek.

Barış için kurduğunuz girişimde Kürt kadınlarıyla da çalışmayı düşünüyor musunuz?

Kürt konusuna girmek istemiyorum.

Dünyanın kadınları ses veriyor

direnen kültürlerde direnen kadınlar

Burada siyah etek ceketli ya da pantolon ceketli kadınlar yok, o şık evrak çantası benzeri omuzlardan sarkan kocaman ağırlıklar da. Herkes nasılsa öyle. Afrika'nın renk cümbüşü, Asya'nın sükûneti, Magrip kadınlarının yer yer Avrupa'ya, yer yer kara kıtaya çalan giysileriyle durmaksızın çınlayan şarkıları, türküleri. Brüksel'deyiz, kadınların ses verdiği bir festivaldeyiz.

Brigitte Kaquet tiyatro sanatçısı, hayatını yok edilmeye karşı direnen kültürlere adamış bir kadın. O yüzden beş yıldır **Kadının Sesi Festivali**'nde dünyanın dört bir yanından sadece kadın ya da kadınların ağırlıklı olduğu amatör ya da profesyonel müzik gruplarının bir araya gelmesini sağlıyor. Bu yıl festivalde ilk kez "gözaltında kayıplar" ayrı bir bölüm olarak yer aldı.

7-16 Nisan günlerinde gerçekleşen festivalde gündüzleri atölyelerde bir araya geldik. Kendimizi, mücadelemizi anlattık, akşamları halkların müziklerini dinledik. Konserlerde izdiham olmaması şaşırtıcıydı. Laurance Vanpaeschen bunun tamamen sunuşla ilgili olduğunu düşünüyor. Onlar, "egzotik festival" duyurularıyla Brüksel'i ayağa kaldırabilirlermiş, ama başlıkları "Direnen Kültürler" olunca konserleri daha sakin bir ortamda, tadına doya doya izledik. Yeri geldi hüzünlendik, yeri geldi dans ettik.

Kendimi o kadar iyi hissettim ki, bütün kadın arkadaşlarımın orada olmasını diledim. Sonra da, şansıma düşen bu "ayrıcalıklı" durumdan biraz da "utanarak" gururlandım doğrusu.

Laurance, festivali "Harika günlerdi, tanıdığım bütün kadınlar şimdi hayatımın parçası oldular. Onlar bana güç, kararlılık ve mutluluk veriyor, " sözleriyle anlatıyor. Ben de tam böyle düşünüyorum. Çok "zenginleştiğimi" hissediyorum.

Ruanda katliamında beş çocuğunu ve kocasını kaybeden, önce ağlamak sonra hayata direnmek için Ağlayan Kadınlar Derneği'ni kuran Julie'yi düşünerek artık gazetelerde dünya haberlerini daha dikkatli okuyorum.

Gazetecilikten vazgeçip sanatçı olarak, kaybolan Sufi kültürün mücadelesini veren Turya'nın CD'sini dinlerken, "istediğiyle evlenme hakkı, boşanmaların mahkemede gerçekleşmesi, kızların köylerde okula gitmesi" için mücadele eden Faslı kadınları düşünüyorum. Bu haklara karşı çıkarak Casablanca'da yürüyen kadınlardan Turya korkmuyor. "Onlar," diyor. "Yoksullardı, köktendinciler kadınları kullandılar, ama Fas kadınları umut veriyor. Gerçeği görmek o kadar zaman almayacak."

Fas Parlamentosu'nda kozmetik anlamda iki kadın milletvekili var ama Turya'ya göre ülkesindeki "modernlik" karşıtları çok yorgunlar. Bir ihtimal yeni kral da bazı değişiklikler yapacak. Umuyorlar.

Madjiguene Cisse'nin Avrupa'da "kâğıtsızlar" için verdiği mücadeleyi artık biliyorum. Bu Senegalli siyah kadın dans etmek kadar, Avrupa'da sınır dışı edilecekleri havaalanına götüren polis araçlarının önünü kesmeyi de biliyor. İstanbul sokaklarındaki işçilere ve işsizlere daha dikkatli bakıyorum. Bu Romanyalı, İranlı, Iraklı insanların "kâğıtsız" yaşamaları nasıl bir şey? Sigortasız ve yok pahasına onları kimler çalıştırıyor? Moldovalı kadınların çalışkanlıkları üzerine duyduklarından paniğe kapılan bu ülkenin temizlik işçilerini düşünüyorum. Sonra da, biz kendi ülkemizde "kâğıtsızlar" için ne yapıyoruz diye kendime soruyorum.

Feminist Marie-Francoise Stewart, Belçikalı kadınların **2000 Yılı Dünya Kadın Yürüyüşü** hazırlıklarını anlatıyor. Öyle heyecanlı ki, "düşünsene" diyor, "Brüksel'de Avrupa Parlamentosu'nun, Washington'da IMF ve Dünya Bankası'nın, New York'ta Birleşmiş Milletler'in önünde yoksulluk ve şiddete karşı protestomuzu haykıracağız".

Sahiden çok güzel de, Brüksel çevresindeki köylerde kadınların elişleri yapıp pazarlarda satarak kıta ötesi eylemlere katılmak için yol parası biriktirdiklerini anlatmaya başlayınca galiba kıskanıyorum. Dünyanın kadınları talep kartlarını elden ele dolaştırırken bizde değil köydeki (Gerçekçi ol, imkânsızı iste misali) kadın, şehir merkezlerindeki kadınların bile hâlâ **2000 Yılı Dünya Kadın Yürüyüşü**'nden haberleri yok gibi. Acaba, birileri bunun nedenini açıklar mı? Hayır, kıskanmak değil üzülüyorum.

Rojin'le de orada tanıştım. Üç yıl önce İzmir'den Avrupa'ya gitmiş. "Üç çocuğum vardı," diyor. Şimdi, sadece küçük oğluyla ülkesinden uzakta. Büyük oğlu dağda ölmüş, kızı İstanbul'da cezaevinde. Hiç okula gitmemiş bir kadının kendini nasıl geliştirebileceğinin inanılmaz bir örneği. Okumaya ve öğrenmeye doyamayan Rojin, okumadığı bir yazıdan ya da kitaptan söz edilince kendini "suçlu" hissediyor. "Barış için yaşıyorum ve çalışıyorum" derken, bir anda kendi hayatı hiçleşiyor gibi.

Daha çok Fransızca konuşulan bu kocaman grupla aramda muhteşem bir bağ kuran, oralarda doğmuş yirmi yaşındaki Semra. Fransızca'sından ziyade Türkçe'siyle beni şaşırtıyor. Avrupa ülkelerinde çocukları bir türlü Türkçe, Kürtçe öğrenemeyen arkadaşlarını hatırlıyorum.

Hanım Tosun'la konuştukça Sana geliyor aklıma. Lübnan İç Savaşı'nda kaybolan 17 bin kişiden biri de onun kardeşi. Yıllardır "kayıp mücadelesi" veren bu kadın, "hükümet kayıpların hesabını vermezse, iç savaşın izlerini silmemiz mümkün değil," derken herkes adına konuşmuyor mu?

Lourdes Uranga, Meksika'dan ses veriyor, Zapatistalar'ı, Chiapas köylülerini anlatıyor. Orada, kocanı seçemezsin, satılırsın. Lourdes kocasını seçmiş, birlikte mücadeleye başlamışlar ama yakalandıklarında kocası itirafçı olmuş, Lourdes, "beni sattı" diyor. Kendisinden söz etmekten hoşlanmıyorsa da Meksika'yı anlattıkça kendini de anlatıyor elbette.

Kendi hikâyesi üzerinden ülkesinin hikâyesini anlatmak kadınların tarzı. O yüzden, kadınların, "dünyanın yarısı biziz, tamamını istiyoruz" demeleri boşuna değil.

Ayrılırken Laurance'a "telif" ödemeksizin "Kadının Sesi"ni Türkiye'de yaparsak kızmamasını istiyorum. Kızmayacak! O halde, bu ülkenin "direnen kültürler"ini İstanbul'da tayyörsüz buluşturup, "kara" fotoğrafları "renklendirmek" için daha ne bekliyoruz?

Nadire Mater

Av. Eren Keskin:

"daha vahim olanı verilen karar"

Basında haberin konusu kadın olunca, haberin ele alınışı genellikle ya magazin tarzında ya da cinsiyetçi oluyor. Bunun bir örneği de 1999'un Nisan ayında, *Güneş Gazetesi*'nde yayınlanan Avukat Eren Keskin'le ilgili haberdi. Haberin başlığı şöyle; "Cani Apo'nun dişi avukatı hapse giriyor."

Eren Keskin'in fotoğrafının da yer aldığı haberde ayrıca, Abdullah Öcalan'ın avukatı olduğu ve hapse gireceği yazılıyor. Haberde kişilik haklarına tecavüz edildiği ve yalan haber niteliği bulunduğu için Güneş Gazetesi'ni dava eden Eren Keskin, iki milyarlık tazminat talep etmişti. Bir yıldır devam eden dava şaşırtıcı bir kararla sona erdi. Kadın hâkimin kanaat kullanarak verdiği karar kısaca şöyle: "Bizim atasözlerimizde de "dişi" sözcüğü sık geçmekte olup, bu aşağılama anlamında değil, kadının bu özelliğini yapıcı olarak ortava koyan manada kullanılmaktadır. Basında pek çok kadın hakkında dişi sözcüğü kullanılmış, bu hiçbir zaman hakaret olarak düşünülmemiştir. Bu haberde de kanaatimizce haber başlığını çarpıcı hale getirmek için konulmuş olduğundan, hakaret sözkonusu değildir.

Ayrıca davacının, Abdullah Ocalan'ın İmralı'daki duruşmaları sırasında basma açıklamalar yaptığı kamuoyu tarafından bilinen bir gerçek olduğundan, bu şekilde bir başlığın davacıyı zedelemesi mümkün değildir. Yukarıda izah edilen gerekçeye istinaden davanın reddine..."

Davanın sonucu üzerine görüştüğümüz Eren Keskin, karara tepki göstererek temyize başvurduğunu söyledi: "Ben bir avukatım. Abdullah Öcalan da savunma hakkı olan bir insan. Hiç kimse için bu biçimde bir haberin çıkması doğru değil. Kaldı ki en başta, Öcalan'ın ailesinin başvurusu üzerine, başlangıçta toplam on altı avukattık ama daha sonra avukatlığını yapmadım. Tabii taraflardan biri Abdullah Öcalan olunca, işler biraz değişiyor. O nedenle söz konusu haber yapıldığında çok kızdım. Ve hemen dava açtık. Çünkü bunun bir diğer boyutu da cinsel taciz. Benim resimlerim kullanılarak, "Apo'nun dişi kuşu" yakıştırması yapmak son derece kötü amaç taşıyan bir haber. Onun erkek avukatları da var ve hiç bir erkek avukat için böyle bir haber yapılmadı. Benim için yapılması, bir kere kadına yönelik bakış açısının çok açık bir göstergesi. Medya bir taşla iki kuş vurmak istedi bu haberle. Ancak bence vahim olan başka bir yön de var; verilen karar ve üstelik de bu kararı verenin bir kadın olması.

"Hâkim bu davada kanaatini tamamen o haberden yana kullandı. Şimdi dişi kuşun anlamı ne? "Yuvayı dişi kuş yapar" atasözünde, kadın o yuvanın kadını anlamında kullanılır. Bu da zaten kadını küçültücü bir kavramdır. Ben bu durumda Abdullah Ocalan'ın hem avukatı hem de onun yuvasının kuşu oluyorum. Nasıl böyle bir karar verilebilir, anlanmıyorum?

"Resmi politikanın hâkimleri getirdiği nokta ve özellikle bir kadın hâkimi getirdiği nokta açısından bence son derece önemli bu karar. En azından ben onun meslektaşıyım. Örneğin Abdullah Öcalan için karar veren hâkim, kadın olsaydı ve "Apo'nun dişi kuşu ona idam cezası verdi" diye bir haber yazılsaydı, o bunu kabul edebilir miydi?

"Şimdi bundan sonra önemli olan Yargıtay'ın vereceği karar. Ve eğer Yargıtay bu kararı onarsa, bundan sonra bütün kadın avukatlara, "müvekkillerinin dişi kuşu" diye hitap edilebilir demektir."

basın açıklaması

"Herkes özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğar"

Birleşmiş Milletler'in 1979'da kabul ettiği Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Yönelik Sözleşme; imzalayan devletlere, "kadın haklarının kullanılabilmesi ve eşit statü kazanmasının önündeki temel engel olan, kadınlara yönelik ayrımcılığı ortadan kaldırabilmek için gerekli tüm adımların atılması" yükümlülüğü getirmekte.

Türkiye de sözleşmeyi imzalamış, ancak bazı maddelerine çekince koymuştu. Türkiye'nin aile kanunu ve medeni kanunda değişiklik gerektirecek maddelere çekince koyması, bunun yanında kadınlar açısından önemli bir kazanım olan sözleşmeyi fiilen uygulamadığı bir gerçek.

Türkiye geçtiğimiz yıl koyduğu çekinceleri kaldırdı. BM Genel Kurulu, Seçmeli Protokol adı altında yeni bir belgeyi kabul ederek üye ülkelerin onayına sundu. Türkiye anlaşmanın genel hükümlerini uygulamamaktaki tavrını sürdürerek, ek protokole de imzasını koymadı.

Cinsiyete dayalı ayrımcılığa uğrayan kişi ve grupların bireysel başvuruda bulunmasına ve şikâyetleri yönünde soruşturma yapılmasına olanak sağlayan Seçmeli Ek Protokol'ün Türkiye tarafından imzalanarak onaylanmasını talep eden basın açıklamasına, başka bir yerde çok zor yanyana gelebilecek kuruluşlardan kadınlar katıldı. AKDER, Anakültür, DİSK, Emekçi Kadınlar Birliği, Helsinki Yurttaşlar Derneği, İnsan Hakları Derneği, İstanbul Barosu Kadın Hakları Uygulama Merkezi, KADER, KESK, Kadının İnsan Eylem-Araştırma Merkezi, Liberal Hareket, Marmara Grubu İnsan Hakları Platformu, Mazlum Der, Mor Çatı, Müstakil Tüketiciler Birliği, Sivil İletişim Ağı, Uluslararası Af Örgütü'nün ortak imzalarıyla düzenlediği basın açıklamasına katılan İnsan Hakları Derneği'nden Eren Keskin, imza kampanyasının yaygınlaştırılarak, Türkiye'nin kadın erkek eşitliği konusunda, gerek kadın hakları sözleşmesini yürürlüğe sokarak, gerekse koyduğu çekinceleri geçtiğimiz yıl kaldırarak attığı olumlu adımlara ek olarak, ileri bir adım daha atmasını sağlamayı hedeflediklerini belirtti.

elian'ın gürbüz amcası!

Dünya âlem bir süredir Elian'ı kaptırmama telaşıyla sosyalist Küba-emperyalist Amerika tartışması yapıyor. Elian'a kimlerin sahip çıkacağını merak ederken, gazetenin birinde yayınlanan "Esenyurtlular Küba'lı Elian'a sahip çıktı" haberiyle Elian'ın akıbeti konusunda ufkumuz bir kat daha genişledi. Esenyurt'taki Havana Parkı'nın açılışı yapılmış. Açılışta yok yok, DSP Milletvekili Rıdvan Budak, Mimarlar Odası Başkanı Oktay Ekinci, Küba'dan konuklar ve tabii ki Esenyurt Belediye Başkanı Gürbüz Çapan. Pankartlar da en az katılanlar kadar renkli ve mühim bir içerik taşıyor. "Kahrolsun ABD Emperyalizmi", "Viva Che!", Elian resimli "Yaşasın Sosyalizm" pankartları yedi den yetmişe antiemperyalist Elianseverlerin elinde dalgalanıyor. Eylemin kendisi ve özellikle Rıdvan Budak'la Gürbüz Çapan arasındaki kim daha solcu, kim daha çok döndü tartışması hayli ilginç. Elian için Küba'yla Amerika çırpınadursun, biz anladık ki Küba-Esenyurt arasında mekik dokurken, arada Elian'ı evlat edinmeye kalkacağından korktuğumuz Gürbüz Çapan ve Esenyurtlular Elian'ın gerçek sahibiymiş.

Beyhan

ona acı çektirmek istemiş!

Neşe, Orhan Batıgün'le evli, beş buçuk yaşında Aylin adında bir kızı var. Kendisini döven kocasından ayrılmak istiyor. Orhan ise buna razı değil, karısına kızgın, ondan intikam almak istiyor ve kızının gözü önünde karısının yüzüne benzin döküp yakıyor. Dediğine göre, amacı karısını öldürmek değil, ona sadece acı çektirmekmiş. Neşe'nin yüzü tanınmayacak, dokunulamayacak, acıdan durulamayacak halde. Ama neyse ki tıp, bazı adaletsizliklere çare olabiliyor. Neşe'nin tedavi edilmesi ihtimali var. Acaba sosyal güvenlik sistemi bu tedaviye destek olacak mı? Ve en az bunun kadar önemli bir soru, acaba hukuk Neşe'nin hakkını arayacak mı?

Tıp doktoru Merih Ertunç, kadın hareketiyle 1987 yılında tanışmış. Şimdi kendisini radikal femininist olarak tanımlıyor. Otuz bir yaşında. Dokuz yaşında bir kızı var, kızının babasından boşanmış, halen üçü aynı evi paylaşıyor. Merih'in yalnızca tıp değil boşanma hakkında da tecrübesi ve bilgisi var yani.
Merih gazetede Neşe'yle ilgili haberi ve fotoğrafı gördükten sonra, bir şeyler yapabilmek için Ankara'ya gitti. İzlenimlerini ve duygularını *Pazartesi* için yazdı.

Boşanmak istediği için yüzünü yaktığı Neşe Batıgün'ü öldürmek istemediğini söylemiş kocası.

Boşanmak istediği için öldürülen; yüzüne, özellikle yüzüne zarar verilen kadınlarla ilgili haberleri ne çok okuruz. Ben bu konuda istatistik var mı bilmiyorum ama gündelik hayatımızın o kadar içinde ki biliyoruz bunu.

Haberi gördüğümde ilk aklıma gelen neden sorusu değildi. Ağladım. Yalnızca ağladım.

Yüzü gördüm. Doğallıkla benimsediğimiz erkek romantizminin yüzü değil mi bu, dedim yanaklarım sırılsıklam.

"Ona acı çektirmek istedim..."

Meşruluğunu kıskançlıktan alan bu cümle kadınlığımızda bir eksik olmadığına bizi inandıran cümle değil mi?

Anlamlar örülürken erkeğin özsaygısında bir mozaiğin parçaları gibi yerini alıyor kadın. Erkeğin özsaygısı, kadının benliğinin, içinde paramparça olduğu bir girdap. Öyle anlaşılmaz bir şiddet ki bu. Kalbim anlamaz.

Adamın özsaygısı yara alıyor, çünkü kadın gidiyor. Adamın işi kotü gitmiş, kadını yıllardır dövüyormuş. Adamın benliğinde bir işlev eksiliyor. Adam çok kızıyor. Nasıl olur da her zedelenişte özsaygısını onarıp cilalayan bu mekanizma aksar? Mozaiğin parçaları ondan çıkıp da bütün olmayı nasıl isteyebilir?

Anlamlar örülürken giden sivaha kendimizi bir mozaik olmaya hazırlarız. Kendi payıma böyle yaşadım. Gönüllü bir parçalanmadır bu. Parçalarımızı adamın benliğindeki lüzumlu yerlere gönüllü olarak yerleştiririz. Ruhumuzun yüzü Neşe'nin gazetedeki hali gibi çoktan olmuştur ama aynanın sırları dökuktür. Dönüp gene adama bakarız.

Neşe'nin ağrı kesicileri yeterli oluyor mudur diye günlerdir düşünüyorum. Ya ruhun ağrı kesicileri!

Neşe yanık ünitesinde yatıyor. Yüzünün derisi için uygun olan şeyler yapılıyor. Ruhumuzun yüzü ağrıdığında sırları dökük ayna bir şey göstermiyor. O zaman adamın benliğinde ne eksik diye bakmıyoruz.

Neşe'nin kocası tarafından yakılmadan önceki hali

Bir parçamızı daha ona lazım olan anlamları örmek için vermeye hazırız. Onun için bir işlev olmaya hazırız. Bu romans. Adam kızıyor. Bunu aklım anlıyor. Kalbim anlamıyor.

"Ona acı çektirmek istedim" cümlesinin karşısına kasıklarımdaki ağrıdan kalbime yükselen cümleyi koyuyorum: yaralarını sarmak istiyorum Neşe.

Cumartesi günü dolunay vardı. Ay hali oldum. Ağrı kesici almadım. Kan yatağa özgürce aksın diye külot giymedim. Bana evrendeki sonsuzluğu öğreten bu hale minnet duydum. Doğumu, ölümü! Bana merhameti öğreten ağrıya minnet duydum.

Pazar günü Neşe'nin yüzünü gördüm. Erkek romantizminin mozaiğinden parçalarımı geri alıp yeniden bütün olduğumda kalemim Neşe'nin sırları dökülmüş aynası olsun istedim.

Merih

farklılıklara rağmen...

Neden aynılıklarımızı değil de, farklılıklarımızı öne çıkarıyoruz?

Bir *Pazartesi* toplantısında, "Sizlerle tartışmak istediğim bir şey var," diye söze başladım:

Kadın hareketinin gücünün azalmasının nedenlerini tartışmak amacıyla şöyle bir şey yapabilir miyiz? Mesela kadınlara sorsak, *Pazartesi* okuyor musunuz, diye. Okumayanlara nedenini sorsak, ben bazı kadınların çeşitli nedenlerle küs olduğunu biliyorum *Pazartesi*'ye. Yakın zamana kadar ben de bu küslerden biriydim. Böylece belki bazı sonuçlar çıkarabiliriz.

Pazartesi'nin ilk sayısında olanlar hatırlayacaktır. Ben o sayıya dört sakat kadının *Pazartesi*'nin çıkışıyla ilgili duygu ve düşüncelerini yazmıştım.

Pazartesi'nin merdivenli bir yer tuttuğuna çok ofkelenmiştik. Çıkışı ile ilgili sevincimizi, merdivenler yüzünden de duyduğumuz öfkeyi anlatan bir yazıydı. Yazım da yayınlanmayınca öfkemiz arttı. Benimki sadece öfke de değildi. Tam olarak bilemiyorum ama, varolmak istediğim bir ortamda olma hakkını elimden alınıyor gibi yaşadım Ben de toplantılara katılmak, yazmak falan istiyordum.

Ama o zamanlar tekerlekli sandalye olmadan dolaşamıyordum. Asla o merdivenleri çıkamazdım.

Senelerce *Pazartesi*'yi sakat kadın olarak okudum. Kadın olarak değil. Ve elbette kendime ait bir şey bulamadım.

Sonra, çoğu feminist olan bir grup kadınla ırkçılığa karşı bir kampanya başlattık.

İlk toplantılar Bilar'da yapıldı. Altı kat merdiveni nasıl çıktığımı bir ben biliyorum. Tekerlekli sandalyeden yeni kalkmış, korkunç acılar çekiyordum merdiven çıkarken ve ertesi gün ve sonraki gün. Kimse farkında değildi. Sonra söyledim; büyük rahatsızlık duyarak söyledim, çünkü ben söylemeden fark etsin istiyorum bazı şeyleri bazı insanlar. Çünkü ben söyleyince sorun çıkaran oluyordum. Oysa böyle olmak istemiyordum. Merdivensiz yerler aramaya başladık toplantılar için. Arayınca bulunuyor.

Bir toplantıda, sakatlara yapılanların ırkçılık olduğunu söylediğimde, "Ama sadece sen böyle düşünüyorsun!" dedi bir arkadaşım. Yapayalnız hissettim kendimi... Kampanya sona ermeden ayrıldım.

Kadın olunca erkeklerle aram bozulmaya başlamıştı. Sakat olunca hem erkeklerle hem de kadınlarla... Giderek yalnızlaşıyordum. Sonra depresyona girdim. Sonra düşündüm.

Geçmişte sol hareket içinde hem erkek gibi olmam/davranmam, hem de sakat değilmişim gibi davranmam gerekiyordu var olabilmek için. (Geceyarısı toplantı dönüşlerinde korkmamak, eve geç kalma kaygısı taşımamak vs.)

Kadın hareketi içinde de sakat değilmişim gibi davranmam gerekiyordu. (Merdivenli binalardaki toplantılara acı çekmek pahasına katılmak vs.)

Ben neden var olamıyordum istediğim alanlarda?

Feminist Kürt kadın arkadaşlarımla konuşurken, nasıl yok sayıldığımı, aşağılandığımı hissettiğimi anlattığımda, kendilerinin de aynı şeyleri hissettiklerini söylediler. Sonra feminist Ermeni kadınların da benzer duyguları taşıdığını öğrendim. Çok farklı nedenlerle aynı duyguları paylaşıyorduk.

Nedenlerimiz farklı, duygularımız aynıydı. Hissettiklerimizin önemi olmalıydı. Hiç değilse yaşadığım duyguları paylaştığım kadınların olması iyi geldi bana. Ama onların yanında da aynı duyguları yaşıyor olmanın en ilginç boyutuydu yaşadıklarımın.

Sonuçta yine yalnızdım.

Olmak istediğim alanlarda, kimselerle birlikte varolamıyordum. Ben, ben olarak nasıl varolacaktım istediğim alanlarda?

Tamam, ben farklıydım. Ben sakat bir kadındım. Bu farklılığımın farkına varılmasını istiyordum. Bunu istemeye hakkım vardı. Ama neden farklılığımı öne çıkarıyordum da, aynılıklarımızı öne çıkaramıyordum? Farklılıklarımı öne çıkarmamın ne bana ne de başka bir şeye yararı olmadı.

Farklılıkları öne çıkarıp, kadınlarla mücadele etmek çok yıprattı beni senelerce. Oysa farklı yanlarımdan daha çoktu aynı yanlarım diğer kadınlarla.

Mart ayından itibaren farklılıklarımızı değil, aynılıklarımızı öne çıkarmaya başladım. Huzura kavuştum.

Nazmiye Güçlü

bir kucaklık bebe için!

Ben Yardıma Üreme Teknikleri ya da herkesin bildiği adıyla Tüp Bebek Merkezi'nde çalışan bir hemşireyim. Yaklaşık yedi yıldır, kısırlık sorunu olan ailelerle birlikteyim...

Göz göze geldiğimizde, çok kısa bir sürede mutluluğun ne kadar yerleşmiş olduğunu gördüm. Tanıdıktı, bu aşındırılarak kazanılmış mutluluk. Şaşırmadım.

İşte karşımda binlerce erkekten biri.

"Sağolun doktor bey, sağolun. Sonunda olacağını biliyordum. Önce Allah, sonra siz. Bu sonuncu ötekilerden daha genç. Onları da buraya getirdik ama, gebe kalamadılar.

Ufak tefekti kadın. Uzun, açık mavi mantosunun altında şu an ne fırtınalar kopuyordu kimbilir.Yüzünde utangaç bir gülümsemeyle kendisinden en az yirmi yaş büyük kocasına eşlik ediyordu. Dizlerinin üzerine koyduğu elleri arasındaki mendilini sıkarken, heyecanını hissedebiliyordum. Gebeydi işte. Üstelik tüp bebek yapılabilmesi için, kocası diğer iki karısını sırasıyla boşayarak resmi nikâhına almış, kapı gibi evlilik cüzdanına bir de gebelik nişanı yerleştirmişti.

"Sen nasılsın, ne hissediyorsun?" diye sordu tüp bebek işlemini yapan doktoru. Elindeki mendili sıkıp, mahcup gülüşüyle önüne bakarak, "Ne bileyim doktor bey, çok sevindim." Gururla karışık, hırslı bakışları tekrar utangaç, ürkek oluverdi aniden. İşte karşımdaydı. İçindeki fırtınaları suskun bastırılmışlığa bırakan milyonlarcasından biri.

Binlerce kadın, binlerce erkek, soylarının ve evliliklerinin devamını, elalemin yüzüne başları dik bakabilmek için bir kucaklık bebe istediler. Tarlalarını, arabalarını sattılar, evlerini ipotek ettirdiler. Ceplerinde sadece otobüs ve kötü otellerde kalacakları kadar parayla memleketlerinden çıkıp, Tüp Bebek Merkezlerinin yolunu tuttular. Bir kucaklık bebe için...

Erkek, bir gün aklını başına toplayıp düşündü, soyu tükenmek üzereydi, soyadını kim taşıyacaktı? Neden üç karısı da ona bebe vermiyordu? Hem de hepsini doktora götürmüş, üçünün de doğurabileceğini öğrenmişti. Gerçi doktorun söylediği şey kafasını kurcalamıyor da değildi. "Dölünde bir sorun var!" Aman canım olur muydu öyle şey? Bütün karılarına karşı, erkeklik görevini yapıyordu ya!.. Hem doktora gittiğini bir duyan olursa nasıl bakardı konu komşunun yüzüne.

Bir gün resmi nikâhına aldığı karısını alıp doktora gitti. Yaptırdığı sperm tahlilinden sonra anladı ki, menisindeki spermlerin, kadının yumurtasına ulaşıp dolleme yetisi yoktu. Doktora göre, bebek sahibi olabilmesi için, mikroenjeksiyon şarttı. Yani, kadının yumurtasının içine dölleme için yeterli hareket yetisine sahip olmayan sperm enjekte edilecekti. Korkuyla sordu erkek, "bana birşey yapılacak mı?" Doktorun cevabı erkeği rahatlattı. Bu iş için sadece karısından iki üç günde bir kan alınacak, akşamları da hormon iğneleri yapılacaktı. Sonra yumurtalar belli bir büyüklüğe erişince, yumurtalıklarda oluşan yumurtalar toplanacak ve dolleme yetisi olmayan spermler yumurtanın içine enjekte edilecekti. Ancak kadın sordu; madem sorun onda, niye bana her gün iğne yapılacak? İşte şimdi karşımdaydılar. Kadın ve erkek. İki kuması da olsa, mutluydu kadın. Erkek, dosta düşmana karşı şerefini kanıtlamıştı. Mutlu son!

Yağmur Acar

güven "inanç" anlamında

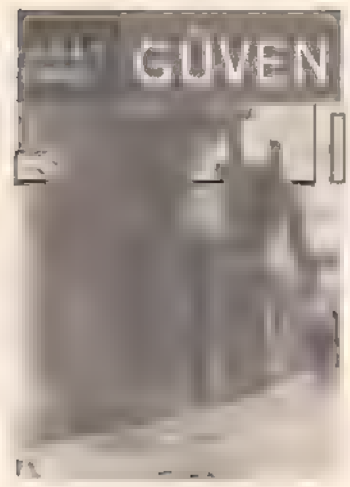

Vedat Türkali'nin geçtiğimiz yıl Gendaş yayınlarından çıkan Güven adlı tarihi romanını, Berlin'den Sevim Türkoğlu, Pazartesi için değerlendirdi.

Vedat Türkali'nin iki cilt ve 1267 sayfalık romanı *Güven*, tarihsel bir roman. Yaşadığı bilinen kişileri, onların içinde olduğu politik, düşünsel ortamı ve pratiklerini konu eden yazar, 40 lı yılların ilk yarısında, öncelikle İstanbul'da tanık olduğu olaylardan edindiği izlenimlerden kesitler anlatıyor. *Güven* ilk elde, yazarın kendi anıları ile karşılaşması ve iç diyaloglarla da onları güncelleştirmesi. Henüz bilimsel olarak araştırılmamış bir dönemle ilgili, edebi ve özel bir yaklaşımla da olsa anlatılanlar, Türkiye'deki sosyalist görüşlerin, romanın temel karakterlerinden Rahmi ustanın ifadesiyle "toprağa yerleşme"[1] sürecindeki, hikâyesini anlattığı için, bir bakıma kaynak, dolayısıyla da önemli.

Önce hikâyenin geliştiği, 40 lı yılların Türkiye'sinde ve Sovyetler'de varolan siyasi sistemin düşünce temelini en genel çizgilerle hatırlamakta yarar var:

Cumhuriyet, yeni devlet örgütlenmesinde, on yedi yıllık bir deneyime sahiptir. Kuruluş ilkeleri doğrultusunda devlet, sınırları içinde, kendisini Türk hisseden tek ulus ve tek kültür varlığından, sınıfsız imtiyazsız tek toplum biçiminden, din ve devlet bürokrasisini, Osmanlı'ya tepkiyi birbirinden ayırsa da, onun Sünni-İslami ilkelerinden yola çıkarak, devletin tüm kurumlarının desteğiyle ulusal ekonomiyi yönlendirecek ekonomistlerini de belirledikten sonra, tek parti temelinde siyasal örgütlenmesini tamamlamıştır. Kara Avrupa tipi kapitalist medeniyetler düzeyine, **Türk ulusunu temsil eden**, her sınıf ve zümreden seçilmiş **yeni bir elit grup üzerinden** modernleşerek ulaşacağı kanaatindedir. Pratikte, meclisi ve diğer kurumları ile bir yenilenme anlamına gelen merkezi siyasi sistem, anayasada kabul ettiği ana prensipleri hayata geçirmenin dışında, gelişebilecek tüm alternatif modernleşme çözümlerini reddederek, bütün kurum ve kuruluşlarıyla, onların bu topraklarda yerleşmesine karşı çıkmaya kararlıdır.

Çoğunluğunu bir grup aydın ve işçi erkeklerin oluşturduğu sosyalistler, devlet programındaki temel ilkelerden, özellikle "sınıfsız imtiyazsız" bir toplumun varlığına, toplum realitesi adına, 1917'de Rusya'da gerçekleşen Ekim Devrimi düşünceleri temelinde karşı çıkar.

Toplumun sınıf ve tabakalardan oluştuğunu, ulusal burjuva sınıfı karşısında, emekçilerin de kendi örgütlerini kurma haklarının olması gerektiğini savunur; ancak bu yöntemle **toplumun özgürleşme ve dönüşme** sürecine gireceğine, bunun da bir **devrimle** gerçekleşeceğine inanır. Bu toplumsal dönüşmeye öncülük edecek örgütü oluşturma çabası içindedir.

Örnek alınan komşu ülkedeki, Sovyet Cumhuriyetleri, 40 lı yıllara gelindiğinde, yirmi üç yıllık bir deneyimi geride bırakmış, devrim, teori-

sinde ve siyasi pratiğinde, doğrudan liderlerinin düşünce ve davranışları yönünde, köklü değişimlere uğramıştır. 20'li yılların ortasından itibaren, önemli liderlerini kaybeden[2] Sovyetler, tartışılmaz lider Stalin tarafından yönetilmektedir.

Rus erkek aydınları inisiyatifinde, erkek-kadın, işçi-köylü-asker işbirliği ile gerçekleşen Ekim Devrimi, tek siyasi partili, merkezi idari sistemli Sovyetler, Stalin döneminde, Lenin ve Troçki'nin savunduğu ve ana çizgileriyle Sovyetler in ve dünya devriminin kaderinin çeşitli ülkelerde gelişecek devrimci hareketlerin başarılarına bağlı olduğu görüşü tamamen reddedilerek, tarihin akışı ve dünya devriminin kaderi, emperyalizmin merkezi olan kapitalist ülkelerle, sosyalizmin merkezi olan Sovyet Cumhuriyetleri arasındaki mücadeleye bağlıdır görüşü savunulur.

Bu anlayış bir yandan Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin yerleştiği, dolayısıyla tek ülkede varlığını sürdürebileceği varsayımını kabul edip, diğer yandan da kapitalist ülkelerdeki komünist ve sosyalist hareketlerin düşünce ve pratiklerine, bu yönde doğrudan müdahale eder. **Tek ülke**, ona bağlı olarak **tek parti** ilkesini tamamen yerleştiren bu anlayış, hem içeride, hem de 1928'lerden başlayarak Stalin'in hâkim olduğu Komintern içinde de savunulan tek görüştür. Bu genelde, sosyalist devrim niyetiyle yola çıkan, tüm diğer ülke sosyalistlerine, emekçilerin "babavatanı" olan Sovyetler'i, onun partisini, dolayısıyla, liderini her şart ve ortamda savunma görevini yükler. Hele bir de savaş ortamı varsa, bu görev tamamen kutsallaşmıştır. Özelde ise, gerçek bir politik güce ulaşamayan Komintern üyelerine, TKP üyelerinin 70 li yılların sonuna kadar içinde bulundukları konum gibi, sadece bir **sembolik** güce sahiplerse, "yukarıdan" gelecek her türlü söylemi uygulama anlamında **inanma ve savunma** görevi düşer. Böylece çeşitli ülkelerin sosyalist hareketleri, düşünce ve pratikte geliştirecekleri her yeni alternatifi "yukarının" onayından geçirmeden tartışmaya sunma şansına bile sahip değildirler artık.

Kısaca, 40'lı yıllarda TKP üyeleri ve onlara yakınlık duyan insanlar, gerek içeride karşı çıktıkları, gerekse dışarıda savundukları siyasi görüşlerin çıkış noktası olarak, katı, merkezi, tek parti, tek lider anlayışı ve analizlerinden yola çıkan düşünce sistemlerinin kıskacı içindedirler. Dolayısıyla Halil ve Turgut'un KP'yi ararlarken "kale"[3] gibi duvarlarla karşılaşmaları, bu kıska-

Turgut toplumsal devrim için bedenini ve ruhunu kurban etmeye hazır olsa da, insan ilişkilerinde baba yadigârı alışkanlıkları bırakması gerektiğinin farkında bile değil.

cm, basit bir sonucudur.

Bu yazıda, "komünist" düşünceler etrafında dolaşarı, bir avuç aydın, işçi, öğrenci erkek aktorlerin yeni siyasi düşüncelere koşarlarken, pratikte nasıl baba yadigârı davranış biçimlerine sıkıca bağlı kaldıklarını göstermeyi deneyecegim.

Turgut ve Halil bir arayış içindeler. Niyetleri. KP çevresinde politika yapmak. Sosyalist bilgi edinme imkânları kısıtlı. Ellerindeki birkaç sosyalist klasiği evde bulundurmak suç unsuru.[1] Bilgi kaynağı, Nâzım'ın daktiloyla çoğaltılarak elden ele dolaşan şiirleri ve KP içinde olduğu tahmin edilen kişilerden edinecekleri bilgiler. Şiirlere ulaşmak yasak da olsa, KP'lilere ulaşmaktan daha kolay. Zira KP'liler, birincisi beklemedeler; ikincisi ne kendi içlerinde, ne de yeni katılanlara karşı "güven" duygusu besleme geleneğini geliştirebilmişler. Duyulanlar ise övgüden ziyade birbirlerini "suçladıkları".[6]

Rahmi ustanın TKP üyesi olarak, gerek diğer partililerle diyaloglarında, gerekse sempati duyanlara karşı, "gizlilik" adına sergilediği politik anlayışın çıkış noktası kabaca şöyle: Şüphelere asla yer yok", yapılacak iş, merkezi olarak tespit edilmiş[8] evlemi, tam bir bağlılıkla uygulamaya geçirmek.

Bu "yukarıya", "merkeze", "lidere" itaat eden politik tavrın "babavatan" Sovyetler Birliği'nin geleneğinden kaynaklanan dış nedenleri ve sonuçları başka bir yazı konusu.

Özel ve politik ilişkilerde kültürel yapının beslediği geleneksel erkekcil, kapalı kutu davranış biçimleri hâkim olmasa, bugünlere, bu şekilde gelinebilir miydi? Bu önemli bir soru. Erkekcil, kapalı kutu geleneği, özel ilişkilerde ne anlama geliyor? Turgut'un, ilişkilerinde örnekleyelim:

Turgut, okumak için İstanbul'a Batı Anadolu'dan gelmiş, az da olsa varlıklı, toprak sahibi bir aileden. Cinsel isteklerini yaşamakta hiç de çekingen davranmayan, yakışıklı, genç bir erkek. Komünist partili olmaya gönülden niyetli bir öğrenci. İlk sayılabilecek ilişkisini Necla ile yaşıyor. Necla, bürokrat bir aileden, Turgut'a göre pek güzel sayılmasa da samimi, açık ve rahat[10] davranmasını bilen, ayrıca komünistlere de sempati duyan genç bir kadın. Okuyucu, bu ilişkinin uzun bir süre devam edebileceği düşüncesinde, zira bunun somut şartları mevcut. Ama bu izlenim bir yanılgı. Çünkü, Turgut toplumsal devrim için bedenini ve ruhunu kurban etmeye hazır olsa da, insan ilişkilerinde baba yadigârı alışkanlıkları bırakması gerektiğinin farkında bile değil. Ne karnını doyurmak için açıkça "ben açını" deme, ne de Necla, kendisinin beğenmediği "titrek"[11] sesiyle şiir okuduğunda, ***"Necla, benim alıştığını anlamda güzel şiir okuyamıyorsun, içinden oku lütfen,"*** benzeri, bir görüş belirtme **açıklığını** gösterme niyetindedir. Neden? Çünkü kolayına böyle geliyor yakışıklının, ne demeli, insan hali bu.

İlişkinin önemli bir bağı sosyalist düşünceye duyulan ortak sempati ise, diğeri de iki genç insanın karşılıklı cinsel istekleri. Bu isteğin, romanın hemen başında yaşanmasıyla ilişki, daha başlamadan, kapanmayacak yarasını alır. Nedir felaket? Necla bakireliğin zar yükünü, Turgut'la karşılaşmadan önce üstünden atmıştır. Feleği şaşan yiğit, "acılar, tiksintiler, kandırılma"[13] duygularıyla güreşirken, dilini de yutup, kaçmayı zor becerir. Ya da, ilişkileri üzerine görüşlerini açıklaması için, Necla'nın bin bir emekle hazırladığı ortamı[14] kullanmak yerine, daha beynini kullanmayı öğrenmemiş çocuklar gibi sövgülerden[15] başka söz bulamadan, yine toz olur. Nedir korkusu? Görünürde Necla'nın kendisine "yamanacağı". Ne yapsın genç, arkadaşlık dönemi evlilikle sonuçlanır, kendi deneyimi dışındaki yaşam biçimlerini ne literatürden okumuş, ne de hayal gücünde canlandırabiliyor. Bu önyargılar belki bir kuruntu, Necla'ya açıkça niyetini bir sorabilse! Sorar mı, erkek o, hep en doğruyu, ya bilir, ya tahmin eder.

Dönem dönem, hâkim namus anlayışına düşünsel olarak karşı çıksa da, hatta bir ara Necla'ya karşı duygularında "tiksintinin" yerini "saygı"[16b] alsa da, pratikte, aşılmak istenilen büyük-küçük burjuva namus anlayışına dahi ulaşamadan[17]. Necla bekâret zarını kendisine saklamadığı için, bunu bir "onur"[18] sorunu yapmakla kalmaz, becerebildiği kadar da ona "etmediğini"[19] koymaz. Oysa Necla'ya ne âşıktır, ne de doğru dürüst bir sevgi[20] duyar; duyduğu sadece bir ilgidir.

Bu onur sorununun, Turgut gibi komünist gençler için, sadece kadının bedenine ilk olarak sahip olmak, dolayısıyla açık ya da gizli her beraberlikte planlanan aile birliğinin "namusunu" kurtarmış olmak düşüncesinden kaynaklandığını söylemek, haksızlık sayılabilir. Asıl sorun, cinsel deneyimi olan kadının kıyaslama imkânına sahip olduğu gerçeğidir. Deneyim ve bilgi her alanda olduğu gibi, yatakta da güç anlamına gelir. Hangi yakışıklı, tecrübesizliği ile yüzleşebilir ki?

Necla, komünist düşüncelere sempati duysa da, karşı sınıftan biri. Turgut ve arkadaşı Halil, Necla'ya karşı bildikleri tüm önyargılardan farklı bir söylem geliştiremediklerinin farkında bile değiller. Turgut'un Suheyla ile olan ilişkisini gizlemesi bir yana, o erkektir. Hem yapma, hem de saklama hakkına sahiptir. İki kadınla ilgili konuşurken, seçilen sıfatlar bile en ucuzundan **taraflıdır**. Necla nikâhlı olmadığı halde, onun için hep "karı", hatta "orospu"; başlangıçta resmen evli olan Suheyla için ise, saf ve el değmemiş, temiz anlamında "kız" ifadesini kullanmaktan hiç rahatsız olmaz.[22] Neden? Çünkü bu kızcağız, hem uğrunda devrim için yola çıkılan, kurtarılması gereken yoksul sınıftan ve bu yüzden toplumun kurbanlıklarındandır, dolayısıyla tüm davranışları anlayışla izah edilebilir; hem de Türk erkeğine göre güzel, "lokum"[23] gibi ve üstelik de yatakta da alabildiğine bağışlayıcı.[24] Başka ne istesin tanrının yeryüzündeki erkek kulu!

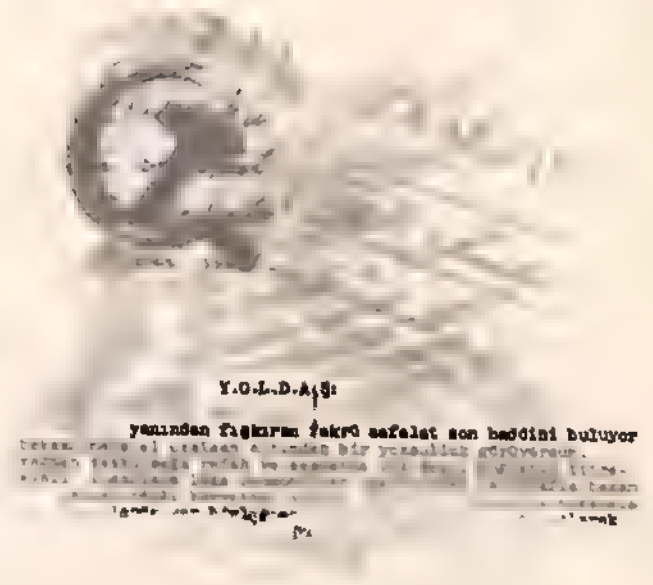

Feminist dünya görüşünden oldukca etkilenmiş olan yazarın, bir çırpıda Necla'yı toplumun önemli tabu alanlarından geçirerek (aile içi cinsel taciz, yatılı okulda eşcinsel deneyim ve bekâretten kurtulma[25] gibi) sonunda dostluğu ve cinselliği kendi cinsinde araması, Necla'nın ve yazarın kurgu sorununu çözüvor.

Asıl yenilenmeye ihtiyacı olan erkekler adına Turgut ise, hâlâ ortalıkta!

Sevim Türkoğlu

(1) Turkalı. *Güven* 1 cilt, s: 183. 6 Baskı. 2000. İstanbul
(2) Ocak 1924 te olen Lenin'in yerine geçen Stalin. 20 li yılların ortalarından başlamak uzere sistemli bir şekilde parti içindeki karşıtlarını "temizlemeye" başlayarak, Troçki, Buharin, Zinovyev ve daha nicelerini surdukten ya da gostermelik mahkemeler yoluyla oldürttukten sonra, tek lider statusunu kazanmıştır.
(3) 1919 da kurulan ve her yıl duzenli olarak toplanan Komunterin, 1924'ten sonra, dort ve yedi yıllık aralarla toplanmaya başlar ve1943'te de tamamen kapatılır
(4) Turkalı. *Güven* 1 cilt, s: 29-30
(5) age s: 29
(6) age s: 102; 124, 185
(7) age s: 182,
(8) age s: 394
(9) age s: 391
(10) age s: 14-15
(11) age s. 15
(12) age s. 21
(13) age s: 21-22
(14) age s: 136-139
(15) age s: 140
(16) age s. 210
(17) Örnegin, Zübeyde nin kocası Fikri gibi (Turkalı, *Guven*, 2 471-472)
(18) age Turkalı, *Güven* 1. cilt, s: 41
(19) age s: 674
(20) age s: 674
(21) age s. 37
(22) age s. 31; 41, 108
(23) age s. 25
(24) age s: 114
(25) age s 47-48

Dizi aileleri / aile dizileri / mafya-çete-entrika, ama ille de aile!

dikkat! aile var

Jenerik öncesi: Dizimizin şarkısı/müziği eşliğinde, geçen bölümden fragmanlar... Neydi? "Bizim hayatımız dizi"... Yani Türk televizyonlarında, akşam haberleri sonrası, haftada ortalama otuz yerli dizi film var. Ve biz onları seviyoruz, onlar hayatımızın bir parçası.

Yalnız bizim hayatımızın bir parçası değilmiş ki diziler... İyi ki başladık kurcalamaya, bir baktık, *Cosmopolitan*'dan, *Radikal İki*'ye, Perihan Mağden'in köşesinden, *Sabah Melodi*'ye kadar... Herkesler "dizici" kesildi başımıza. Pek güzel. Biz buna "metinlerarasılık" deriz kültür araştırmalarında; ama televizyon siyasi tartışma programlarının değişmez bilim adamları gibi karmaşık laflarla ahkâm kesmeyelim de, bu sonraki bölümlerimizden birinin konusu olsun...

Yerli diziler, hayal ürünü olmakla birlikte, çok gerçekçi, adeta bizim hayatlarımızı yansıtıyorlar. Bir şekilde, bir yerinde kendimizi buluyoruz, sevme nedenlerimizden biri bu. Şüphesiz bu önemli bir sevme nedenimiz, ama geçen ay da belirttiğim gibi, bu konuda kalıplaşmış yargıların biraz ötesine gitmekte yarar var.

Şöyle ki, evet diziler gerçeğe yakın öyküler anlatıyor, bizler gibi karakterler sunuyor ama, tıpkı haberler ya da başka metinlerde olduğu gibi, burada da gerçeğin bazı bölümleri aktarılıyor, ama bazı bölümleri es geçiliyor. Buna da, bildiğiniz üzere "seçmeci gerçekçilik" diyoruz. Neden mi? Profesyoneller, teknik ve mesleki nedenleri öne sürüverirler bu durumda: Diziler belli bir formata göre yapılır; öykülerin yapıları belli dramatürjik özellikler gerektirir; bu yapımlar belli zaman ve bütçe sınırlarında üretilir, televizyonlar birer ticari kuruluş olduklarından kârlılık en birincil hedeftir, falan filan... Ayrıca bunlar doğrudur da. Ama yeterli değildir. Dizi öyküleri, karakterleri asıl başka bir şeye göre seçilir: Toplumda egemen olan (yani egemen durumdaki sınıf/katman/gruplara ait ve onların egemenliğini devam ettirici nitelikte olan) değerlere göre; o değerleri sarsmayacak biçimde kurulan öyküler ve bunların dışına pek çıkmayacak karakterler tercih edilir.

Türkiye'de bu değerlerin en birincisi "aile" dir. Gerçek hayatta da bu böyledir: Aile, yasaların güvencesiyle, Türk toplumunun temelidir ve Türk insanı için geçerli "tek" yaşam modelidir. Şimdi gelelim dizilerimize. Türk dizilerinde aile o kadar onemli bir konu/kurum/ortamdır ki, bu açıdan "aile dizisi" diye bir alt-tür oluşmuştur. Aile dizisi, aileyi konu alan ve aileler tarafından izlenen, dolayısıyla da içeriği ve hikâyeleriyle bu "ortak" izleme durumunu sarsmaması gereken bir dizi türüdür. Biliyorum, bazılarınız, "asıl konusu bir aile olmayan diziler de var" diyeceksiniz. Sayıları az da olsa var tabii ama gelin onların birkaç bölümüne birlikte bakalım, göreceğimiz, kirli dünyaların kötü adam ve kadınlarıdır; onlar da ya "mutlu" ailelere (aile babaları ya da annelerine) kötülük ederler, ya da bir yerlerde, bir gün "mutlu" aile kurmayı düşlerler. Kısacası, kötülerin "ailesi" yoktur; olduğunda da kötülükleri bitecektir: çünkü aile "bütün iyiliklerin anasıdır"! Harika bir örnek istiyorsanız *Deli Yürek*'i öneririm: mafya-çete-entrika dünyasına karşı o sıcacık aile "yuvası"nın kadir kıymeti nasıl da apaçıktır dizide. Öteki, yani sayısal olarak çok daha fazla olan dizilerde ise... Tanrım o ne mutlu, ne şeker, ne demokratik ailelerdir öyle! Babalar tatlı-sert, anneler "melek", ağabey-ablalar kardeşleri koruyup kollayan, ille de anlayan birer hoşgörü ve sevgi pınarı... Bu da yetmez, çünkü Türk dizilerinde "normal" çekirdek aile yoktur, kadın-adam-iki çocuk, dizileri kesmez... Aman ne hoş dedeler, teyzeler, büyükanneler, enişteler girer devreye: kimi cimri ama yufka yürekli, kimi çapkın ama zararsız. Yine bitmedi. "iyi" bir Türk aile dizisinde aile cemaate doğru açılır; öncelikle de mahalleye... Tanrım, dünyanın en sevimli esnafı oradadır, konu komşu birbiri için paralanır... Biri parasını mı çaldırdı, hop, anında toplanır: öteki işsiz mi kaldı... (kalmaz zaten... Türk dizilerinde "iş" çok ikincil bir konudur), çaresine bakılır; hem ayrıca ev sahibi, bakkal kasap iyilik abidesi ya, kalsa ne olur... Yani sonuçta, her şey kutsal ailenin kutsallığı yüceltilecek biçimde olur biter.

Şüphesiz, arada, bazı sivri durumlar da vardır: isyankâr bir kız çocuğu, babaya karşı çıkar; iyi bir aile babası karısını "yanlışlıkla" aldatır (tersi asla olamaz tabii), boşanmış bir çift olabilir vb. Ama tüm bunlar, genel dizi ikliminde aileye zerrece hasar getirmez. Dizilerde tüm "güzel" aşklar, mutluluklar aileyle bitecektir.

Çok karamsar oldu, farkındayım. Halbuki, bir akşam ya da yarın gönül rahatlığıyla oturmak istiyoruz dizimizin karşısına... Oturabiliriz de. Bunun birinci ve kolay yolu "benim dizim övle değildir" destek aramaktır: falan başoyuncu bir harika, filan yönetmen kendini belli ediyor... hem de burdaki aile tam öyle "mutlu" aile değil...

İkinci yol daha zordur ve biraz da araştırma gerektirir (aksini iddia ederseniz saçlarını diziler karşısında ağartmış olan bendeniz çok mutsuz olur!). Diziler, tanımları gereği eklektik yani parçalı bir yapıya sahiptirler: çoğul karakterler ve çoğul olay örgüleriyle, farklı izleyicilerin farklı okumalarına olanak verirler. Öyle ki, örneğin, İstanbul' a beş yıl önce evlenerek gelmiş yirmi bir yaşındaki genç işçi kadın, gecekondusunda, üzerine dantel örtü koyduğu televizyonunu işaret ederek "*Yılan Hikâyesi*' ni seviyorum, çünkü Zeyno bizim yapamadığımızı yaptı, gelir gelmez şehri alıştı, bak biz alışamadık" der. Ya da hani, bir zamanların çok "feminist" diye adı çıkan *Şehnaz Tango*'sunun sadık izleyicisi, kırk beş yaşındaki ev kadını, dizinin örnek, mücadeleci karakterini şöyle "okur" : "Şehnaz' ı çok seviyorum ama aslа onun gibi olmak istemem, çünkü o kadar yükü kaldıramam herhalde. (...) Adamdan boşandı güya, hâlâ ona yardımcı olacağım diye çırpınıyor."

Evet. Dizi karakterleri de öyle "çok yakışıklı çocuk", "mükemmel oyuncu" laflarıyla geçiştirilemeyecek kadar karmaşıktır...

(Devamı gelecek sayıda

Hülya Tufan-Tanrıöver

Pikniğe gidiyoruz!

Geçen sayımızda kuruluş yıldönümümüzü sizlerle birlikte bir piknik yaparak kutlamak istediğimizi duyurmuştuk.

Önce Belgrad Ormanları ya da Çatalca gibi bir yere gidelim diye düşündük. Tabii o zaman otobüs tutmak gerekecekti.

Daha ucuza gelmesini sağlamak ve birilerinin otobüsü kaçırma ihtimalini önlemek için, yakın bir yer olsun dedik. Nazmiye'nin bizim için yaptığı araştırmalar sonunda Yıldız Parkı'nın uygun olduğuna karar verdik.

Bu piknikte, sizlerle birlikte olmak, dergimizi değerlendirmek, görüşlerinizi almak, beklenti ve önerilerinizi öğrenmek istiyoruz.

Bizim için, böyle bir pikniği gerçek bir yıldönümü kutlamasına dönüştürecek olan şey,

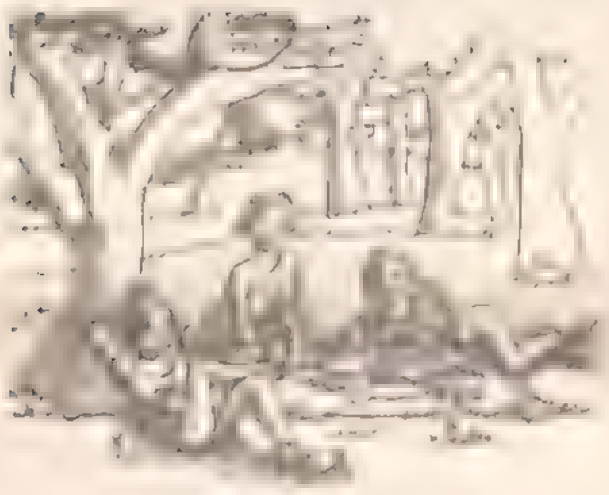

kuşkusuz sizlerin katılımı.

Elbette panel havasında süren bir piknikten söz etmiyoruz. Tersine, çocuklarımızla gelebileceğimiz, gülüp eğlenip, şarkılar söyleyeceğimiz, oyunlar oynayacağımız, temiz hava alacağımız güzel bir pazar günü yaşamayı istiyoruz.

Yemeğini herkes kendisi getiriyor. Yıldız Parkı'nda ateş yakmak yasak, o yüzden yanınıza mangal almayın... Ama bunun dışında her tür yiyecek serbest! (Yaprak sarma ve börek şart)

Çimenlere oturacağız, isterseniz bir parça kilim gibi bir şey de getirin.

Peki Yıldız Parkı'nda birbirimiz nasıl bulacağız?

Girişte herkesin görebileceği bir yere, bulunduğumuz yeri gösteren bir afiş asacağız. Ama diyelim göremediniz ya da bizden önce geldiniz. Kapıdaki görevliye havuzun yerini sorar, havuzun çevresinde gördüğünüz uygun bir yere yerleşirsiniz. Sonra arada bir tur atıp, *Pazartesi* pankartı, afişi ya da mor bayrakları ararsınız. Yani buluşamamamıza imkân yok. Tanışmak, görüşmek ve arkadaş olmak üzere...

Tarih : 11 Haziran 2000 Pazar
Yer : Yıldız Parkı
Saat : 11·00

fetih haftası kutlu olsun!

Küçük görme, horgörme delikanlım kendini / Fatih'in İstanbul'u fethettiği yaştasın / Haydi artık! Uyuyan destanını uyandır! / Bilmem... Neden gündelik işlerle telaştasın / Kızım, sen de Fatih'ler doğuracak yaştasın

Beyan Dergisi'nde yayınlanan *Fetih Marşı* ndan

Fatih Konstantinopolis'i almadan önce iki savaş nutku çekmiş. Birincisinde, kendi yüksek düzey yöneticilerine bu şehrin alınabilir olduğunu kanıtlamaya çalışıyor. Yöneticilerini yüreklendiriyor ve savaşa çağırıyor. Şöyle diyor, "Atalarımızın yiğitliğine ve erdemine utanç getirmeyelim ve imparatorluğumuzun ortasında bir müstebit gibi hareket eden ve her fırsatta bize desise hazırlayan böyle bir kentin yaşamasına müsaade ederek atalarımıza layık olmayan insanlar durumuna düşmeyelim. Bunun yerine atalarımızın yolunda devam ettiğimizi, onların erkeklik ve yiğitliğini paylaştığımızı gösterelim."

Fatih, ikinci savaş konuşmasını ise askerlerini etkilemek için yapar. Fetih gecikmektedir, Mehmet'in etrafında fethi istemeyen siyasi güçler vardır. Bunlar askeri dağıtmak için çalışmaktadır. Fatih bu söylevinde askerlere seslenerek, zaptedildikten sonra Konstantinopolis'in üç gün yağmalanmasına izin vereceğini vaat eder. Bu şehri 1204 yılında Latinler vahşi bir şekilde yağmalamıştır. 1453 Mayısı'nda İstanbul ikinci kere yine vahşice yağmalanacaktır. Mehmet konuşmasında vaadinin neleri kapsadığını anlatır: Kentteki serveti, saraylarda, konaklarda, kiliselerde bulunan, altın ve gümüşten yapılmış, incilerden, değerli taşlardan oluşmuş adakları anlatır. Muhteşem döşemeleri tasvir eder. Sonra sıra insanlarla ilgili vaadlere gelir. Şöyle der Fatih, "Sonra çok sayıda asil ve seçkin erkek var, bir bölümü sizin köleniz olacak, bir bölümünü satacaksınız. Bir de çok sayıda ve çok güzel kadın var; evlenmek için nefis bakireler var. Bunların bir bölümü karınız olacak, bir bölümü hizmetçiniz ve diğerlerini satabileceksiniz. Görüyorsunuz nereden bakarsanız kazanıyorsunuz. Zevk, hizmet ve servet hepsi sizin oluyor. Sonra oğlan çocuklarına da sahip olacaksınız; çok sayıda çok güzel ve asil ailelerin oğlanları sizin olacak."*

Fatih'in bu üç günlük yağmanın sonunda ağladığı rivayet ediliyor. Doğrudur. Yirmi bir yaşındaki padişahın zaptetmek için yanıp tutuştuğu şehir, muhakkak ki böyle bir fetihten sonra aynı şehir değildi.

Handan Koç

*Kritovoulos'tan aktaran Yalçın Küçük. *21 Yaşında Bir Çocuk Fatih Sultan Mehmet*

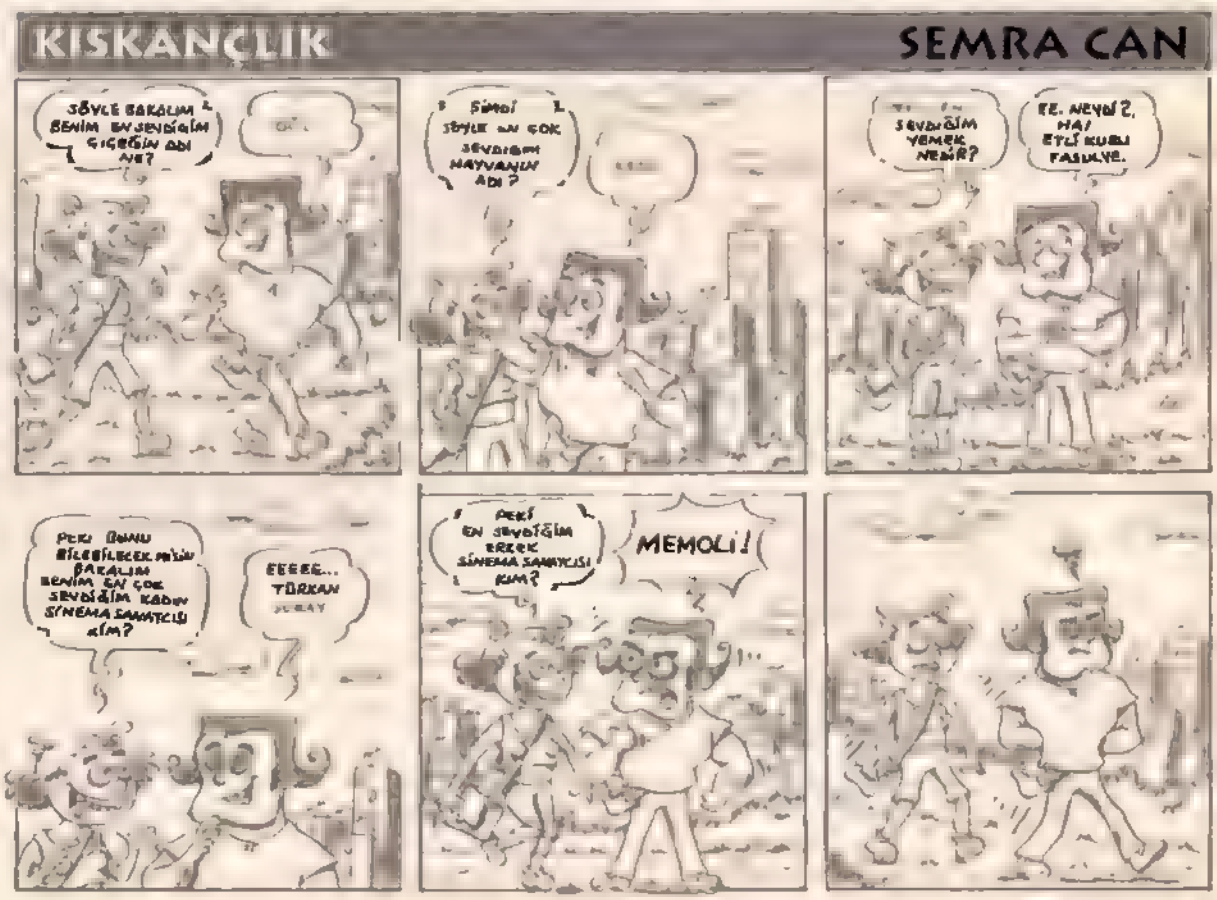

Genç kadınlar yurtta yaşamayı konuştu...

"hapishane gibi ama kadın

İstanbul'un çeşitli yurtlarında kalan yedi genç kadın, kız yurtlarının havasını, yurtta yaşadıklarını, bunun kendilerine kattıklarını ve devletin yurt politikasını değerlendirdiler. Derya 24, Ceren 23, Ebru, Sercan ve Selin 22, Elif 21, Buket 20 yaşında.

Elif: Ben Boğaziçi Üniversitesi'nde okuyorum. Yurttaki üçüncü senem. Bizim yurt tabii ki bir çok yurttan daha iyi koşullara sahip ama yine de bizim de odalarımız çok kalabalık, sekiz kişi birarada yaşıyoruz. Bu kadar kalabalıkta ne ders çalışabiliyorsun ne de kendinle başbaşa kalabiliyorsun. Garip bir şekilde bizim yurdun her yeri gayet temiz ama odalarımız temizlenmiyor.

Derya: Ne güzel, keşke bizim de odalarımızı temizlemeseler. Daha doğrusu temizleme bahanesiyle odalarımıza girmeseler. Bizde, yani Vezneciler yurdunda herhangi bir anlamda "şüpheli" gördükleri herkesin dolabını kırıp arama yapabiliyorlar. Bunu da temizliğe geldikleri esnadaki iş kazası diye yutturmaya çalışıyorlar.

Elif: Bizim okulda şimdi Süperdorm denilen bir yurt açıldı. Ayda yüz milyon verip, evinde gibi yaşayabiliyorsun. Bir de Uçaksavar diye bir yurt var. Orada da eğer paran varsa müstakil evde yaşıyor gibi yaşayabiliyorsun. Biz de Boğaziçi'nin yoksulları olarak. bir kattan yüksek olmaması gereken prefabrik binada kalıyoruz. Depremin çok konuşulduğu zamanlarda geceleri korkudan uyuyamıyorduk. Uflesen yıkılacak bir bina çünkü. Bizim giriş çıkış saati sorunumuz yok, zaten kampüs içindeyiz.

Buket: Ben bir senedir yurttayım. Çok heyecanla gelmiştim. Benim için çok özgür olacağını bir ortamdı çünkü. Ailemden avrı olmayı istiyordum. Rahatça ders çalışabileceğim bir oda ve bir de tabii anlaşabileceğim insanlar arıyorum. Bir süre sonra hiçbir yurdun ders çalışmaya müsait olmadığına karar verdim. Bizim yurt diğer yurtlardan çok iyi ama, bizde de akşam Süperdorma gidenleri görünce insana koyuyor bu durum.

Selin: Bizim öyle oda arkadaşlarımızı seçme gibi bir hakkımız yok. Ben yurda ilk geldiğim zamanlarda bir gece kızlara okey oynayalım dedim. Herkes güldü. Okey kumar oyunları sınıfına girdiği için, yurtta oynayamazmışız. Ben yıllardır babamla evde okey oynarını. Demek ki biz ailecek yıllardır kumarbaz olmuşuz da haberimiz yok. Hadi bunu geçtim, ama kedilerle ve böceklerle yemek yemek hiç hoş olmuyor.

Derya: Bir kaç sene önce bizim yurtta Neriman ismini taktığımız bir kedimiz vardı. Aynı masada falan oturduğum için, çok samimi olmuştuk. Kedi mütemadiyen hamileydi ve yurtta herkes artık her hamilelikte "orospu Neriman yine hamile kalmış," derdi

Selin: Yemekhaneye gidiyoruz. böcekler, kediler bizden önce sofraya oturmuş oluyorlar. Yurtta yemek yemekten nefret ettik. Bir de oda arkadaşını seçememek bence çok korkunç. Hiç anlaşamayan, hatta kavgaya varacak çelişkileri olan insanlar zorunlu olarak birlikte kalıyorlar. Yurda giriş saatleri bizim en büvük sorunumuz. Ben hayatım boyunca görmediğim disiplini burada gördüm. En özel durumumuza varıncaya dek kendisinde karışma hakkı bulan bir yönetime sahibiz. Ülkenin geleceğinin teslim edileceği üniversiteliler olarak yurtlarda asla güvenilmeyecek, her haltı karıştıran insanlar olarak görülüyoruz.

Ebru: Ben bir seneyi dolduruyorum ve arkadaşlarımın sayesinde yurda daha yeni alıştım diyebilirim. Yurt yönetimi, pisliğiyle, baskılarıyla, buraya alışmamam için gereken herşeyi yapıyor çünkü. Yurt çok pahalı değil ama verdiğimiz o paraya çok daha iyi yaşayabileceğimiz kesin. Benim hayatımda yurt yaşamıyla ilgili olarak kedilerle anılarım çok yer tuttu. Bir gün camları açık unutmuşuz, bir geldik yatağımda bir kedi uyuyor. Bir de evde kalsan mesela yurttaki gibi sabaha kadar oturmazsın. Ama yurdun ortamında gecenin üçünde hâlâ koridorlardan gürültü duyabiliyorsun. Gece uyumamayı bir özgürlük gibi düşünenler oluyor. Ben de uyuyamadığımla kalıyorum.

Sercan: Ben yurda geldiğim ilk gün elektriklerin kesik olduğu bir gündü. O günkü hayal kırıklığımı hiç unutmayacağım. Ama hep kendi kendime artık özgürüm diyordum. Ailemin baskısından kurtulduğuma seviniyordum. Ertesi gün bizim yurdun eskiden cezaevi olduğunu öğrendim. O ayrı bir yıkımdı. Yurdun renkleri, yapısı, herşeyi ba
başladı bana. Yurtta yaşadığımız en ilginç o
dan biri de bir arkadaşımızın çavına sekiz şe
tığı için tartaklanması ve sonra da kantine
ne kadar şeker kullanıyorsanız burada da o
kullanın!" diye uyarı asılması oldu. İkinci
vakamız, psikologumuzun ona akıl danışm
den herkese kendi problemlerini anlatması.
belki psikolojide bir yöntemdir bu diye ke
avutuyoruz ya da kadın sizin problemlerini
bakın ben neler yaşadım diyerek bizi tedavi
ve çalışıyor.

Ceren: Ben bir yıldır yurttayım. Daha önce
le yaşıyordum. Onun dışında insanlarla to
yerde yaşamadım. İlk zamanlar sürekli evi
"alın beni bu Nazi kampından" diyordu
yurt olayını, devletin öğrencileri katakulliy
rip, yolması şeklinde değerlendiriyorum.
kalacağınız bir ver dive düşündüğünüz devl
du, özel işletmelerle elele verilip öğrencileri
mekanizması olarak çıkıyor karşınıza. Herşe
rim adı altında bize giren kazıklar olarak ka
za çıkıyor. En ufak bir zor anınızda sizin üz
den para kazanmaya çalışan yüzlerce insan
etrafınızda. Bütün bunlara yataklık yapan
da devlet oluyor. Yurtta kalmanın özgürle
de bir ilgisi olmuyor. Ne ders çalışmak istey
insan için. ne sosyal faaliyetleri yoğun olan i
de politika yapanlar için. Bizler orada d
malları olarak yaşıyoruz. Yurttaki arkadaş
nız da şansa kalmış durumda. Eğer iyi bir a
şa rastladıysanız ne âlâ, ama rastlamadıysa
size ancak valı vah denilebilir.

Ebru: Odanıza sevdiğiniz birinin resmini as
sınız, istediğiniz renkte yatak örtüsü kullana
nız, vazo getirip içine çiçek koyamazsınız
asamazsınız yani hiçbir şeyi mazsınız, mez
Hangi yurt daha iyi. hangi yurt daha kotü d
karşılaştırmaya gitmek bence hatalı. Çünkü
ta hepsi sınırlamalar içeriyor. Ama zaten
yurdun civarında hava kardıktan sonra
mak yeterince sakıncalı. Kapısında sürekli
lerle pazarlık yapılan bir yurtta bin kişinin
bekçiliği de zor bence. Bizim görevlilerimiz b
ce dolaşmaya korkuyorlar.

Derya: Herkes yurtların fiziki problemlerinc
terince bahsetti. Ben başka bir şey söylemek
runı Yurtta kalmanın en kötü tarafı kadın
Geç bir saatte kapıdan kimliğinizi gösterip
keıı. gördüğünüz orospu muamelesi. medik
nekoloğa gittiğinizde yurtta kaldığınızı ö
doktorun, "Kimbilir kimlerle nerelerde yatı
tınız da bövle mikrop kaptınız", demesi.
nızdaki erkeklerin ideolojisi ne olursa olsun
ta kalan bütün kızlara daha kolay yatağa a
malzeme olarak bakması, "Vezneciler kızla
ka kızlara benzemez", gibi sloganlar. Bütün
lerin birbirlerine bizim yurdun telefonunu v
yurda gelmediğiniz her geceyi, erkeklerle
kalkarak geçirdiğinizin sürekli bir hakaret
söylenmesi. Bir gün, adamın biri bizim k
kimliğimizle bile zor girdiğimiz yurda, elini
sallayarak giriyor, bir kızın odasına girip otı

kadına olmak özgürleştiriyor"

Tabii bekçilerimizin buna bir açıklaması yok. Bütün bunların yanında yurtta kalmanın en güzel yanı da kadın kadına olmak.

Buket: Evet, yüzlerce kadın biraradasınız, birlikte banyo yapıyorsunuz, bir süre sonra aynı odadakiler aynı zamanda regl oluyor, birlikte bunalıyorsunuz, bazı problemleri yalnız ben yaşıyorum zannettiğiniz anda aslında o problemi bine yakın kadının yaşamış olduğunu ya da yaşadığını fark ediyorsunuz. Çıplaklık, utangaçlık, mahremiyet denen birşey kalmıyor. Tabii bu, size özel her şeyi de yok ediyor.

Sercan: Benim sinirime dokunan müdirelerimizin devletin erkekliğini bize karşı bu kadar güçlü savunmaları. Hani insan düşünüyor, ulan bu kadın hiç mi bizim gibi şeyler hissetmedi, hiç mi bu yaşlarda olmadı diye. Cep telefonlarının bu kadar yaygın olmadığı dönemde telefon kuyruğunda herkesin özel yaşantısı falan ortada oluyordu. Kızın biri bir köşede ağlıyor mesela, ya da anons yapılıyor gidiyorsun. sevgilin arıyor, yurt müdiresi bunları yaşayan herkese öyle düşmanca bakıyor ki.

Selin: Adam sana burası senin evin diyor, ama geç gelince ne hikmetse kendi evin olduğu iddia edilen yerin kapıları kapalı sana. Müdire bize hepiniz benim çocuklarımsınız diyor, sonra bir gözaltına alınıyorsun, kadın evlatlıktan reddediyor seni. Bunların ebeveynliğinde de bir sakatlık var. Hem mektuplarımızı açıp okuyacak, dolaplarımızı karıştıracak kadar onlara aitiz, hem de en küçük terslikte bir o kadar yabancıyız. Bazen yurtta içelim diyoruz, yasak ama büyük çantalar sağolsun. Ama herşeyi gizli yapmak çok gerilimli bir şey. Yurtta içmek çok daha güvenli aslında. Komaya girsen bile yardımına koşacak bin kişi var etrafta.

Ceren: Öyle çok şey paylaşıyorsunuz ki, ben daha önce hiç kimseyle herşeyimi bu kadar açık konuşmamıştım. Önce yalnızını zannediyorsunuz sonra açılmaya başlıyorsunuz, bir süre sonra bütün perdeleriniz bir bir açılıyor. Bir yanıyla bu durum insanın kendini açmasını kolaylaştıran birşeyken, bir yanıyla mahremiyet, kendinize özel bir tek şey kalmıyor hayatınızda. Paylaşmak bazı şeyleri kolay atlatmaya yarıyor, dayanışmayı güçlendiriyor ama yine de sınırsız bir açıklık kimi zaman rahatsız ediyor beni.

Elif: Yurt benim hayatımda bütün bunlara rağmen çok şey değiştirdi. Üniversite öncesi tam bir ana kuzusu olan ben yurda geldikten sonra çok değiştim. Kadınlığımı fark ettim, cinselliği hiç bu kadar açık tartışmamıştım, odadaki muhabbetleri bir dinleseniz; fanteziler mi dersiniz, erkek geyikleri mi dersiniz, yurtta çok şey öğreniyorsunuz. Mesela bizim odada iki arkadaş bakire, onlara ders saatleri yapıyoruz. Dışarıdan insanlara çok uçuk gelebilecek kendine has bir argosu var yurt ortamının. Sürekli yan yanasınız, yüzlerce kalça, yüzlerce göğüs görüyorsunuz, ortalıkta sürekli don sutyen gezen bir sürü kadın var. Böyle bir ortamda beraber kudurmak öyle kolay ki. Hiç yalnız hissetmiyorsunuz kendinizi. Ben yurtta feminist oldum.

Buket: Ben mesela küçük bir yerden geldim Daha önceden erkek gibi bir kızdım. Annem beni sürekli kız gibi giydirmeye çalışıyordu. Yurtta kendi bedenimi, kadınlığımı fark ettim. Eve gidince başka bir kimliğe bürünüyorum Mesela hiç küfretmiyorum. Ama yurda gelir gelmez hassiktir demeye başlıyorum.

Derya: Başka hiçbir yerde yapmadığımız en adi geyikleri yurtta yapıyoruz. Erkeklerle ilgili, hatta bence onları nesneleştiren fanteziler kuruyoruz. Bizim en çarpıcı geyiğimiz "şu çocuğu yurda getireceksin, sonra üst ranzadan üstüne atlayacaksın"dı.

Buket: Biz de gördüğümüz yakışıklı çocuklar için "gel düz beni" diye bağırırdık yurtta. Ranzaya bağlamalar falan içeren fanteziler kurardık.

Ebru: Bir de mesela asla kimseye anlatmayacağım kadar açık bir şekilde erkek arkadaşımla yaptığım herşeyi anlatıyorum. Sonra hamile kalma geyiklerimiz var. Çocuk olursa ne yaparız diye konuşulur hep. Ranzaların arasına beşik kurar büyütürüz konuşmaları olur. Ama birisi gerçekten hamilelik sorunu yaşadığında çoğu zaman sevgiliden önce yurttakilere söylenir. En büyük yardımcı da onlardır.

Derya: Bu birazcık da her yerde nesne olmaya itilen, üzerine fanteziler kurulan bizlerin belki de bir nevi onlardan özgürleşme hali. Biz de âşık olmadan bir erkeğin bedeni üzerine hayal kurabiliyor ve çok eğleniyoruz bununla. Anlattıklarımızdan anlayacağınız gibi, biz de onları cinsel nesne olarak görebiliyoruz. Beni en çok yıkan da her gün yurda gitme zorunluluğu. Dışarıda kalma şansı verilmiyor. On günü doldurunca ailene haber veriliyor. Koymuşlar kuralı; saat 11.00 son giriş diye. Namusumuzu koruyacaklar ya. Halbuki Vezneciler gibi bir yerde, o saatte yurda gelmeye çalışmak başlıbaşına bir risk aslında. Resmen canını, namusunu ortaya koyup öyle yürüyorsun o civarda. Müdire Hanım binaya girdiğimiz andan itibaren namus bekçimiz. Ama Vezneciler, kimsenin namusumuzu koruyabileceği bir yer değil.

Ceren: Bu muhabbetler garip bir şekilde bir ev ortamında olmuyor. Aynı kişilerle eve çıkıyorsun o ortam gibi olmuyor. Yurt ortamının yarattığı bir sonuç bu. Yurdun kendine ait kültürü var.

erkekler cesur kadın istemez!

Peki neden istemez?

Adamın birinden hoşlandım, kısa bir süre sonra onun da beni sürekli aramasından etkilenip, kendisinden hoşlandığımı söyledim. Cevap, "Çok cesursun", oldu. Serseme dondum, halbuki bu tip durumlarda söylenebilecek bütün olası cümleleri, evden çıkmadan önce düşünüp hepsine kendimi hazırlamış, aynanın karşısında prova yapmıştım. Bu cümle hariç. Hiçbir şey söyleyemedim. Sonra uzun bir süre "çok cesursun" cümlesini düşündüm. Önce iyi niyetli ve saf başlayan yorumlarım git gide, bu cümlenin altında daha köklü bir egemenlik anlayışının varlığına kanıt doğrultusunda gitmeye başladı. Nitekim son konuşmamızda malum arkadaş, "Ben senin romantizminden hoşlanmıştım ama sen çok cesur çıktın." diyerek bütün düşüncelerimi haklı çıkardı. Çok garip değil mi, karşındaki kadının romantik halini beğeniyorsun, görece daha zayıf, iç dünyasını ortaya koyan hali hoş geliyor, ama bu kızcağız birden karşına geçip duygularını somutlaştırdığında, "Ne güzel, hem duygusal hem de kendini ifade etme cesareti var," diye sevinmen gerekirken, kaçıyorsun.

Halbuki kimse mutlak korkak ya da mutlak cesur değildir. Ben şahsen bazı şeylerden çok korkarım. medeni cesaretim bazı yerlerde ilahi bir güç tarafından çalınır sanki. Ama ayakta kalmak konusunda cesaretli olmayı da öğrenebiliyorum. Doğuştan böyle özelliklerim olduğunu sanmıyorum. Sonuçta yaşadıklarınla kendini ohıştırıyorsun. Ben de şöyle gözü kara, cesur, duygularını söylemekten korkmayan bir sevgiliyi, ağzından kerpetenle ya da binbir türlü oyunla laf alınan bu tip kazmalara tercih ederim diyorum.

Bu kadar düşününce, daha başından hayal kırıklığına uğradığım bir ilişkinin verdiği üzüntüyü bile hakkıyla yaşayamadım. Hatta içten içe seviniyorum bile diyebiliyorum. Kazara adamın cesaretli anma rastlasaydım ve ilişki başlasaydı o zaman ne yapardım! Bir kısmı büyüklerim genel hayat tecrübelerine dayanarak. bana bu adamların neden böyle yaptıklarına dair şeyler anlattılar. Doğru tabii, ben de patriyarkal değerlerle büyütülen feodal bir erkek olsaydım, ailesinden ayrı yaşayan, kendi kendine vakit geçirmekten zevk alan, hayatın olmazsa olmaz tek şartının bir erkek olduğunu düşünmeyen, hatta taksitle kendine çamaşır makinası, buzdolabı falan alabilen, üstelik bunlarla yetinmeyip bir de "teklifi hep erkek yapar" kuralını takmadan, korkusuzca duygularım açabilen bir kadından muhtemelen ürkerdim. Ne de olsa bu kadın hayatını sana adamaz, kendi arkadaşları falan vardır, bütün özel zevklerini sana uyarlamaz, allah göstermesin bu kadın senden bıkma cesaretini bile bulur kendinde. Erkeklik gururunun hali nice olur sonra?

Valla ben onu bunu bilmem, hatta aslında hâlâ bilmediğim çok şey var ama bir şey öğrendim ki, şu erkek âleminde, kendi denetimlerinden çıkacağı şüphesi duyuran kadınlara yer yok!

Banu

ne patriyarka ne küreselleşme kadınlar yüzyılı istiyor

1 Mayıs'ta İstanbul'daki kürsüde 2000 **Dünya Kadın Yürüyüşü**'nün talepleri kendine yer buldu. Bu talepleri destekleyen kadınlarınsa yürüyecek yeri sanki yoktu. Alanda aranırken KESK'li arkadaşlar önlerde bir yerde pankart olacak dediler. Gidip bir ucunu tutarım diye düşünüyordum. **2000 Dünya Kadın Yürüyüşü** çalışmalarında biraraya gelen kadınlardan temsili de olsa bir grup kadın bu pankartın arkasında yürüyecek diye hayal etmiştim. Öyle değilmiş. Temsili pankartı arayıp tarayıp bulamayınca ÖDP'li kadınların parti korteji için hazırladıkları, yine "2000 Dünya Kadın Yürüyüşü'nü Destekliyoruz" destekliyoruz pankartı, sayıları çok fazla olmayan mor renge meraklı bir grup kadının imdadına yetişti. Müsaadelerini alıp bu pankartla önlerinden yürüyüverdik. Bir kampanyanın kadın taraftarları olarak alandaydık, kursüde yer bulmuştuk, niye birarada görünemiyorduk, benim garibime gitti.

2000 Dünya Kadın Yürüyüşü büyük çoğunluğu karma orgüt temsilcisi olan kadınların çalışmalarıyla yürüyor. Çalışmanın içinde yer alan birçok kadın, üyesi oldukları veya destekledikleri grubun değil kadınların ortak taleplerini dillendirmeyi önemsediklerini söylese de sanki kafaları o kadar rahat değil. Çalışmayı yürütenlerin birlikte metin çıkarmakta zorlanmaları veya hazırlanan metinlere sinen biraz onların biraz da bunların sözü biraraya gelmiş havası bir gerilimi yansıtıyor gibi.

Koordinasyonda çalışan arkadaşların hazırladığı, yoksulluğa karşı öne sürülen istekler arasında ev işleri toplumsallaşsın diye bir madde var. Bu anlaşılması güç bir ifade. Buna benzer bir başka maddeyse kadınlara yaşamın her alanında pozitif ayrımcılık uygulanması talebi. Bence gelecekle ilgili toplumsal tasarılarımızı veya bugün için öncelikli bulduğumuz siyasi taleplerimizi boyle bir kampanya vesilesiyle ortaklaştırmak veya alt alta koymaya çalışmak gerekmiyor.

Öte yandan bu biraraya gelişin yarattığı olanaklar heyecan verici olmayı sürdürüyor. Karma orgütlerde veya bağımsız kadın grupları olarak ayrı bir kadın çalışması yapmayı anlamlı bulan kadınların birbirini hem serbest bırakan hem de yalnız bırakmayan bir dizi yöntem bulması gerekiyor.

Koordinasyondan görüştüğüm pek çok kadın, herkesin onerilerini beklediklerini, çoğu zaman sıkıştıklarını soylediler. Yeniden başladıkları haftalık toplantılarla oluşturdukları takvimde belli olan bir tarih 27 Mayıs'tı. Bu tarihte milletvekili kadınlara mektup gonderilecek. Basılmış bulunan destek kartlarıyla ilgili bilgi için 297 55 52 no.lu irtibat telefonununu arayabilirsiniz. Ayrıca *Pazartesi* dergisinden de kart almak mümkün. 15 Ekim'de birikmiş olan bütün kartlar postaya verilecek. Bunun için biraraya geleceğimiz şehir Ankara olacak. 15 Ekim'e kadar neler yapılabilir diye aklınıza gelenleri bize yazarsanız şahane olacağını söylemeye gerek var mı?

Handan Koç

tesadüfen kurtuldu!

Ö.A.: "On yıldır spor yapıyorum. Arkadan saldırıp boynuma ip dolamasaydı, onunla başa çıkabilirdim"

Geçen ay, Florya Atatürk Ormanı'nda spor yapan hostes Ö.A. Fuat Balkan'ın saldırısına uğradı. Gece boyunca ormanda içki içen Fuat Balkan, önceden tanıdığı O.A.'yı görünce peşine takılıp arkadan saldırıyor. Bir iple O.A.'nın boynunu sıkıp döven Balkan, daha sonra tecavüz etmek için kadını ıssız bir yere götürüyor. Tam o sırada oradan geçmekte olan bir komiser yardımcısı şüphelenip ne olduğunu soruyor Balkan'a. Yerde yüz üstü baygın yatan Ö.A.'nın aniden bayıldığını ve arkadaşının ambülans çağırmaya gittiğini söyleyip polisi kandırıyor. Önce söylenene inanıp evine giden polis Saim Tanrıverdi, neyse ki şüphelenip geri donerek O.A.'nın hem tecavüze uğramasını hem de öldürülmesini önlüyor. Burnu kırılan, aldığı darbeler sonucu beyninde odem oluşan Ö.A. hastanede tedavi altına alınıyor.

Havaş'ta işçi olarak çalışan Fuat Balkan, evli ve karısı sekiz aylık hamile. 26 Mayıs'da Atatürk Ormanı'nda tatbikat yaptırılan Balkan, bir yıl önce de sonradan evlendiği karısına tecavüz etmiş. Cezaevine girmemek için evlenmeyi kabul etmiş. Adamla evlendirilen, ondan hamile kalan ve adamın bu kez de başka bir kadına saldırdığını duyan kadının halini düşünebiliyor musunuz?

Önemli olan bir başka olay da şu: Atatürk Ormanı'na beş yüz metre uzaklıktaki Basmköy Karakolu, bölgede yaşayan nüfusun az olması ve bolgede suç işlenmediği gerekçesiyle geçen Temmuz ayında kapatılmış! Kapatıldığı aynı ertesinde ise karakola iki yüz metre uzaklıktaki apartmanda oturan bir kadına iki kişi tecavüz etmiş. Basmkoy Mahalle Muhtarı Faik Kurnaz, karakolun kapatılmasından sonra bölgedeki suç oranının yüzde 500 arttığını soylemiş. (Haber *Hürriyet Gazetesi*'nden alınmıştır.)

İnsanların güvenliğini bile sağlamaktan acizken, suçu "hafif davrandı", "açık giyindi", "tecavüzü kendi istedi" diyerek kadınların üzerine atmak kolay! "Namus meselesi" diye genç bir kadını tecavüzcüsüyle evlendirmek de öyle. Düşünebiliyor musunuz? Ya o komiser yardımcısı o sırada oradan geçmeseydi? Ya da evine dondükten sonra, olay yerine tekrar donmeseydi? Ö.A.'nın kurtulmasının bir tesadüfe bağlı olduğunu düşününce, sizin de tüyleriniz ürpermiyor mu?

önce aşka veda ettik sıra cinsellikte mi?

Bu aralar bir de baktım ki yakın, ya da daha az yakın kadın arkadaşlarımla, kardeşlerimle sohbet konularım arasında cinsellik pek yer almıyor. Bir ufak espri veya bir dil sürçmesinin getirdiği anlık bir gülüş kadar bazen. Kısa bir süre önce cinsellikle ilgili fıkralar anlatma dönemi yaşamıştık, dile vurma hikâyesi... Şimdilerde çok cazip çok çılgın birşeyler olursa ancak...

Dünyada görülmesi hoş ne çok yer var; bütçemize, zamanımıza uygun nasıl bir plan yapabiliriz? Bahçe içinde küçük bir ev (deprem sonrası) doğayla içiçe, denize yakın olması şart değil (tsunami öncesi), kolesterol, yüksek tansiyon, kemik ölçümü (menopoz korkusu başlarken) görülmesi gereken filmler, piyesler, konserler... işte zevkli sohbet konularımız. Bir de tabii ki değişmezler var: Ne olacak bu memleketin hali, kadınların e hali, çocukların aşk hali, okul hali, de hali, den hali...

Nasıl, ne zaman çıktı hayatımızdan cinsellik?.. Ne zamandır yaşamıyoruz? Daha ilginci, ne zamandır ihtiyaç listemizde yer almıyor? Ve nasıl oluyor da belli bir yaş ve sosyal çerçeveden taşıp pek çok farklı özellikte kadını içine alıyor, (hatta bazı erkekleri de).

AŞK da giderken bay bay dememişti. Gene bir gün baktık ki kimse için atmıyordu kalbimiz. Bekledik bir süre, sonra alıştık... Deliler gibi koşup birbirimize yaşadığımız aşkları, nasıl kırılıp, nasıl ağladıklarımızı anlatırdık. Yeni tanıştığımız, yeni keşfettiğimiz birini nasıl abartarak, nasıl yücelterek anlatırdık. Optüğümüz hiçbir kurbağa, prens çıkmadığı için mi? Artık kırılmak istemeyecek kadar kendimizi sevmeyi ve korumayı öğrendiğimiz için mi?

Pek çoğumuz yalnız yaşıyoruz. Bazılarımız çocuklarımızla...Onları yalnız büyütebiliyoruz, hem de oldukça başarılı... Ya arabamız var ya da arabalı arkadaşlarımız. Gece veya gündüz istediğimiz yere gidebiliyoruz. Paramız varsa, kadın kadına yemeğe çıkıp, içip eğlenebiliyoruz. Yanımızda sevgihlerimiz olsun istiyoruz belki zaman zaman. sonra ayrı ayrı duşunuyoruz. aynı zamanda aynı düşünceden

vazgeçiyoruz. Yaşadığım an, yaşadıklarımız yüreklendirmiyor bizi.. Bakıyoruz çevremize güzellik vaat etmiyor, zaten Sabiha Yankı da dillendirmiş, bizi yanıltmış "Sevmek bir ömür sürer: sevişmek bir dakika" Niçin? Bence sevmek birkaç yıl sürse sevişmekse en az on bir dakika... Ne küçücük anlar için, ne büyük fedakârlıklar, ne saçmalıklar, anlayışlar, bir hatır biliş adına ne minnettarlıklar... Bir demet kır çiçeğine, yaprak sarmalar...

Neticede değmiyor... Artık daha rahatız. Sürprizler beklemekten sıkıldık. Canımız istemezse yemek pişirmiyor. ütü. temizlik yapmıyoruz. Canımız istemezse âşık olmuyor, sevişmiyoruz. Çünkü çok zaman astarı yüzünden pahalıya geliyor...

N

bir kadın hikâyesi

Annem, geçenlerde, elli yıllık ve en son bir ay önce görüştüğü bir arkadaşına telefon ettiğini ama onun kendisini tanımadığını üzülerek anlattı. Sonra da, benim çocukluğumdan beri görmediğim bu soluk, mahzun yüzlü kadıncağızın hikâyesini dinledim:

Genç kızlığında, hâkim olan babasıyla ve kendisinden çok küçük kardeşleriyle annemin yaşadığı kasabaya gelmişler. Kardeşlerinin tüm bakımını üstlendiğinden herkes onu evin hizmetçisi zannetmiş ve hiç talibi çıkmamış. On sene kadar orada kaldıktan sonra, tayini çıkan babasıyla İstanbul'a taşınmışlar. Birkaç yıl sonra annesini kaybetmiş. Otuzlu yaşlarına vaklaşıp "evde kaldığına" kanaat getirilince, şeriatçı hâkim babası kahvehanede tanıştığı, kızından otuz yaş büyük ve memleketinde karısı ve çocukları olan bir adama. "Seni sevdim; yalnız yaşama. kızımı sana verdim gitti," demiş.

Kızcağız "Ne olur beni yollama. Bir kenarda yaşar, dikiş diker harçlığımı çıkarırım," dediyse de dinletememiş. Adam imam nikâhı kıyıp kardeşlerinin yaşadığı apartmanın bir dairesine yerleştirmiş onu ve dışarı çıkmasını, ailesini görmesini yasaklamış. Abilerine bir şey söyleyemeyen kardeşler. nikâhlı yengelerinin yerine geçen bu sessiz kadına çok kötü davranmışlar. Bütün vemekleri vapan, apartmanı. evleri temizleyen o olmuş. Adam "Benim zaten var." deyip çocuk doğurmasını da istememiş. Aylarca memleketine gider arada bir uğrarmış. Kadının kardeşlerinin eve gelmesi, kendisinin çıkması yasak olduğundan senelerce yalnız yaşamış. Bir keresinde dayanamayıp babasına, "Ne olur beni geri al. Metres muamelesi görüyorum. Dayanamayıp canıma kıyacağım." demiş. Babası, "Eve döneceğine öl, bu ev sana kapalı," diye geri çevirmiş kızını.

O da beklemiş ve babasının öldüğü gün sadece üzerindeki kıyafetlerle terk etmiş evi. Adamın evlenirken kendisine taktığı yegâne bileziği de bırakmış. İstemiş ki hiçbir anı kalmasın yaşadıklarını unutsun.

Her nasılsa -belki de ondan çok küçük oldukları için- babaları tarafından zorla everilmeyen iki kız kardeşiyle yaşamaya başlamış. Adam onun gittiğini duyunca kulaklarına inanamamış. Ama ne yalvararak, ne de tehdit ederek eve döndürebilmiş onu.

Birkaç vıl önce. hiç evlenmediği için jinekologa gitmeyi ayıp bulup ilerleyen göğüs kanserinden kurtulamayan kardeşlerinden birini kaybeden bu sessiz, gülmeye bile utanan kadıncağızın elli yıllık arkadaşını tanıyamamasına hiç şaşırmadım.

Handan Ö

aşk romanlarının "unutulmaz yazarı" barbara cartland öldü!

Dünyada bir milyondan fazla satan 723 aşk romanın yazarı Barbara Cartland, doksan sekiz yaşında Londra'da şatafatlı malikanesinde öldü. Saray giysilerine, aristokrat hayatın ünvanlarına, Barok mimariye ve penbe renge düşkündü. Entelektüel çevrelerce önemsenmeyen romanları otuz altı dile çevrildi. Aşk romanları dışında, çok sayıda yemek, sağlık ve güzellik kitabı da yazarak, milyonlarca kadın okura sahip oldu. Ardında ihtişam içinde sürdürdüğü yaşamın izleri, başka kadınlarla paylaştığı düşleri ve pek çoğumuzun ilkgençlik yıllarını süsleyen aşk hikâyeleri bıraktı.

Aşk romanları, masum ve büyülü görüntülerine rağmen, biz kadınları erkek egemenliğine uyumlandıran, bu iktidar ilişkisini dünyanın en doğal şeyi gibi görmemizi sağlayan en önemli araçlardan biri. En tecrübesiz ve tamamlanmamış olduğumuz ilkgençlik yıllarımızda, bize mevcut sisteme uygun rolleri, hiç de kafamıza vurmadan, tatlı tatlı öğretir.

Henüz erkeğin e'sini bilmediğimiz bir yaşta, yaşadığımız ülkede kadın-erkek ilişkilerinin nasıl yürüdüğünü Kerime Nadir ve Muazzez Tahsin Berkand'dan öğrenirdik

Barbara Cartland ise daha "modern" bir dünyadan, daha açık saçık hikâyelerle seslenirdi bize. Yerli romanlardakinden daha erotikti onun hikâyeleri. En azından kadınlar erkeklere "temiz hislerle" bakmanın ötesine geçebiliyorlardı.

Onun kadınları, incelikten kırılacak kadar zarif, baş döndürecek güzellikte, yanlış tekliflere "hayır" diyecek kadar güçlü ama erkeğinin yanında zayıf ve korunmaya muhtaçtılar. Erkekleri ise, her zaman güçlü, sevdiği kadına "hak ettiğinde" iki tokat aşkedecek kadar maço, güneşten esmerleşmiş teni ve çelik mavisi gözleriyle çok yakışıklı ve mutlaka atletiktiler.

Birkaç kez okuduğum bir romanı vardı: El Diablo (yani şeytan!) lakaplı bir eski zengin, yeni eşkiya, aristokrat bir kızı beğenip kaçırır ve ona "zorla sahip olmaya" çalışırken, kadının zarif gözyaşlarından etkilenerek vazgeçer. Kadını esir olarak alıkoymaktan vazgeçmez tabii. Her gece aralarında bazen yumuşaklıkla, bazen sertlikle oluşan cinsel yakınlaşmalar oluşur ama El Diablo'nun gururu ilk geceden kırılmıştır bir kere, kadın onu davet etmedikçe odasına asla ayak basmaz! Kadın giderek, bazen kendisine fiziksel olarak da sert davranan (sertçe iteledi, kolunu acıtacak kadar sıktı gibi tanımlar, bazen de gururunu kıran bir laf karşısında dayanamayarak atılan tokat gibi!) bu adama âşık olur. Artık odasına gelmesini istemeye, onun ayak seslerini dinlemeye başlar...

Tabii sonuç belli; bir gün bütün "kadınlık gururunu" ayaklar altına alarak adama aşkını itiraf eder ve odasının kapısını açar!

Yıllar sonra. Barbara Cartland'ın ölümüyle bu romanı yeniden hatırladım. Gerçekten de, bırakalım kadın erkek mevzularını, hayata dair bilgimiz bile çok azken, adi bir tecavüz girişiminin gayet doğal bir "erkeklik hali" olduğu, kadınların da böyle adamlara deliler gibi âşık olduğu, onun kendisini bir fiskeyle karşı duvara fırlatabilecek güce hayran olabildiği öğretiliyordu bize.

Tıka basa bu ve benzeri türden hissi gıdalarla büyüyen kadınlar olarak, ezberimizle özlemlerimiz arasındaki çelişki, bizi çoğu kez mutsuz ve tatminsiz kıldı. Feminist olmak da, başka kadınlara göre bu çelişkiyi daha kolay çözme üstünlüğü sağlamadı. Feminist kadınlar olarak biz de aynı ezberle yeni kimlikler arasında salınım halindeyiz hâlâ.

Başı yukarda, burnu havada bir kadın olmaya çalışırken, kendimizi bir anda sevgilimizin omzuna yaslandığımız andaki "korunma ve kollanma" duygusuyla yüz yüze buluveriyoruz. Her türden baskıyı reddedip, kocamızın kıskanç bir kısıtlama girişiminden hoşlanırken yakalayıveriyoruz kendimizi. Ya da oğlumuzun kız arkadaşlarından gururla söz ettikten hemen sonra kızımıza mini eteğivle oturma dersi verirken!

En berbatı da, incelikli ve anlayışlı erkekler istediğimizi ilan ederken, kendimizi "errkekk" gibi erkek tavırlarını beğenirken buluyoruz!

Bütün bunların "ne yapayım, ben böyleyim"le geçiştirilmesi de mümkün ve hatta bir aralar da modaydı. Ama ben böyle davranmayan ve kendisinin türlü çeşit yüzleriyle karşılaşıp, dertleri zevk edinircesine bunlarla uğraşan kadınlardan söz ediyorum. Eşitsizlik ve baskıdan "aşk", tacizden "erkeklik", nazik olmaktan "homo"luk anlamı çıkartan şekilsiz, eciş bücüş bir dünyadan kurtulabilmeyi de, böyle kadınların varlığı sayesinde hâlâ umut edebiliyorum.

Barbara, aristokrasinin debdebeli dönemlerinin hayaliyle yaşayan, kısmen de bu koşullara sahip bir kadındı. Eşitlikçi değildi, feminist hiç değildi. O yüzden Barbara'yı kendi tarihi içerisinde mazur görmek ve gülümseyerek anmak olanaklı. Onun romanlarının, kadınların anasını ağlatan zehirli kurgular taşıdığını asla unutmadan...

Şöhret

Yıldız Tilbe:

"böyle doğmuşum, böyle ölmek istiyorum"

Yıldız Tilbe'nin en çok neyini seviyorsun deseler, sesini ve sahiciliğini derdim. Sesini, çünkü gerçekten dinletiyor; sahiciliğini, çünkü katıksız ve saf, göğüslerinden tutun da burnuna kadar... Her şeyin sahteleştiği günümüzde o kadar bizden biri ki, onu beğenmemek mümkün değil.

Bir iki sene önce uyuşturucu kullandığı için evi basılmış, kötü günler geçirmişti. Bu olaydan sonra uzun sessizlik dönemleri yaşadı. Bir süre önce onun Adana'da bir pavyonda çalıştığı haberini duydum, hatta onun için Adana'ya bile gittim. Yoktu. Sonra Taksim'in tüm duvarlarını parselleyen afişlerini görünce, iş yerimin bir sokak arkasındaki Dem Cafe-Bar'da sahneye çıktığını öğrendim. Ve bir sah günü dinlemeye gittim onu, hem de yalnız...

Saat on bir sıralarında sahneye çıktığında barı tıklım tıklım dolduran insanlar onu dinlemek için hazırdı. Başı bağlı kadınlardan tutun da, yalnız erkekler, sevgililer, sosyetik kadınlar, bıçkın adamlar çeşitliliğine sahipti salon. Bober Hatemo bile geldi iki arkadaşıyla. Neyse ki Yıldız Tilbe, ne ismini andı Hatemo'nun ne de sahneye davet etti. Bu da onu beğenme sebeplerimden biri işte! Hiç prim vermiyor o dünyaya.

Tilbe sahnedeyken dans etmiyor, iletişim kurmuyor seyirciyle, kendi deyimiyle, "Sadece şarkı söylemeye çıkıyor oraya." Zaten bazı şarkılarda oynamaya çalışıyor adet yerini bulsun diye ama olmuyor. Ayrıca onun oynamasına gerek yok ki, bütün gece heykel gibi dursa kimse umursamaz, yalnızca şarkı söylesin o güzel sesiyle yeter. O geceden tek aklımda kalan, insanların iki buçuk saat boyunca, hiçbir cıvıklık yapmadan onu dinlemesi oldu.

Onunla Galatasaray-Arsenal maçının olacağı gece, kaldığı otelde görüştük. Yine olduğu gibiydi, alçakgönüllü, samimi. Ne yüzünde makyaj vardı ne de üzerinde tek bir süs. Samimiyetle anlattı neler yaşadığını ama kendi istediği gibi...

Bir süredir yoktunuz?

Valla biz deprem olunca terk ettik İstanbul'u, İzmir'de yaşıyorum Ağustos depreminden beri. Ayrıca yeni albümüm için şarkılar hazırladım, besteler yaptım. İki hafta sonra okumalar için stüdyoya gireceğim.

Türkiye'de bir pop kültürü gelişti, ne düşünüyorsunuz bu konuda?

Tüketime ait bir kültür o. Ben mümkün olduğu kadar o kültürün dışında kalmaya çalıştım. Tabii ki ürettiğimiz şeyler tüketime ait, tüketiliyor. Ama ben modaya uymadım, belki bu yeni bir akım, yeni bir moda ama ben şarkılarımı öyle görmüyorum.

Müzik sektöründe şöhretli olmanın bir bedeli var mı?

Hayatımız çıkıyor ortaya bedel olarak. Ama işim bu. Yani bir banka memuru olsaydım yine bedeli yaşamımdan alınan bir zaman olacaktı. Değişen birşey yok aslında.

Ama aynı şey değil, hayatınız didik didik edilebiliyor istemediğiniz halde?

Evet dediğin doğru ama insan alışıyor buna da, sadece size yapılmadığı için, bu çark böyle döndüğü için, siz de suyun akışıyla gidiyorsunuz. Ben alıştım artık sokakta gördüğüm her insanın kırk tane soru sormasına, ya da olmadık sorular sormasına, hiç aklıma gelmeyen sorulara cevap vermeye. İşimin bir parçası olarak görüyorum bunları. Ve işimi de iyi yapmak istiyorum.

Sizi Sezen Aksu'nun keşfettiği söylendi?

Valla ben kimsenin keşfi değilim. öyle bir şey yok. Sadece dokuz ay vokalistliğini yaptım, diğer vokalistleri gibi. Sonuçta ben şarkı söylemeyi vokale başlamadan önce biliyordum, İzmir'de gece kulüplerinde söylüyordum. Suyun üstüne bir tahta parçası koyarsın, varacağı yere gider. Onun yolunun üzerine çıkanlar onu keşfetmiş sayılmazlar. Bir yerlere geldiysem eğer, kendi emeğimle geldim, kendi şarkılarımla, kendi sözlerimle, sesimle, kendi soluğumla geldim, bu kadar yani.

Alışılagelmiş kadın sanatçılardan farklısınız, estetik yaptırmadınız. Kendinizi çok değiştirmediniz. Neden?

Boyle doğmuşum, böyle ölmek istiyorum. Geldiğim gibi, hiçbir tarafımı elletmek istemiyorum. Güzel olmayabilirim; burnum eğri biraz, dişlerim seyrek veya sarı. Biraz kuruyum, kara kuru bir şeyim, ama böyleyim ben. Değişmek de istemiyorum, estetik istemiyorum, her yaşın her çizginin ayrı bir

güzelliği olduğunu duşunuyorum, en azından şimdilik böyle.

Bir iki yıl önce hayatınızda bir şeyler oldu ve sizinle ilgili farklı söylentiler çıktı. Mesela en son Adana'da pavyonda çalıştığınız söylendi.

Yok, Bursa'da Köşk Gazinosu'nda çalıştım, gayet de memnun ayrıldım. Sonuçta Etiler'de bir barda da, Bursa'da bir gazinoda da söylerim ben, sokak konseri de veririm. O anlamda benim belli bir sınıflandırmam yok. Şartlarının bana sunduğu olanaklar çerçevesinde çalışıyorum. Bu her yer olabiliyor, benim için fark etmiyor. Zaten pavyondan gelmeyim ben.

Ama siz zirveye çıkmıştınız ve bir gün bir şey oldu, her şey değişti. Eviniz basıldı...

Ben çok utandım o durumdan. Başkaları da yaşadı aynı şeyi ama başkaları benim kadar rahatsız olmadı bundan. Bir de başkalarının üzerine benim üzerime gelindiği kadar gidilmedi. Benim rahatsızlığımı, artı üzerime binen yükle birlikte tabii ki bir kaos oluşturdu ruhsal dünyamda. Biraz ben çekildim, biraz itildim, biraz üzüldüm, biraz üzdüler, her şey iç içe geçti, dolayısıyla olumsuz bir dönem yaşadım ama bu dönemden asla rahatsız değilim. Sadece bazı şeyleri daha erken yapmış olmayı isterdim, bazı alışkanlıklarım

Bu biraz da çalıştığınız şirketin yapması gereken bir şey değil mi? Mesela Ebru Yaşar için yapılan size yapılmıyor gibi?

Herkes kısmetini yer, ben ona çok inanıyorum biliyor musun? Nasip olayına çok inanıyorum. Bir söz var diyor ki, seninse çıkar gelir Yemen'den, senin değilse çıkar gider elinden, yani o anlamda o kızcağız kısmetini yiyor, ben de kısmetimi yiyorum.

Başınıza gelenlerle ilgili değil mi biraz da? Yani bir her denilene uyum sağlama var, bir de karşı gelmek var ve karşı gelmenin de bir bedeli var.

Ben hangi sınıfa giriyorum?

Siz karşı gelen sınıfa giriyorsunuz bence?

Ona rağmen seviliyorsam benim için önemli olan bu işte! Sevgi benim için önemli ve geçerli olan. Ayrıca patronum iyidir, severim onu.

Sizin bir polis gecesine çağrıldığınız ama gitmediğiniz söylendi. Hatta sizinle uğraşılmasında bunun payı olduğu söyleniyor?

Yok öyle bir şey. Benim böyle bir şeyden haberim yok Nevin, gerçekten yok. Ben gittim, yüzlerce polis gecesine gittim. Bununla alakalı bir şey olduğuna inanmıyorum. Ben o zaman bana göre. O yüzden rahatsızlığını duymuyorum kadın olmanın. Yani dezavantajını görmüyorum; avantajı da yok benim için, neysem oyum yani.

Özel bir danışmanınız var mı?

Yok. Ama ben şunu keşfettim. Mesela önceden, gerçi hâlâ öyleyim ama, hiç makyaj yapmıyordum, saçlarıma asla fön çektirmiyordum, on beş günde bir yıkanıyordum. İşte "bakımlı ol" diyordu çevremdekiler bana. Ama şimdi bakımlı olmam gerektiğini anladım. En azından saçıma fön çektirmeliyim, düzgün giyinmeliyim, makyaj yapmalıyım. Bazı şeyler var, onlar gerçek, doğru yani, öyle olması gerekiyor. Müzikal anlamda ise benim danışmanım dünyadaki bütün müzikler, herşeyi dinliyorum çünkü.

Türkiye'deki kadınların durumu konusunda ne düşünüyorsunuz?

Bizim erkeklerimiz kadını eve attılar mı, demirbaş oluyor kadınlar onlar için, bir buzdolabı, bir televizyon gibi. Ve her şeyi yapabileceklerine inanıyorlar. Dışarıda başka kadınlarla da gezebilirler, nasıl olsa evdeki evde. Oysa dışardakine gösterdiği ilgiyi evdekine göstermesi gerekiyor. Kadınlarımızın mazlum olduğunu düşünüyorum ben. Mazlum ve

sevgiye ihtiyacı olan sınıf olarak

dan daha erken vazgeçmiş olmayı isterdim. Mesela babam rahmetli olmadan önce, vazgeçtiğimi ona göstermiş olmayı isterdim, bunu başaramadım, bu bir üzüntüdür benim için. Ama onun dışında yaptığım hiçbir şey için üzülmüyorum; çünkü uzulsem de olan olmuştur artık, geriye dönüş yok hiçbir şekilde. Tecrübe oldu bana. Tabii ki her insan gibi arazlarımı, kusurların var, kusursuz allahtır. Ayrıca yeterince düşündüm, yeterince rahatsızlığını çektim, maddi manevi yaşadım, her iki dünyamda da yaşadım bunu, o yüzden yeter yani.

Dem Cafe'de sahneye çıkmak bir bedel mi?

Aa, Dem Cafe'yi çok seviyorum ben, şimdi çalıştığım Kapkarayı'da seviyorum. Bursa'da da severek çalıştım, allah var şimdi, bana çok iyi davrandılar orda. Her ne kadar basın pavyondu dese de, aşağılasa da benim için öyle değil. Benim için insan insan, herkes dokuz aylık, herkes aynı mezara girecek. Sınıf ayrımı, zenginfakir ya da pavyon-bar ne fark ediyor ki, fark etmiyor benim için, ekonomiyle ilgili bunlar.

Yeni kasetiniz de diğeri gibi İdobay'dan çıkıyor. Geçen sene İbrahim Tatlıses sizin için "O artık benim kanatlarımın altında," gibi laflar etmişti. Ama bir süredir suskunluk var.

Kliplerimin az dönmesi şirketlerle yayın kanalları arasındaki politikalar yüzünden. O konuda benim bir şeyim yoktur, ben her yerde yayınlansın isterim.

emniyete gittiğimde, uyuşturucu kullandığım için, beni alan o dönemin emniyet müdürü bana, "Yıldız Hanım benim çocuklarımı sizi çok seviyor, öyle seviyorlar ki sizin yaptığınız her şeyi yapacak kadar," dedi. O kadar sevilmenin yükü çok ağır aslında. Örnek olabiliyorsunuz, yaptığınız iyi ya da kötü şeylerle, haklıydılar. Yakalanmasam ben gidecektim, onun rahatsızlığını çok hissediyordum. İçerken allaha çok dua ettim, beni yakalasalar, ağzıma bir sıçsalar da yerimde dursam. Yaptığımın hata olduğunu biliyordum.

Müzik piyasasına ilişkin eleştirileriniz yok mu? Bir kadın sanatçı olarak yaşadığınız artı zorluklar yok mu?

Bizim piyasada nasıl biliyor musun? Şimdi biriyle konuşurken, daha sen arkanı dönmeden, adımını atmadan başlanıyor senin dedikodun yapılmaya. Hatta sen oradayken konuşuluyor, senin yanında senin dedikodun yapılıyor. Tabii ki asla onaylamıyorum bunu. Dedikodusunu sevmiyorum ben bizim alemin.

Sadece dedikodusunu mu sevmiyorsunuz?

Dedikodudan daha kötü ne olabilir ki? Dedikodu yapan iftira da atar, yalan da söyler, yeterlidir benim için. Ayrıca hem kadınım hem erkeğim ben. Erkek taraflarım da var. Zaten müzisyen hem kadın, hem erkek, hem yaşlı, hem genç, hem çocuk, hem büyük, yani her duyguyu, her yaşı içinde barındıran insandır

görüyorum. Hani derler ya, her güçlü adamın arkasında bir kadın vardır, hayır, her iyi kadının arkasında iyi bir adam vardır, her kötü kadının arkasında da kötü bir adam vardır. Ama öbür türlü, zaten kadınların ekonomik gücü yok, ekonomik gücü olsa o zaman hayata diledikleri gibi bakma özgürlüğüne sahip olurlar, kendileri için uygun gördükleri modelde yaşarlar.

Size çok haksızlık edildiği söyleniyor, siz ne düşünüyorsunuz?

Aslında olabileceğim en iyi yerdeyim bana göre. Ben yaptım kendime haksızlık. Ben kendime haksızlık yapmasaydım kimse bana haksızlık yapamazdı. O yüzden kimsenin suçu yok bunda. Ben öyle yaparsam el neler yapmaz ki?

Ama biraz da sistemle ilgili değil mi bazı haksızlıklar?

Yaşamak diremnekmiş biliyor musun? Başka yolu yok, zor olan yaşamak, ölmek çok kolay. O yüzden ben de zor olanı başarmaya çalışıyorum, yaşamaya çalışıyorum kendimce, elimden geldiğince. Ben iyi olduğumu düşünüyorum, iyiyim gerçekten. Bence olabileceğim en iyi yerdeyim, insanların gönlündeyim. Bu çok önemli benim için, parayla satın alamazsın sevgiyi, zorla oluşturamazsın, onun için şükürler ediyorum allaha. Allah bütün kadınların yardımcısı olsun.

Nevin Cerav

Füreya Koral: (12 Haziran 1912 - 25 Ağustos 1997)

"Panolar yapmıştı Füreya. Büyük. Çok büyük. Küçük tabaklar yapmıştı. Duvarları konuşur kılan. Çanaklar, çömlekler, fincanlar yapmıştı. İnsanlar alıp kullansınlar, kahve, çay, çorba içsinler, yemeklerini yesinler diye. Bu tür ürünlerinin kullanımı mutluluk verirdi Füreya'ya. Bir dudağın onun fincanına değmesi. Şurda ya da burdaki bir panoya bir gözün değmesi..."[1]

Füreya Koral 1910 yılında Büyükada'da paşa dedesinin konağında doğdu. Ressam Fahrünnisa Zeid, oymabaskı sanatçısı Aliye Berger gibi sanatçılar yetiştiren ailesi, Füreya'ya okul öncesi dönemde özel öğretmenlerden müzik ve resim dersleri aldırdı. Daha sonra Notre Dame de Sion'u bitiren Füreya, İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü'ne girdi. Bir yandan da keman çalışmalarını sürdürdü. 1940-44 yılları arasında *Vatan* gazetesinde müzik eleştirileri yazdı. Hiç yayınlanmayan çeviriler yaptı. Sonunda, 1947 yılında İsviçre'de bir sanatoryumda tedavi görürken seramikle tanıştı. "Hekimler," der Füreya, "ciğerlerimle uğraşadursunlar, ben de kâğıtlarla, boyalarla, çamurla uğraşmaya kovuldum." Ünlü Fransız seramikçi Serre'nin desteğiyle özel bir atölyede çamur yoğurdu ve 1951'de Paris'te ilk sergisini açtığı yıl Türkiye'ye döndü. Paris çalışmalarını İstanbul'un ilk ve tek sanat galerisinde, Adalet Cimcoz'un Maya'sında sergiledi. Yaptığı duvar panolarıyla, sanatı kapalı mekânların dışına çıkardı, günlük hayatın bir parçası kıldı. Ankara'da Marmara Oteli'nde, Ulus Çarşısı'nda: İstanbul'da İMÇ'de, Harbiye Ziraat Bankası'nda. Divan Oteli'nde...

"Bazı fırınlardan ekmek çıkar. İnsanların karnını doyurmak için. Füreya'nın fırınından renkler, biçimler çıkar, gözlerimize yeni biçimler, yeni renkler, yeni tatlar sunmak için."[2]

1 Ferit Edgü. Ateş ve Sır. İstanbul. 1992

2 Edgü. a.g.e.

Adile Naşit: (17 Haziran 1930-11 Aralık 1987)

1981 - 1982 yıllarında henüz çocuk olanların gönlünde Adile Naşit'in farklı bir yeri vardır. İçtenliği, kendine has gülüşüne yansıyan Adile Naşit, televizyonun henüz kanala boğulmadığı, teknolojinin her yanı kasıp kavurmadığı o "ilkel" zamanlarda, sadece "Uykudan Önce" ile çocukları değil, türlü çeşit "Arzu Film" güldürüleri ile her nesil insanı fethetmişti. Tiyatro oyuncusu Amelia Hanım ile ünlü Komik Naşit'in kızı olarak dosdoğru tiyatro dünyasında buldu kendini. Henüz on dört yaşındayken, babasının ölümü üzerine orta öğrenimini bıraktı ve İstanbul Şehir Tiyatrosu'nun Çocuk Tiyatrosu bölümünde sahneye çıktı. Türk Tiyatrosu'na emeği geçen tüm oyuncu ve gruplarla çalıştığını söylemek abartı sayılmasa gerek. Muammer Karaca tiyatrosu ile birlikte sahneye çıktı. Vahi Öz ve Aziz Basmacı ve daha sonra eşi Ziya Keskiner ve Ağabeyi Selim Naşit Özcan ile tiyatro topluluğu kurdu. Gönül Ülkü - Gazanfer Özcan topluluğu Adile Naşit'in uzun süre birlikte çalıştığı gruplardan biri oldu. Hisseli Harikalar Kumpanyası, Neşe-i Muhabbet, Şen Sazın Bülbülleri gibi müzikallerin baş rol oyuncusu değilse bile en aranan kadın oyuncusuydu. Sinema oyunculuğuna 1946 yılında başladı. 1970'lerde çoğunluğunu Kartal Tibet ve Ertem Eğilmez'in yönettiği kadrosu geniş, melodram yüklü komedi filmleri furyasında, neşeli ve komik anne tiplemesi ile sinemanın bir dönemine damgasını vurdu. 1976 Altın Portakal Film Şenliği'nde en iyi kadın oyuncu ödülünü aldı. Belki de bu ödülle Yeşilçam, gerçek yeteneğini tek bir tiplemeye hapsederek harcadığı Adile Naşit'e gönül borcunu ödemeye çalışmıştı.

Norma Jean Mortenson / Marilyn Monroe: (1 Haziran 1926-5 Ağustos 1962)

Norma Jean'in yaşamı bir Hollywood masalı olarak yeniden yeniden yazılıyor. Pek çok film, roman, biyografi bolluğu içinde herkesin kendi kafasında farklı bir Norma Jean hikâyesi vardır kuşkusuz. Genellikle de, onun yeteneksiz, iki lafı bir araya getiremeyen, aptal bir boya sarışını, sadece kendi kadınlığını satarak yıldızlaşabilmiş olduğunu yazan hikâyeler... Babasızlığı ve annesinin akıl hastalığı gibi sebepler çoğu zaman onun yeteneklerini ve bir oyuncu olarak başarısını örselemek için kullanıldı. Oyunculuğu silik bir seks yıldızı rolüne indirgenmeye çalışıldı. Oysa o, sanılanın aksine, Hollwood'un "bir öpücüğünüz için milyonlarca doların ama ruhunuz için sadece elli sentin ödendiği" bir yer olduğunun farkında olacak kadar akıllıydı. 1952'de *Niagara* filmiyle starlığın zirvesine tırmandı. Ardından *Gentlemen Prefer Blondes* (Erkekler Sarışınları Sever) filmi sinema tarihinin unutulmazları arasına girdi. Norma Jean, sadece kendi ününe ün katmakla kalmıyor, birlikte rol aldığı erkek oyuncular ve onunla çalışan yönetmenlere de ün ve para kazandırıyordu. Rol arkadaşları Lawrence Olivier, Jack Lenımon, Tony Curtis, Yves Montand ve Clark Gable gibi dönemin ağır toplarıydı. Norma Jean bir dizi mutsuz evlilik yaptı ve sinema tarihi bu sansasyonel ilişkilerle ve onun gizli ya da açık aşklarıyla daha çok ilgilendi. Dönemin devlet başkanı Kennedy ile olan ilişkisinin ayrıntıları, ölümünden sonra yapılan tartışmaların önemli bir parçası olmasına rağmen, esrarını korudu. Kurtlar sofrasındaki macera mutsuzluk, ilaç bağımlılığı ve doktorlar üçgeninde son buldu. Ölümünün nedenini kimse aydınlatamadı. Ömrü boyunca "fenime fatale" (cazibesiyle öldüren kadın) olarak adlandırıldı, ama otuz yaşında öldü.

Anna Ahmatova: (23 Haziran 1889 - 5 Mart 1966)

Dünya edebiyatının en değerli şairlerinden biri olan Anna Ahmatova, Odessa'da dünyaya geldi. Hayatının önemli bir bölümü tarih ve edebiyat öğrenimi için gittiği Petersburg'da geçti. 1910'da şair ve eleştirmen Nikolay Gumilvov'la evlendi. İlk şiirleri de bu tarihlerde yayımlanmaya başladı. Bunlar çoğunlukla lirik ve hüzünlü aşk şiirleriydi ve Ahmatova'nın adının tüm Rusya'da duyulmasına yol açtı. Ne var ki, Ekim Devrimi her ikisinin de hayatlarını dramatik bir biçimde etkileyecek, boşanmalarından kısa bir süre sonra 1921'de Gumilyov karşı devrimci suçlamasıyla kurşuna dizilecekti. 1922'de yazmış olduğu *Anno Domini* yayımlanır yayımlanmaz yasaklandı. Ahmatova, 1938'de oğlunun tutuklanmasından 1956'da serbest bırakıldığı tarihe kadar, tüm şiirleri yasaklandığı için, suskunluğa zorlandı. Bu arada iki kez evlenmiş, üçüncü kocası Nikolay Punin 1949'da Sibirya'daki bir çalışma kampına gönderilmişti. Punin bu kampta 1953'te öldü. Yaşadığı acılara karşın Ahmatova, o dönemde baskıya maruz kalan öteki sanatçılar gibi, ülkesinden kaçmayı ve sürgünde yaşamayı denemedi. Kitapları yasaklanmış ve tehlikeli bir rejim düşmanı olarak nitelenmiş olsa da şiirleri elden ele dolaşmakta devam ediyordu. Başeseri olan, *Requiem*, baskıcı bir yönetim altındaki insanların çilesini dile getirir. Özellikle de hapishane duvarlarının dibinde, kendisi gibi sabırla içerideki oğullara, sevgililere, kocalara ya da kardeşlere ufacık bir not ya da bir somun ekmek ulaştırabilmek için bekleyen kadınların tükenmeyen çilesini... Bu şiirin tamamı ülkesinde ancak 1987'den sonra yayımlanabildi ve ölümünden çok sonra ona Rusya'nın en büyük kadın şairi payesi verildi.

kadın, sağlık ve osmanlı

Osmanlı Tıp Tarihi ile ilgili kitaplarda "hiçbir ayrım yapılmadan her cins hastalıklı insana" hizmet verildiği varsayılsa da her cins hastalıklı insandan kastedilenin erkek hastaların olduğu açıktır.

Kadın sağlığı, ancak 19. yüzyılın ortalarından itibaren Osmanlı'da görülen batılılaşma akımlarıyla birlikte, -kadınlar modernleşmenin göstergesi olarak her alanda kullanıldıklarından- devletin üzerinde düşünmeye başladığı bir konu olur. Adı geçen yüzyıla gelinceye kadar Osmanlı hastanelerinde ayrı bir kadın koğuşuna rastlamıyoruz. Osmanlı'da ev hekimliğinin zenginler arasında yaygın olarak geçerli olduğunu göz önüne alırsak, yoksul olan kadın hastaların 19.vüzyılın ortalarına gelinceye kadar hastanelerin sadece polikliniklerinden yararlanabildiğini söyleyebiliriz. Bu da elbette kocanın ya da babanın iznine tabi olarak. Haseki Hastanesi, Osmanlı Devleti'nin başşehri olan İstanbul'da, yalnızca kadınlara hizmet veren ilk hastanedir.[1] Daha sonra Bezm-i Alem Valide Sultan Gureba-i Müslimin Hastanesi (1848-1870 yılları arası kadınlara hizmet verir), Zeynep Kamil Hastanesi,[2] Viladethane (Doğumevi) (1892), Hamidiye Etfal Hastanesi Kadın Koğuşu (1900) bu başlangıcı izlemiştir. Ancak bu hastanelere başvuran kadınlar fakir ya da kimsesiz kadınlardır. Zengin ve hali vakti yerinde olan kadınların tedavisini ise konak ya da saray hekimleri üstlenmektedir. Osmanlı'da erkekler dışında kadın hekimlerin de varlığını bilmekteyiz.[3] Özellikle ebelik kadınlar için en eski mesleklerden biridir. Bunların hepsi ayrı başlıklar altında kadın sağlık tarihi kapsamında incelenmesi gereken konular olduğundan[4] bu yazının sınırları dışındadır.

Osmanlı İstanbulu'ndaki kadın hastaneleri ve klinikleri hakkında elimizde kapsamlı bilgi olmaması, kadın hastanelerinin ve kliniklerinin sayısı, yatak kapasiteleri, kadınlara hizmet veren sağlık kurumlarında ne kadar kadının çalıştığı ve hangi görevleri üstlendikleri. tedavi için başvuran ve tedavi gören kadınların başlıca hangi hastalıklardan yakındıkları hakkında düzenli tutulmuş istatistiklerin bulunmaması, bu konularla ilgili verilerin yıllara göre dağılımının ve gelişiminin belirlenmesinde sağlıklı değerlendirme yapmamızı zorlaştırmaktadır. Elimizde bulunan az sayıdaki kaynaktan ve arşiv belgelerinden yararlanarak bir şeyler söyleyebiliyoruz. Haseki Hastanesi 1885 yılında 100 yataklı bir kadın hastanesi haline getirildikten sonra 1885-1886 yılları arasında hastanede tedavi görenlerin ölüm oranı yüzde 40'tır.[5] 1898 tarihli bir başka kaynakta ise kadın hastalar arasındaki ölüm oranı yüzde 18'dir.[6] II. Meşrutiyet'ten sonra hastane idaresinin Müessesât-ı Hayriye-i Sıhhiyye Müdürlüğü'ne geçmesiyle birlikte, bu idarenin 1911 yılında çıkarmış olduğu yıllıktan, buraya başvuran hastaların mustarip oldukları hastalıkları ve kadın hastaların en çok hangi hastalıklar nedeniyle ölmüş olduklarını öğrenebiliyoruz.[7] Kadın hastaların en çok akciğer tüberkülozu (yüzde 45) ve kalp hastalığı (yüzde 29) nedeniyle öldükleri söylenebilir. Hastanede ölüm oranı ise yüzde 11'dir

Bu yıllarda Avrupa yakasında hastane olarak yalnızca Haseki Hastanesi'nin kadınlara hizmet verdiğini göz önüne alırsak bu rakamlar daha anlamlı olabilir. Anadolu yakasında da Zeynep Kamil Hastanesi 1910-11 yılları arasında kadınlara hizmet vermekteydi. Ancak hastanenin bu dönemiyle ilgili herhangi bir sayısal veriye sahip değiliz.

Akıl hastası kadınlara baktığımızda ise yine 19.yüzyılın ikinci yarısından itibaren III. Murad'ın annesi Nurbanû Sultan tarafından 1582 yılında yaptırılan Toptaşı Darüşşifası'nda müşahade altında tutulduklarını biliyoruz. Ancak akıl hastalığı saklanması gereken bir günah, aşağılık bir durum gibi kabul edildiğinden, yoksul hastalar hastaneye yatırıldığı halde, zenginler hastalarını evde saklardı. Hastanelerde bakım gören akıl hastası kadınlar ise erkek akıl hastalarına göre çok daha azdır. Bunun nedenin de yine evin reisinin kadının hastaneye gitmesine izin vermemesidir. Kadınlar ancak evde barındırılmayacak duruma geldiklerinde akıl hastanesine gönderilir. Yine Müessesât-ı Hayriye-i Sıhhiyye Müdürlüğü'nün çıkarmış olduğu yıllığa baktığımızda,[8] akıl hastası kadınlar arasındaki ölüm oranı 1907 senesi itibariyle yüzde 22, 1908 senesi itibariyle yüzde14, 1909 senesi itibariyle yüzde11 ve 1910 senesi itibariyle yüzde 4'tür. Akıl hastası kadınlar ile erkekler arasındaki ölüm oranında ise ciddi bir fark gözükmemektedir. Hastaların ölüm nedeni, hastanede hijyen koşullarının ve gerekli bakımın sağlanamaması olabilir.

Haseki Nisa Hastanesi pavyonlarından birinin iç görünümü (1910 - 1911 yıllarında

Osmanlı'da kadınlar ancak ölümün eşiğine geldiğinde hastaneye başvurmaktaydı. Fransız gözlemci Paul Aubry'ye göre "aileler cenaze masrafından kurtulmak için ebeveynleri ölmek üzereyken hastaneye getirmekteydiler". II. Meşrutiyet'ten sonra kadınlara hizmet veren hastane ve kliniklerin durumunda gözle görülür bir iyileşme olduğu, insan yaşamını doğrudan etkileyen sağlıkla ilgili sorunların ilkel tedavi yöntemlerinden uzaklaşarak bilimsel yöntemlerle çözüldüğü söylenebilir. Ancak bunun sağlanması, belli bir mücadelenin sonucunda gerçekleşir. Örneğin, doğumevi açma düşüncesi 1843 yılından itibaren Tıp Okulu'nun faaliyet raporlarında yer alır, ancak bu düşünce 1892 yılına gelinceye kadar doğumevi "Piçhane" olarak algılandığından gerçekleşmez. 19.yüzyılın özellikle ikinci yarısından itibaren kadınlara hizmet veren hastane ve kliniklerin gerek İstanbul'da gerekse İstanbul dışında açılması, gecikmeli de olsa kadınların da sağlık sorunlarının olabileceğinin farkına varılması anlamına gelebilir

Feryal Saygılıgil

(1) Bu hastane 1550 yılında hizmet vermeye başlar. Ancak 1843 yılına gelinceye kadar kadınların da tedavi olduğuna ilişkin herhangi bir belgeye rastlamıyoruz. Modern bir kadın hastanesi olması ise 1885 yılında gerçekleşmiştir

(2) Hastanenin açılış tarihi 1862'dir. Ancak genel bir hastane mi, yoksa sadece kadınlara mahsus bir hastane mi olduğunu tam olarak bilmiyoruz.

(3) 1850-1918 yılları arasında yaşamış olan Abdulazız Bey, anılarında hekim hamamlardan ve ebelerden söz eder. Hastayı tedavi eden kadınları birkaç sınıfa ayırır. Kırbacılar (Karnı şişen ve ishale tutulan çocukları tedavi eder). Alazcı Kadınlar (Çocukların yanaklarında görülen, kaşıntılı ve kabuklu bir cins egzama ile uğraşırlardı). Kelci kadınlar. Kurşun Dökücüler. Hekim Hanımlar (İlaç tertibiyle uğraşırlardı) bunlardan bazılarıdır. Bu kadınların tedavilerinde ne kadar başarılı oldukları tartışılır, fakat Abdulazız Bey'e göre oldukça aranan ve başvurulan kadınlardır

(4) Bkz. Feryal Saygılıgil Gündüz: *Osmanlı Devleti'nde İstanbul'da Kadınlara Hizmet için Açılan Hastane ve Klinikler*. İÜ Deontoloji ve Tıp Tarihi Ana Bilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, İst., 1999

(5) Paul Aubry, : "Memoires Originaux" *Revenue International des Sciences Medicales*. Tom IV, No 2, 28 Fevrier 1887, s. 52

(6) Besim Ömer Paşa (Akalın) *Nersal-i Afiyet*, c.1, s.92.

(7) Osman Nuri Ergin: *Müessesât-ı Hayriye-i Sıhhiyye ve Müdüriyeti*, İst., 1911

(8) a.g.e., s.63

"oy dereler dereler, neler bilirim neler ikd'de öğrendim, ben daha neler neler"

ikd trabzon şubesi, 1978 yılı 1 eylül barış günü kutlamalarında bu türküyle horon tepmiş: "Geldim İKD'ye, karilar tutar nöbet / olayım ben de üye, tutayım ben de nöbet" ilerici kadınlar derneği, 3 haziran 1975'te kuruldu. 28 nisan 1979'da sıkıyönetim ikd'nin çalışmalarını durdurdu, 12 eylül 1980 darbesinden sonra dernek kapatıldı, kurucuları ve üyeleri kovuşturmaya uğradı. ikd'yi, 25. kuruluş yıldönümünde sevgi ve dayanışmayla anıyoruz.

ikd üyesi uzak bir akrabam beni çeliktepe'deki lokallerine göturdüğünde yıl 1976, bense henüz on yedi yaşımdaydım. kadınların ezilmesi meselesi o zamandan beri ilgimi çekiyordu, mekânın havası da hoşuma gitmişti ama tkp'ye çok mesafeli olduğum için ikd'li olmak aklımın ucundan geçmedi.

ama ablam ikd'liydi, onun arkadaşları, vapurda süt dağıtmaları, mahallelerde çalışma yapmaları ("revizyonist olmaları"na rağmen) hoşuma giderdi. solun arasındaki çelişkilerin sert olduğu bir ortamdı, nitekim aydın engin, 1978 yılında *politika* gazetesinde, "(ikd'liler) ... bu savaşı kazanacaklarını 1 Mayıs 1978 günü dosta düşmana, ele güne, bilene bilmeyene, sevene sevmeyene, faşistine goşistine ilan ettiler," diye yazarken benim gibileri kastediyordu.

özellikle darbe sonrası kendilerini parti içinde ikinci plana iten erkeklere duydukları öfkeyle, 1989-1991 arası feminist hareketlenme içinde önemli roller aldılar.

ikd, yaşadığı donem boyunca birçok kadının politikayla tanışmasına, evinin dışına çıkmasına aracılık etmiş bir dernek. tkp'yle merkezi politik bağına rağmen, lokallerine de, yönetim organlarına da, saflarına ve eylemlerine de hiçbir zaman erkekleri almamış bir kadın örgütü. bugünün "erkekli kortej" ısrarlarını hatırlarsak, bunun önemini daha iyi anlayabiliriz diye düşünüyorum. bunun birçok kadının sorumluluk ve inisiyatif sahibi olmasında şüphesiz çok büyük bir etkisi var

ikd, kapatıldığında, 15 bine yakın üyesi, otuz üç şubesi ve otuz beş temsilciliği olan, dergisi *kadınların sesi* 30 bin baskıya ulaşmış, darbe öncesinin bile en geniş örgütlenmelerinden birisi. bunun türkiye'de yaşayan kadınlar açısından olumlu bir etkisinin olmaması mümkün değil. öte yandan, bütün bu güç ve yaygınlığın kadınların sorunlarını ele alma ve örneğin yasal değişiklikler yapma konusunda gösterdiği atalet, bir tür örgütlenme biçiminin en iyi örneğinin bile yetersiz olduğu konusunda önemli bir ders olabilir... ama ikd'nin kötü kopyalarına bugün bile rastlıyoruz.

ikd'nin tarihi, yaygın kadın örgütlenmesi yapmak isteyen herkes için önemli veriler içeriyor. bu konuda, ikd'lilerin hazırladığı *...ve hep birlikte koştuk* adlı kitap önemli bir kaynak. kadın tarihi ile ilgilenenlere...

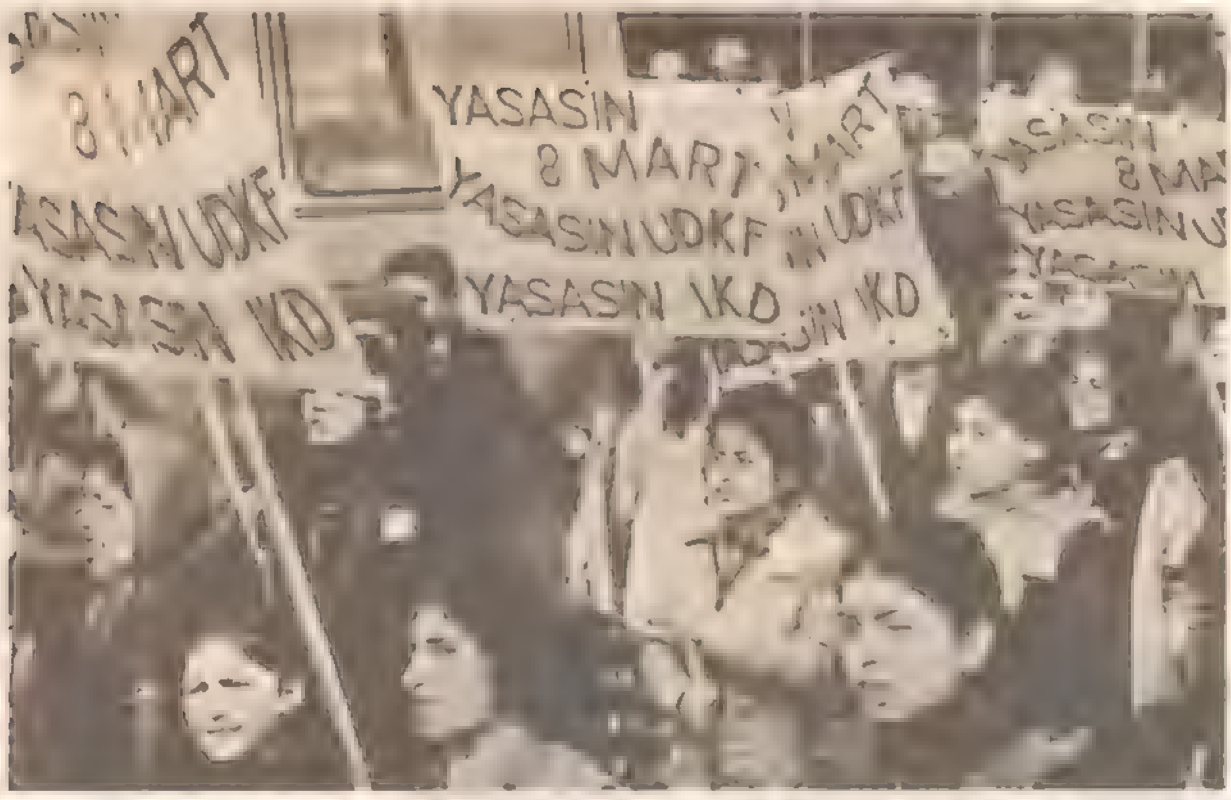

sonra 1980 darbesi oldu. ablamın kanepelerinin aralarından ikd "pul"ları temizlendi.

"goşistlerle", "revizyonistler", feminizme karşı benzer tavırlar aldılar, (sonradan başka bir sürü konuda da benzer tavırlar aldılar ama konu bu değil şimdi) ne benim goşistliğim, ne ikd'lilerin revizyonistliği ve galiba ne de bu ifadelerin kullanımı kalmadı. sonra, 1989 yılında ilıd kadın kurultayı düzenledi; birçok sol grup oraya feminizmin etkisini kırmak amacıyla ve bize ağzınızın payını vermek üzere geldi. ava giden avlanırmış, o kurultaydan sonra çok sayıda kadın kendisini feminizme yakın hissetti, birçoğu daha sonra feminist oldu. bunların arasında ablamın arkadaşları da vardı. ikd'liler, geçmiş yıllarda kadın kadına çalışma tecrübeleri ve

tarihçe

ilerici kadınlar derneği'nin kuruluş çalışmaları 1974 yılında başladı. başlangıçta çeşitli sol gruplardan ve bağımsız kadınların kuruluş çalışmalarına katıldığı dernek, daha sonra diğer grupların çekilmesi üzerine tkp üyesi kadınlar tarafından 3 haziran 1975'te kuruldu. derneğin merkezi çeliktepe'deki bir gecekonduydu.

ikd"nin yayın organı *kadınların sesi* gazetesi ağustos 1975'de yayınlanmaya başlandı. ikd, ilk kuruluş toplantısını 8 mart'ta yapmıştı, daha sonra da her yıl 8 mart, ikd'liler tarafından coşkulu biçimde kutlandı.

ayşe düzkan

kadınların film festivali

Mayıs ayında Uçan Süpürge çeşitli uluslardan kadınlara ev sahipliği yaptı. Türkiye'nin tek kadın film festivalinde kısa ve uzun metrajlı filmler gösterildi.

Uçan Süpürge Kadın Filmleri Festivali'nin üçüncüsü 4-11 Mayıs tarihleri arasında Ankara'da gerçekleşti. Festivale Pazartesi adına Nevin, Ayşegül ve Beyhan katıldılar.

Kalacağımız otele vardığımızda, festival için çeşitli şehir ve ülkelerden konuklar gelmişti bile. En "önemli" konuk ise Margaret Papandreu idi. Bu senenin festival teması Kadın ve Barış olduğundan, Winpeace Barış Örgütü üyesi kadınlar festival katılımcısı olarak başı çekiyorlardı. Onun yanı sıra Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden, Rum ve Türk kadınların oluşturduğu, Barış için Elele Girişimi'nden kadınlar da vardı.

Otelde verilen yemeğin ardından, Devlet Opera ve Bale Salonu'ndaki festival açılış törenine gidildi. Lale Mansur'un ölçülü ama samimi sunuşuyla açılış töreni başladı. **Uçan Süpürge**'den Halime Güner yaptığı konuşmada, festival çalışmalarından, festivale verilen desteklerden bahsetti. Oldukça heyecanlıydı. Kültür Bakanı İstemihan Talay'ın konuşmasının ardından da konuk kadın yönetmenlere ve barış için çaba harcayan kadınlara birer ödül verildi. İstemihan Talay, İranlı yönetmen Rahşan Bani'ye ödülünü verirken, salondaki konukların tek merakı türbanlı Rahşan Bani'nin ödülünü aldıktan sonra kültür bakanının elini sıkıp sıkmayacağı idi.

Rahşan Bani'nin Kültür Bakanı'na elini uzatıp tokalaşmasıyla da merak yerini alkış bir tufanına bıraktı.

Açılış töreni sonrası verilen kokteylde çeşitli kesimlerden kadınları ve erkekleri görmek mumkündü. En renkli simalar Halil Ergün, İstemihan Talay, Seda Güler, Zeynep Oral, *Kayıkçı* filminin başrol oyuncusu Katherina Moutsatsos, başta İranlı kadın yönetmen Rahşan Rani olmak üzere, Yunanistan'dan, Bulgaristan'dan, Almanya'dan, Fransa'dan, Danimarka'dan, İngiltere'den, Portekiz'den kadın yönetmenler, Türkiye'den Handan İplikçi, Biket İlhan, Tomris Giritlioğlu ve tabii ki Margaret Papandreu idi.

Uçan Süpürge ekibi gerçekten çok emek vermiş festivale. Bizde oldukça heyecanlı ve güzel bir üç gün geçirdik.

Fakat Kadın ve Barış temalı bir festivalde, kendi ülkemizde yıllarca süren savaş sonrası, barış için çalışan Kürt kadınlarının olmayışı ve Kürt meselesinin ağıza alınmaması rahatsızlık verici ve üzücüydü bizim açımızdan. Festival boyunca kalamadığımız için tüm film ve etkinlikleri izleyemedik ama ruhunu koklayabildik festivalin. Ayrıca farklı ülkelerden kadınları tanımak, onların sorunlarını, kültürlerini yansıtan filmleri izlemek, onlarla biraraya gelmek çok önemli ve güzeldi.

"bize akan kaynakları kesmemek lazım"

Türkiye'de bir "ilk"i gerçekleştiren, kadın filmleri festivalinin bu yıl üçüncüsünü organize eden Uçan Süpürge nasıl kuruldu, neler yaşadı ve yaşıyor. Uçan Süpürge'den Halime Güner, anlattı.

Uçan Süpürge'deki kadınlar nasıl biraraya geldi?

Kadın hareketi içinde bulunmuş bir grup kadınız biz. Ben kendi adıma 75 yılında ilk İzmir'de bir kadın derneğinin kuruculuğuyla başladım. Daha sonra Ankara'da Kadın Dayanışma Vakfı'nın hazırlık çalışmaları içinde bulundum, sonra kadın bakanlığında altı yıl çalıştım. Bence biz '80 öncesi mücadele içindeyken daha çok muhalif ve hiyerarşik bir kadın örgütlenmesi ve kendimizin dışında herşeyle ilgilenen bir yapı içindeydik. 80'de antidemokratik uygulamaların yaşandığı bir dönemde elimizden dernekler alındı, partiler alındı, sendikalar alındı; bir kesintiye uğradık. Bu kesintiden sonra biz bize kaldık, erkeklerimizle, kocalarımızla, sevgililerimizle biz bize kaldık. O zaman konumumuzu ve ikili ilişkilerimizi sorgulamaya başladık. Bu süreçlerde toplu boşanmalar oldu, yaralı aileler oldu, ailelerin çocukları oldu. O sıkıntılar kadınlara daha fazla yansıdı. Yani ruhsal parçalanma yaşanan bir dönem oldu. 80'lerin ortasında feminizmle tanıştım, bu tanışıklık kurultayda gelişti. O kurultayı birçok kadının çok başarısız bulmasına rağmen, benim açımdan kendime feminist dediğim bir süreci başlattı. Kadın örgütlenmelerinde hiyerarşik bir yapılanma yaratmaktan da çekindim. Çünkü hiyerarşik örgütlenmelerden geliyorsunuz ve bunu alışkanlıklarınızdan soyutlamanız çok zor. **Uçan Süpürge**'de de, eski kuşakla yeni kuşak arasında gerek birikim ve tecrübeden, gerek eski disiplin anlayışımızdan kaynaklı olarak ne kadar kolektif davranmaya çalışırsak çalışalım problemler yaşıyoruz tabii ki.

Uçan Süpürge nasıl kuruldu?

Uçan Süpürge'nin kuruluşu sırasında ben Ankara'da on ikiye yakın kadını aradım. Dernek ve vakıf istemiyorduk, daha profesyonel bir yer olsun istiyorduk. Mesela 95 yılında Pekin'e gittik, orada Afrikalı kadınların daha örgütlü olduğunu gördük. Kadın hareketindeki birikimlerin farkındaydık. **Uçan Süpürge**'nin alt yapısı buna dayanır zaten. Toplantılar yaptık, bir şirket kurduk. Vakıf kurmak için önce paramız yoktu, o nedenle şirket kurduk ama iyi de oldu şirket kurmamız, memnunuz. Dernek ve vakıf olmak için bizim örgütlü yanımız henüz gelişemedi. Çünkü kolektif çalışmaları bilmiyor, ortak projeleri de yürütemiyoruz. Uç beş derneğin birlikte iş yaptığını düşünebiliyor musunuz? Bir platform kuruluyor mesela 8 Mart için, hemen orada bir başkan seçiliyor, sonra o başkan kendini başkanmış gibi kabul ediyor, ardından kıyamet kopuyor. Oysa şirketin kurucusu olan kişiyi kimse tanımaz bile, bu bir formalite, mesela **Uçan Süpürge**'nin kurucusu benim arkadaşım. Limited şirketiz. Biz aramızda şöyle konuştuk. yönetim kurulu olalım çünkü zaten kararları biz alıyoruz, projeleri biz yapıyoruz, işleri biz yapıyoruz. Biz mesela Pekin +5'teki gibi kadın örgütlerini biraraya getiriyoruz ve imzayı onlara attırıyoruz. Fakat bir vakıf olsaydık çok meşhur olurduk hepimiz. Hoş ben bu festival nedeniyle biraz fazla bulaştım yukarılara.

Hazırlayanlar: Beyhan Demir, Nevin Cerav

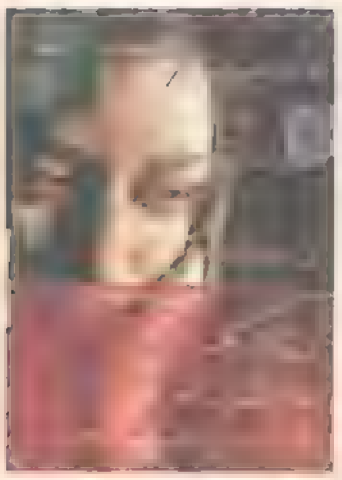

Çünkü herkes telefon açıyor ve şöyle diyor; "Sayın bakan başkanınız olmadan konuşmuyor." Mesela ben **Uçan Süpürge**'nin bülteninde Yazı İşleri Müdürü görünüyorum ama bültenle uzaktan yakından ilgim yok.

Festival dışında ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?

Güneydoğu'daki kadınlarla ilgili bir projemiz var, bununla ilgili çalışmalar yapıldı. Ayrıca Türkiye'deki kadın hareketinin haritasını çıkarmaya çalışıyoruz. Siz de dahil herkes, nereden ne istenecek bilecek. İki tane radyo programımız var iki yıldır sürüyor. Bir tanesini profesyonel olarak proje karşılığında yaptırıyoruz. Aksu Bora'yla Meltem yapıyor, her ikisi de üniversitede, kadın çalışmalarında aktif hareketin içinde olan kadınlar. Birini de ben yapıyorum, kızların işi çok yoğun çünkü. Biz radyo programını es geçiyoruz ama çok önemli. Bir yıl önce bir çalışma yaptık. Her pazar "Masanın Eksik Yüzü" TRT 2'de yayınlanıyor ama biz isminizi çektik o programdan, çünkü kurguyu istediğimiz gibi yapmadılar. O programı biz yaptık, metinleri biz yazdık, konukları biz seçtik. O program için çok çalıştık ama olmadı. Şimdi bir web sayfamız var onu işletmek, geliştirmek istiyoruz. Bu sayfada olayların günlük olarak görünmesini istiyoruz. Bir anlamda sizin yaptığınızı yapmak istiyoruz. Arada reklam almak gibi insanların görmek istediği şeyleri koyarak en azından büronun suyunu, elektriğini, kirasını çıkarmak istiyoruz.

Festival fikri nasıl doğdu?

Biz bu bölge toplantısı ve bülten arasında daha çok kadına ulaşabilelim diye düşünürken 7. sanatın olanaklarından yararlanalım, onun çarpıcı dilinden yararlanalım deyip kadın filmleri festivali yapalım diye düşündük, hayalimizdi zaten. Biliyorsunuz dünyanın birçok ülkesinde yapılıyor. İlk yıl Bilge Olgaç'ı aldık. İlk yıl on bir sanatçı geldi Hülya Koçyiğit'ten Türkan Şoray'a kadar. Fakat filmlerin içeriğini seçmeyi unuttuk. Bizim istediğimiz filmler değildi. Mamak'ta, gecekonduların arasında yeni açılmış açık hava sinemasında ücretsiz iki bin kişinin film seyrettiğini düşünebiliyor musunuz? Çoluk çocuk gelmişlerdi, inanılmaz hoş bir durumdu, boğazımız düğümlendi. İlk yıl muhteşemdi. Sonra baktık ki bu iş çok duyuldu. Bu sene filmlerin içeriğini titizlikle ele aldık, üç yüz filmin arasından seçtik bu senekileri.

Biz bize çalışırken daha kolay da, biraz daha açılmaya ve daha profesyonel işler yapmaya başlayınca başka uçlara savrulmak gibi tehlikeler var. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Bazı kadınlar üniversitede kadın birimleri kurdular. Bu kadınlar devletle o kadar içiçe geçtiler ki, amatör ruhu taşıyan kadınlardan, sivil kuruluşlardaki kadınlardan koptular. Akademisyen kadınların diğer kadınlardan kopuk olması hiyerarşinin en beteridir. Bizde zaten bilgi eksikliği nedeniyle kompleks olduğu için, hep panelde bir akademisyen olsun düşüncesi vardır. Şimdi bu tehlikeli bir yere gidiyor. Bazı akademisyen kadınların fanus içinde yaşayıp kendilerini bir kenara koymaları çok fena. Bu kadınlar devletle ortak proje yaptıkları zaman, bakanın karşısına çıkıp bu yanlıştır dediğinde bakan ona, "Kardeşim sen ne diyorsun, buna nasıl yanlış dersin, ben sana bunun için para ödemiyor muyum," der. Zaten o kadınlar artık "bu yanlıştır"da demiyorlar. Bu çok tehlikeli. Ama zaten bu tehlikeli derken bu kadınlar artık aktif feminist hareketin öncüleri değiller ki. Bunların sıkıntısı, derdi olsaydı zaten onlar oralardan ayrılıp özgür hareketin içine girerlerdi. Özgür hareketin içinde olan kadınlar da bunun yerine birşey koyamadıkları için, başka bir alternatif getiremedikleri için, "Gidiyor elimizden, bizi kurumsallaşmalar bu hale getirdi", deme noktasına geliyorlar. Birşey koysunlar yerine o zaman

Peki ne koymak gerekiyor yerine?

Bize akan kaynakları kesmemek lazım. Amerika'daki akademisyen kadınlar her cuma kadın derneklerinden kadınlarla yemek yiyorlar, bağlantılar kuruyorlar, onların amaçlarını projelerini öğreniyorlar bunun için çalışma yapıyorlar. Bizim kadın ve siyaset konusunda yaptırdığımız araştırmaların haddi hesabı yok ama hâlâ yirmi iki kadın milletvekili var. Biraz daha tabana inme konusunda neler yapılabilir diye düşunulse, birçok çalışma yapılabilinir. Ama akademisyenin bununla ilgili bilgisi yok. Çünkü akademisyen kendini yukarlarda görüyor. "Olur mu globalleşme var" diyorlar. Evet dünyada böyle birşey var, sermaye sermayeyle buluşuyorsa sivil toplum örgütü de sivil toplum örgütüyle buluşuyor. Akıllı kadın olalım, başka ülkelerde bu tür deneyimleri olan, bu konularda ilerlemiş sivil toplum örgütlerinden bir şeyler kapalım, çünkü böyle bir süreç var önümüzde. Olumlu yanları da yakalamamız lazım. Kritik bir dönem var önümüzde. İşte bu kritik dönemde artık bir şeyleri birbirimize anlatalım, o bilgi birikimlerinin yayılması donemi var, bunu değerlendirelim. "Eyvah gidiyor elimizden" dersek biz yine gündemimizi kaybederiz.

panel: barış ve kadın

Festival, belki de Winpeace üyesi kadınların katılımının etkisiyle, barış konusunun Yunanistan-Türkiye-Kıbrıs sorunu üçgeninde tartışıldığı bir havada geçti.

Festival bünyesinde yapılan "Barış ve Kadın" konulu panele, Margaret Papandreu, Zeynep Oral, Kuzey Kıbrıs'tan Sevgül Uludağ ve Kıbrıs Rum kesiminden Kate Economidou konuşmacı olarak katıldı. Papandreu konuşmasında, savaşın ataerkil toplumun en büyük silahı olduğuna dikkat çekerek, Dünya Bankası'nın yardımlarının savaşları önlemek için kullanılmadığını, kadın ve çocukların her geçen gün savaşa daha çok kurban verildiklerini belirtti. Winpeace'in Yunan ve Türk kadınları arasında bir barış köprüsü olduğunu, kadınların eğitiminin önemine ve barış savunucusu kadınların bir yanıyla da kamu eğiticileri olmaları gerektiğine değindi. Kadınlar olarak güvenlik ve huzur gibi hakların tek başına elde edilemeyeceğini, karşılarında ekonomik ve askeri açıdan örgütlü bir güç olduğunu, buna karşı kadınların örgütlülüğünün önemini vurguladı.

Zeynep Oral eğitime, sağlığa, barınak ve açlığın giderilmesine, çevre sorunlarının çözümüne ayrılan bütçe rakamlarıyla, askeri bütçelere ayrılan rakamlar arasındaki uçurumu belirterek başladı konuşmasına. **Winpeace**'in temel amaçlarından birinin hükümetleri etkileyerek askeri harcamaları azaltmak olduğuna değindi. Kavafis'in, "Barbarları Beklerken" şiirini de "burada da barbarları beklemeyelim", diyerek bitirdi.

Bizler, ülkemizde yaşananların tartışılmasına dair de bir ipucu beklediğimiz için, Zeynep Oral'ın bir kelimeyle de olsa, heryerde "öteki" konumunda kalan Kürtler'i ve Kürt meselesini "burada" diyerek ima etmesiyle bir nebze rahatladık. Diğer konuşmacıların da Kıbrıs'ın iki yakasında yaşayan kadınlar olarak yaşadıklarını ve bunlara karşı yaptıklarını anlatmalarının ardından, *Güneşe Yolculuk* filminin Berzan'ı çıkıp, Diyarbakır'da tanık olduğu bir olayı anlattı ve barışın sadece Kıbrıs sorunuyla sınırlı olmadığını herkese hatırlatarak yüreğimize su serpti. Ertesi gün festival kapsamında *Güneşe Yolculuk* filmini izledik. Filmdeki isimleriyle Arzu ve Berzan da seyirciler arasındaydı. Filmdeki herşey öylesine tanıdık, öylesine doğaldı. Eminönü'nde hergün yanlarından geçtiğimiz işportacılar, kasetçiler, Vezneciler'deki minibüs durakları ve o duraklardan gidilen belki çoğumuzun yerini bile bilmediği Sultançiftliği semti... "O semtlere" gidilirken genellikle yaşanılan kimlik kontrolleri, aramalar, hepsi karşımızdaydı. Bu ülkede yaşanan ne varsa ver yer arşiv görüntüleri de kullanılarak çok çarpıcı bir biçimde gözümüzün önündeydi. Filmden sonra Berzan ve Arzu'yla bütün seyircilerin katıldığı

bir söyleşi yapıldı. İkisi de filmdeki doğallıklarıyla bu defa Nazmi ve Mizgin olarak karşımızdaydılar. İzleyenler filme, çekimlere, aldıkları ödüllere dair sorular sordular. Hepimiz karşımızdaki sadelikten mest olmuşken izleyicilerden bir kadın, "Ya çocuklar, siz ne filmde ne burada hiç rol yapmıyorsunuz. Kimsiniz siz? Kaç kardeşsiniz, nerede otursunuz, neler yaparsınız? Ben sizi çok sevdim," dediğinde bütün salonun duygularını ifade etmiş oldu.

Cevaplar avın samimiyetteydi. Nazmi, dokuz kardeş olduklarını, ailesinin Diyarbakır'da oturduğunu, Mezopotamya Kültür Merkezi'nde tiyatro çalıştığını anlattı. Mizgin de beş kardeşini ve tiyatro yaşamını anlattı.

Filmden çıkıp, Keçiören'de oturan bir arkadaşımızın gecekondusuna gittik. Ev sahibi Döndü Teyze'nin, oğlu cezavindeyken yaşadıklarını dinledik. Filmin etkisi üzerimize, kapı her çalındığında Arzu ile Berzan geldi zannederek...

Beyhan

"kadın mühendis temizlik işçiliği yapmak zorunda kaldı"

Festivalde kısa metrajlı üç filmi gösterilen Adela Peeva ülkesi ve kadınlar üzerine tartışmalı ve şaşırtıcı görüşlerini aktardı.

Filminiz tam olarak neyi anlatıyor?

Bulgaristan'da yaşayanların yüzde 10'u Türk, onlar o zaman Hıristiyan ismi almak zorundaydı.1984'ten sonra komünist sistem değişti, o ailelerin bir kısmı Türkiye'ye döndü, birçok aile parçalandı. İsimlerinin değişmesi sürecini nasıl geçirdiklerini anlatıyor kısa filmim. Bu film barışla ilgili, barışın olabilmesi için insanın kendisiyle de barışık olması gerekiyor. Bir insanın kimliğinin, isminin değiştirilmesi sürecine katılmak, insanın kendisiyle barışık olmasını engelliyor. Politik işler hep kadının üzerinden yürür, çünkü ailede kadın çok önemlidir. Benim filmim bunları işliyor.

Ülkenizde önemli değişiklikler oldu, siz ve ülkenizdeki kadınlar nasıl etkilendiler bu süreçlerden?

Komünist sistemin değişmesiyle çok şey değişti. Kapitalist sistemde eğitim gördüm, sonra komünist sistem geldi, şimdi de demokratik bir sistem var. Bu değişiklikler insanı çok etkiliyor, özelikle kadınların hayatını çok değiştiriyor. Şimdi bizim siyasal özgürlüğümüz var, ama ekonomik olarak pek olumlu değil. Komünist sistem içerisinde kadınlarla erkekler eşitti, çünkü komünist sistemde var bu. Çok yüksek oranda üniversite eğitimi gören kadın var. O dönemde kadın-erkek her türlü işte çalışıyordu. Kadınlar traktör kullanıyor, otobüs sürüyordu, aynı zamanda ev işlerini de yapıyorlardı. Üç tane ağır sorumluluğu vardı kadının. ev işleri çocuk ve iş. Tamam çok iyi kendi gelirimiz vardı, özgürlüğümüz vardı ama bu çalışma komünist sistemde zorunluydu. O dönemde çocuklar annesiz kaldı.

Şimdiki süreç daha mı olumlu sizce?

Şimdi değişiklik oldu sistemde ama önceki süreç şu anki süreci yine de etkiliyor. Bu değişiklikten sonra kadınlar "ben kadınım" dediler. Bu yavaş işleyen bir süreç ve politikalar, ekonomik politikalar kadınları çok etkiler. Kadınların birçoğu üniversite mezunu ama işsiz. Bir mühendis kadın, temizlik işçiliği yapmak zorunda kalabiliyor, çünkü çok fazla işsizlik var. Şu anda kadınların durumu çok karışık, tüm dünyada böyle ama Bulgaristan'da daha fazla.

Bulgaristan'da kadın grupları var mı?

Bulgaristan'da hükümet dışı çalışan kadınlar var ama kararları alanlar çok yüksekte. Feminizm pek sevilmiyor Bulgaristan'da, komünist dönemdeki eşitliği hatırlatıyor da ondan. Kadınlar ben erkekle eşit olmak istemiyorum, kadın olmak istiyorum diyorlar.

Ülkenizde sinema sektöründe çalışan kadın oranı nasıl?

Bulgaristan'da kadın yönetmen çok, daha önce de vardı şimdi de var. Bu aslında Sovyet sisteminin getirdiği bir şey. Çünkü o dönemde bütün kadınların eğitim durumu çok iyiydi. Sonuçta ben bir yönetmenim ve işimi de iyi yapıyorum. Kadın ya da erkek herkes benzer sorunları yaşıyor. Ama tabii ki bir kadının yaptığı film bir erkeğinkinden farklı olacaktır. Çünkü kadın gözüyle bakılan bir şey daha farklı ifade edilir. Bunun dışında erkek yönetmenlerle ortak olarak maddi sıkıntılar çekiyoruz.

Daha çok ne tür filmler yapıyorsunuz?

Kadın filmleri yaptım, son filmim de yine kadınlarla ilgili. Daha önce bu konuda yaptığım bazı filmler yasaklanmıştı. Benim için sorun ifade eden, insanları ilgilendiren herşey konudur. Kadın ya da erkek fark etmez sorun olan herşeyle ilgili film yapabilirim. Kadınların yaşadıklarının çoğu sorun olduğu için bu konuyla yakından ilgiliyim. Benim amacım filmlerimde insanlara iyiyi göstermek, savaşa karşı barışı salık vermek, iyi şeyler anlatabilmek.

"bizim işimiz gerçeğe karşı savaşmak olmalı"

Satılık Hayat adlı filmiyle 1995'te dört ödül alan Fotini Siskopoulou ile filmlerini ve kadınları konuştuk.

Festivali nasıl buldunuz?

Kadın festivaline ikinci katılışım. Daha önce Montreal'de bir festivale katıldım. Bu festivali çok zengin buldum. Birçok farklı alan var, bu çok iyi. Festivalin henüz üçüncü yılı ama yine de o tutkuyu görüyorum, hiç bürokratik ve resmi bir havası yok.

Filmlerinizde ne gibi konuları işliyorsunuz?

Kadın konusunu işleyen filmler yapıyorum ancak kadın merkezli çalışmak istemiyorum. Kadınların sorunlarıyla ilgili çok yol katettik ama artık yalnızca kadınlarla ilgili filmler yapmıyorum. Çünkü kadınlar artık evrensel sorunlarla ilgilenecek güçte ve kapasitedeler. Her şeyden önce insanız, sonra kadınız. Ben kadın olduğum için kadın gözüyle bakıyorum ama erkekler de erkek oldukları için erkek gözüyle bakıyorlar.

Sinema piyasasında kadın olmanın dezavantajı var mı?

Genelde erkek yönetmenler kadınların, kendilerinden daha kötü işler yapacağını düşünüyor. Böyle bir dezavantaj var ama bizim sağlam bir yaşam görüşümüz varsa, bu o kadar da dert değil. İstediğimiz her şeyi yapabiliriz. Bir sloganım var: Bizim işimiz gerçeği yansıtmak değil gerçeğe karşı savaşmak. Evrensel sorunlara çok önem veriyorum. Kendimizi küçük dünyalara hapsetmemeliyiz. Kabul görmek ve bir yer edinmek için her şeyle ilgilenmeliyiz. Ayrıca kabul edilip edilmemek gibi bir korkumuz olmamalı, yolumuza devam etmeliyiz.

Türkiye ve Yunanistan arasındaki gerginlik konusunda ne düşünüyorsunuz?

Türkiye-Yunanistan konusu politikacıları ilgilendirir. Bireyler olarak birbirimizle ilişkiler içine girersek, politikayı etkilememiz için bir neden yok bence. Türkler'in Yunanlılar'a, Yunanlılar'ın da Türkler'e karşı bir önyargısı olmamalı. Ayrıca gazetelerden Yunanlılar ve Türkler hakkında bilgi edinemezsiniz ama sinema bunu yapabilir. Sinema gerçek bir imajı size sunabilir. Geçmişin travmalarından kurtulmanın zamanı geldi artık.

Feminist Ansiklopedi

Hazırlayanlar: Handan Koç-Şöhret Baltaş

A (devam)

Anaerkillik: İlkel kültürün başlangıcından itibaren kadınların sosyal ve ekonomik yaşamda hâkim rolü oynadıkları iddia edilen dönem. Anaerkil toplum bir varsayımdır. Ana soyuna dayalı akrabalık sistemine sahip ilkel topluluklarda kadın egemenliğinin bulunmayıp, aksine bu toplulukların sert bir erkek egemen yapıda oldukları iddiasıyla bu varsayım zayıflamıştır. Akrabalık ilişkileri sisteminin anasoy zinciriyle başlayıp, bunu babasoy zincirine geçiş ve ataerkilliğin izlediği bugünkü bulgularla ortaklaşmış bir yaklaşımdır. 1970'li yıllardan itibaren kadın hareketi konuyla ilgili olarak kendi kuramcılarını çıkarmıştır. Kadınların dünya kültürüne neleri armağan ettiğini ortaya çıkarmak bu çalışmaların hedeflerinden biri olmuştur.

Anakucağı: Anne olan kadınların bir yandan kadınlık görevlerini yerine getirmek üzere evişlerivle uğraşırken, öte yandan bebeklerini de ağlatmadan oyalamaları için icat edilmiş alet. Anakucağı istenen vere taşınabildiğinden, kadının sızlanarak bebeği babasının kucağına vermesini önler, elleri boşta olduğu için işini yaparak ayağıyla bebeğini sallamasına imkân verir.

Anaokulu: 18.yüzyıldan başlayarak kadınlar çalışma hayatına giderek daha fazla katılmaya başladı. İngiltere'de Sanayi Devrimi sırasında küçük çocuklar için okullar açılması düşüncesini ilk uygulayan Robert Owen oldu. Okulöncesi çağdaki çocuklar için açılmış olan anaokulları, bütün dünyada giderek yaygınlaştı ancak çalışan kadınlar için çocuklarının bakımı hâlâ sosyal olarak güvence altına alınmış bir durum değildir. Türkiye'de ilk anaokulu 1915'te açıldı. Cumhuriyet döneminde en az 100 kadın işçi çalıştıran fabrikalara kreş ve anaokulu açma zorunluluğu getirildi, ne var ki birçok işyeri çalıştırdığı kadın sayısını "gerekli" oranda tutarak bu yükümden kurtulmayı becerdi! Bugün İstanbul'da bile 3-6 yaş arası çocukların çok azı okulöncesi eğitim alabilmekte.

Anasoyluluk: Anaerkil değil, anasoylu bir dönemden söz edilebileceğini öne süren araştırmacılara göre, anasoyu toplumlarda merkezi oluşturan ve akrabalıkların çıkış noktası olan kişi annedir, soy ve miras anneden geçer, çocuklar annenin ailesine aittir. Bugüne kadar sürmüş bulunan ataerkinden önceki dönemin anaerkil olarak adlandırılması son derece tartışmalı bir konu olsa da, kadın-ana'nın doğurmasına atfedilen kutsallık yüzünden, erkek avcıyla birlikte saygı gördüğü bir dönemin yaşandığı söylenebilir.

Anket Defteri: Hayata ve en çok da erkeklerin hayata nasıl baktıklarına duyulan yoğun

Feminist ansiklopedi

merakla, genellikle kız çocuklarının hazırladığı ve arkadaşlarına heyecanla verdiği defter! Sorular genellikle kızların birbirlerinden bakarak ve eski kuşakların tuttuğu anı defterleri incelenerek oluşturulur. Heyecan içinde hoşlanılan çocuğa verilir. Oğlan, en hassas sorulara tam olarak dan dun cevaplar verir. Savruk bir el yazısıyla yazılmış baştan savma cevapların bile ince ince değerlendirmeye alındığı da bilinir!

Annelik: Doğal belirlenimlerden çok kültürel etkilerin şekillendirdiği kadınlık durumu. Kutsal, iffetli, fedakâr, verici, saçını süpürge eden... Hepsi kadına kültürel olarak yüklenen annelik nitelikleridir. Dişi hayvanların çoğu ya da ilkel toplumlardaki kadınlar, çocuğa gerekeni öğretir, gerektiği kadar yanında durur ve toplumsal olarak çocuğun bakımını üstlenir. Ancak cinsiyetçi ve erkek egemen sistem, "modern" çağların annesini ilkel toplumlardaki anneden çok daha fazla bağımlı hale getirdiği için, anne ailenin, yani koca ve çocukların gönüllü kölesi durumundadır. İdeolojik aldatmaca öyle yoğun bir biçimde uygulanır ki, kadınlar bu gönüllü kölelikten mutluluk duyar hale gelir.

Argo: Toplumsal olarak kullanılan ortak dildeki sözcüklerin anlamlarını değiştirerek türetilen sözcüklerden oluşan özel bir dildir. Aslında gizli bir anlaşma ve konuşma aracı olarak kullanılır ve özel bir meslek gurubuna ait olan dil demektir. Ancak bugün, "argo" sözcüğü bize en başta erkeklerin kendi aralarında geliştirdikleri o özel dili anımsatıyor. Bu özel dil, aslında bütün özelliğini kadınlara karşı kullandığı aşağılayıcı tutuma borçludur; kadın cinsinin üstünde kurduğu şiddet, yaşamdan gerçek karşılıklarını bularak beslenir.

Astroloji: İnsanların yazgılarını yıldızların ve gezegenlerin hareketlerine dayanarak önceden haber vereceğini iddia eden astroloji, büyük ölçüde kadınların üzerine basarak varolan kârlı bir sektör. Bugünümüzü ve geleceğimizi elimizde tutamadığımız duygusu, bizi bu konudaki sahte umutlara inandırıyor. Omrümüzün fırsatı, aşkı ya da işini, önümüzdeki günlerde görebileceğimiz ihtimali, gerçek yaşamdan kaçmış olan heyecanı geri getiriyor. Ayrıca bize, birlikte olduğumuz adamların hiçbir mantıksal açıklaması olmayan özelliklerini, mantığa dayandırarak açıklama ve kabullenme fırsatı veriyor: Yönetmeyi çok seviyor ama ne yapsın, o bir aslan; biraz havai ve güvenilmez ama ikizler olduğu için...

Aşçı: Mesleği yemek pişirmek olan ya da yemek pişirmeyi iyi bilen kimse. Kadınların büyük bir kısmı özellikle ülkemizde değişik ve güzel yemek yapma bilgisine sahiptir. Bu bir ev kadınından beklenen normal günlük vazifeler arasında sayılır. Dolayısıyla ev kadınlarının çoğu aşçıdır diyebiliriz. Oysa diyemeyiz, çünkü bir ev kadınının yemek yapması bir meslek olarak görülmez ve evde düzenli ve güzel yemek yapması o kadının düzenli bir geliri olduğu anlamına gelmez. Aşçılık Osmanlı'da da, bugün de iyi para kazanılan prestijli bir meslektir ve erkeklerin tekelindedir.

"anlatıcıları değiştiğinde öyküler de değişiyor"

Kısa bir süre kalabildiğimiz Ankara'da, seyredebildiğimiz filmlerden bazılarını sizler için değerlendirdik.

Evdokia, Barbara, Xiu Xiu, Carmen Miranda, Maria, Iris, Clarissa... Onlar bu festivalde öyküleri anlatılan pek çok kadın kahramandan birkaçı. Birbirlerinden çok farklılar ama çok yakınlar. Sinema tarihi de diğer tüm tarihler gibi, erkek kahramanlarla, erkek ustalarla dolu. Onların anlattığı aşkı, dostluğu, şiddeti, savaşı, barışı yani hayatı pek çoğumuz özümsedik. Oysa kadın yönetmenlerin hiç de azımsanmayacak birikimlerini gördükçe, tüm bu kavramların kime ve neye göre şekillendiğini öğrendik, **Uçan Süpürge**'nin tabiriyle "anlatıcıları değiştiğinde öykülerin de değiştiğini" gördük.

Uçan Süpürge, programına koyduğu yirmi ayrı ülkeden özenle seçilmiş kısa, uzun ve belgesel türündeki filmlerle bu yıl çok geniş bir alan sunuyor bizlere. İzlediğimiz ilk film *Tenin Altında-Under The Skin*, bir İngiliz yapımı. Iris ve Rose adlı iki kız kardeşin öyküsünü anlatıyor. Her zaman düzenli, kurallı, başarılı olarak tanınan ve hamile olan Rose ile, pervasız, hep arayış içinde olan on dokuz yaşındaki Iris, ölmekte olan annelerinin sevgisi üzerine sürgit rekabet halindedirler. Annenin ölümünden sonra, zaten yapacağı doğumdan başka pek bir şey düşünmeyen Rose tombullaşan parmaklarına, büyüyen karnına rağmen gündelik hayatına devam ederken, Iris sil baştan her şeyi değiştirir. Asla itiraf edemese de, ablasını daha çok sevdiğini düşündüğü için, annesiyle ilgili tüm hatıralar ona müthiş bir acı vermektedir. İçinde büyüyen acıyı, acı verici cinsel deneylerle pekiştirir. Birşeyler hissetme çabasıyla kendine zarar veren bir cinsel tatmin arayışına koyulup, iyice dibe vurmaya çalışır. Tüm kapıların yüzüne kapandığı bir gecede, Iris tercihini yaşamla ve kendi kendisiyle barışmaktan yana kullanır. Aslında filmdeki Iris karakteri, en altlarda gezinen, bulduğu geçici işlerle yaşamaya çalışan bir karakter. Ken Loach'un filmlerinde gördüğümüz, işsizlik sigortasıyla sürünerek yaşayan İngiliz alt sınıf kahramanlarına benziyor. Yani tek sorunu ablasıyla annesinin sevgisini paylaşamaması değil. Ablası Rose'un kişiliğinde cisimleşen şımarık orta sınıf değerleriyle de arası hiç hoş değil. Filmin çelişkisi de bu zaten; ablasıyla sorununu çözen Iris, tüm marjinalliğinden de hemen vazgeçiyor. Yönetmeni Carine Adler'in ilk filmi olan *Tenin Altında* pek çok uluslararası ödül de kazanmış, aile ve kardeşlik üzerine hoş bir çalışma.

İkinci filmimiz yine İngiliz yapımı, Marleen Goris'in yönetmenliğinde bir Virgina Woolf uyarlaması, *Bayan Dalloway-Mrs. Dalloway*. Filmin temel kozlarından biri Virgina Woolf ise, diğeri de Vanessa Redgrave'in tecrübeli oyunculuğu. Öykü Bayan Dalloway'in parti hazırlıkları yaptığı tek bir günde geçse de, sürekli geriye dönüşlerle Clarissa'nın gençliğini, arkadaşlarını, taliplerini, tercihlerini görüyoruz. Woolf'un romanlarındaki öncelik- sonralık karmaşası filme de aynen aktarılmış, geçmiş ve bugün birbirine karışıyor. Clarissa, kız arkadaşıyla girdiği çocukça lezbiyen ilişki, maceracı talibi ve geleceği bir politikacı olarak çizilmiş diğer talibi arasında günlerini geçiren mutlu bir genç kızdır. Genç Clarissa iki farklı erkek arasında yapacağı tercihin, bambaşka iki hayat demek olduğunun farkındadır ve kendisine kolay geleni tercih eder. Hayatının sonbaharında ise, reddettiği talibinin yıllar sonra çıkıp gelmesiyle, hayatını ve tercihlerini tartmaya başlar. Düşünceleri tıpkı filmin diğer kahramanları gibi, zıtlıklarla doludur: Ölüm ve yaşam, kadın ve erkek, düzen ve serüven gibi. 1920'lerin İngilteresi'nde, sıcak bir yaz günü eşliğinde güzel kır görüntüleri, Virgina Woolf'la beraber su gibi akıp gidiyor.

Diğer bir film de Amerikan yapımı. Barbara Sonneborn'un. *Üzülerek Bildiririz ki-We Regret to Inform* adlı belgesel çalışması. Barbara Sonneborn kendi acı deneyiminden yola çıkarak, Amerikalı ve Vietnamlı savaş dullarının portrelerini sunuyor. Sonneborn, 1968'de cephede kaybettiği kocasının ardından, kafasındaki sorulara cevap bulmak, onun öldüğü yeri görmek, belki de neler hissettiğini anlayabilmek için Vietnam'a doğru küçük ekibiyle yola çıkar. Konuştuğu kadınların hepsi de eşlerini ve sevdiklerini savaşta yitirmiştir. Amerikalı kadınlar eşleriyle tanışmalarını anlatırken neşeli, askere gidiş anını anlatırken ise o günkü kadar çaresiz görünürler. Şöyle der bir tanesi: "Askerlik celbini eline alıp geldi. Gitmeye çok istekliydi. Gece o uyurken elini kırmaya karar verdim, gidişini önleyecek veya geciktirecek birşeyler yapmalıydım. Ama yapamadım." Kocalarının mektuplarını gösterirler Barbara'ya. Hemen hepsi mektuplardaki garip suçluluk havasını sezmekte, oradan ve orada olanlardan hiç söz etmemeye çalışmaktadır. "Benim kocam bir katil miydi?" diye düşünseler de, "ama o çok iyi bir insandı", derler. Vietnamlı kadınlar için durum çok daha acıdır. Hem sevdiklerini kaybetmiş hem de cephenin içinde hayatta kalma mücadelesi vermiştir onlar. "Yıkıntıların, alevlerin arasında ilerlerken, komşularını yardım istiyor, bağırıyorlardı. Korku içinde kaçarken, bir yandan da bazılarına yardım ediyordum. Şimdi yirmi bir yaşındaki oğluma çim makinası bile emanet etmezken, on iki yaşında bir kız çocuğu olan ben, kimin yaşayıp yaşamayacağına karar veriyordum." Anlatılanlardan öğreniyoruz ki 'Vietnam savaşı' diye bildiğimiz savaşa onlar 'Amerikan Savaşı' diyorlar. Eşini, babasını, kardeşlerini kaybetmiş ve savaşa katılmış bir başka Vietnamlı kadın gördüğü işkenceleri, tecavüzleri anlatıyor ve ekliyor "Yaşadığımız acı, bir denizden daha derin ve bir nehirden daha uzundu". Araya giren arşiv görüntüleriyle kurşunun bedende izlediği yol ve yaptığı tahrifat çarpıcı bir şekilde aktarılıyor. Savaşın orada başlayıp bitmediğini, öldürülen her insanın çok çok ötelerde yol açtığı yıkımları, bu kadınların hüzünlü, yenik ifadelerinde görüyoruz. Artık kimin kazanıp kimin kaybettiği pek fark etmiyor gibi, çünkü onların hepsi yenilmiş.

Ayşegül Babalık

yeniden..

Muğla'dan okurumuz, Nurhan Kahraman biricik kızını kaybetmiş bir öğretmen. Çocuğunu kaybeden kadınlarla iletişim kurmak ve duygularını paylaşmak istiyor.

Haksızlık etmek istemem. Fakat, acının yoğunluğuyla tüm vücudunuzun yaprak gibi titrediğini, yüreğinizin ağrıdığını yaşayanlardansanız, bu yazı size daha bir tanıdık gelecektir. Yaşamın, hep olumlu, güzel geçmesi dilenir. Zaten bu umuttur. Ölüm, hep yadsınır. Sanki size biç uğramayacakmış gibi... Günlük işlerin karmaşasında koşturup durulur. Sıralı ölümlere alıştırılırsınız. Ailedeki yaşlılar akla gelir, ölüm deyince. Bu bile gözlerinizi yaşartır, kabul edemezsiniz. Mezarlıklarla hiç tanıştırılmamışsınızdır. Oralar, sadece bayramlarda büyüklerin ziyaret ettiği yerlerdir. Sizlere çok uzaktır. Fakat yaşam, sizin umduğunuz gibi akmaz her zaman. Bir olay her şeyi altüst eder. Hele siz, daha anneliğin baharında genç bir kadınsanız ve tek çocuğunuz olan tatlı bir kızı (on bir yaşında ve adı Sırma) trafik kazasında yitirmişseniz ruhunuz yırtılır, parçalanırsınız. Çünkü, çocuğunuzla bütünleşmişsinizdir. Geleceğiniz odur sanki. En ince ayrıntılarına kadar hayaller kurarsınız onunla ilgili. Okulları, düğünü, hatta torunlarınızı... Fakat ölümü hiç aklınıza gelmez. Getirmek bile istemezsiniz. Hatta ürperirsiniz. Hele, yaşanan sadece onun zarar gördüğü ve sizin sağ çıktığınız bir kaza ise suçluluğa boğulursunuz. Hayattasınızdır, fakat varoluş nedeniniz yitmiştir. Ondan önceniz ve sonranız yoktur, sanki.

On bir yıllık güzel bir beraberlikten sonra anne değilsinizdir artık. Yaşam her anlamda sizin için değişmiştir. O çok sevdiğiniz doğa bile kanatır sizi. Çünkü o güzellik, yavaş yavaş doğaya karışmaktadır. Artık o, sizin değil onundur. Zamanla, dökülürken yanaklarınızı ateş gibi yakan gözyaşlarınızı içinize akıtmayı öğrenirsiniz. Sizin için yaşamın geri kalan kısmı acılıdır artık.

Sadece size düşen, yaşamın bütün haksızlık, keder ve düş kırıklıkları karşısında ayağa kalkıp yeniden yola koyulmaktır.

e.mail: nurhansirma@hotmail.com
Tel: 0236.412 29 91

Pazartesi **lokali,**
Çerkez ve Türk mutfağından yemekler, çay, kahve, kek, börek servisiyle 12:00-24:00 arası sizleri bekliyor.
Fiyatlar makul, ortamı samimi. Kavalyenizi getirebilirsiniz!

pano

• 1 Temmuz'dan 20 Ağustos'a kadar, Taksim, Cihangir, Beyoğlu civarında, sıcak suyu olan temiz bir ev kiralamak istiyoruz, *Tülay*.
Tel: 0.216 336 52 73 (P.tesi, perşembe günleri saat, 10.00-17.00 arası.)
0.216 368 58 68 (Saat 20.00'den sonra.)

•Yalnız bir kadınım. Çalışan, yalnız bir kadınla ev arkadaşlığı yapmak istiyorum. *Rahime Henden*. Tel: 0.212 627 08 77

•Acele, çalışan ev arkadaşı arıyorum. Pangaltı'da oturuyorum, *Gülşin Gürkan*. Tel: 0.532 384 54 82.

•Uygun şartlarla tekneyle Midilli'ye gitmek ister misiniz?
Tel: 0.216. 336 89 20-336 42 05.

•On bir yıl önce İstanbul'da kurulan **Savat Nova Çocuk Korosu**, her yıl konserler düzenliyor. Yaklaşık altmış çocuktan oluşan koronun repertuarı ağırlıklı olarak Ermenice çocuk şarkıları ve halk türkülerinden oluşuyor. Ayrıca Türkçe, İngilizce, Almanca, Fransızca ve Bulgarca şarkılar da söylüyor. Koro şefliğini, kuruluşundan bu yana Kevork Tavityan, piyanistliğini ise Daron Ermen yürütüyor. Bu yıl soprano Aylin Ateş'in konuk sanatçı olarak katılacağı konser, 4 Haziran Pazar günü, saat 19.00 da, Maçka Maden Fakültesi G Salonu'nda gerçekleşecek.

•Aura Resim Atölyesi'nin grup sergisi haziran ayı içinde *Pazartesi Lokali*'nde açılacaktır. Açılış tarihini *Pazartesi*'den öğrenebilirsiniz.

• *Pazartesi* okurlarına duyuru!
Her ay kadınlar cephesinde olup biten ve büyük basma yansımayan haberleri dergimizde görmek hoşunuza gidiyor mu? Kentinizde, ilçenizde, semtinizde, mahallenizde, işyerinizde, okulunuzda yaşadığınız ya da tanık olduğunuz her şey bizim ve sizin için haber değeri taşıyor: Kadına yönelik şiddet, istismar, cinsel taciz, ayrımcı uygulamalar ya da patriyarkaya rağmen elde edilen başarılar... Haberleriniz için faks ya da e-posta'yı kullanabilirsiniz...
Haber ya da mektup yazarken, yayımlanmasını istediğiniz yazıların el yazısıyla bir daktilo sayfasını, bilgisayarla 2 bin vuruşu geçmemesi gerekiyor.

PAZARTESİ

Kadınlara Mahsus Gazete
(Aylık kadın dergisi)
Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

Sahibi: Kadın Kültür ve İletişim Vakfı

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Ayşe Düzkan

Ücretli - Tam zamanlı çalışanlar
Ayşe Düzkan, Beyhan Demir, Nevin Cerav

Ücretli - Yarı zamanlı çalışanlar
Beril Eyüboğlu, Handan Koç

Baskı öncesi hazırlık
Nuray Vurgun, Şöhret Baltaş

Görsel Tasarım
Deniz Göktürk

Bu sayıya katkıda bulunanlar
Ayşegül, Banu, Feryal, Handan Öz, Hülya Tufan, Melek, Merih, Minu, Nadire, Nazmiye, Nur, Nurhan, Sevim, Şemsa, Yağmur, Yaprak, Yelda Yücel

Almanya Temsilcisi:
Hülya Eralp.

Çizerler:
Gülay Batur, Semra Can.

Adres: Abdullah Sokak, No:9, Beyoğlu, İstanbul.
Tel / faks: (0212) 292 07 39, 249 59 59, 292 07 47, 244 23 94
e-posta: pazartesidergi@superonline.com
Ankara faks: (0312) 215 34 82
Renk ayrımı: Bay Grafik
Baskı: Mart Matbaacılık Sanatları Tic. ve San. Ltd. Şti.
Dağıtım: Bir-Yay

PAZARTESİ
Kadınlara mahsus gazete

***Pazartesi* yi güçlendirmek için daha fazla kadına ulaşmaya ihtiyacımız var. *Pazartesi*'yi en az bir kadına daha satın ya da hediye edin. Daha iyisi abone olun, abone bulun. 10 abone bulana bir kitap veriyoruz.**

Abone olmak istiyorum.

İsim, Soyadı	:	
Adres	:	
Semt	:	İlçe:
Şehir	:	Posta Kodu:
Telefon (Ev)	:	(İş)
Abone süresi	: 1 yıl ( )	6 ay ( )
Başlangıç tarihi	:	

• Türkiye içi: Yıllık 7.500.000 TL., altı aylık 4.000.000 TL. Öğrencilere ve sendikalılara % 10 indirimli
Aboneler için Türkiye İş Bankası Küçükpazarmakkapı Şb. Hesap No. 1042 / 578076. Beyhan Demir
• Türkiye dışı: Yıllık 75 DM, altı aylık 35 DM
Döviz hesabı: Handan Koç, Ayşe Düzkan
T. İş Bankası Taksim Şubesi, İstanbul
Hesap No: 1052 / 301000 326575

Abdullah Sok. No:9 Beyoğlu - İst.
Fax: (0212) 292 07 39
e-posta:pazartesidergi@superonline.com

Abone ücretini yatırdığınıza dair belgeyi ve abone formunuzu (öğrenciyseniz öğrenci belgenizle birlikte) bize gönderin. Biz de size her ay Pazartesi'nizi postalayalım.

Dergimize Almanya'da bulunan Heinrich Böll Vakfı destek vermektedir.

"Sadece halk bir yıldız yaratabilir.
Bundan bir sistem yaratmaya çalışanlar
ise stüdyolardır."

Marilyn Monroe